

**TURUN
YLIOPISTO**

”Kaikki rahat meni, ja enemmän.”

Miesten kokema taloudellinen väkivalta parisuhteessa

Sosiaalityön
pro gradu -tutkielma

Laatijat:
Elisa Kokkonen
Veera Päiviö

Ohjaaja:
Sosiaalityön professori Johanna Kallio

28.6.2022
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiaalityö

Tekijät: Elisa Kokkonen, Veera Päiviö

Otsikko: ”Kaikki rahat meni, ja enemmän.” Miesten kokema taloudellinen väkivalta parisuhteessa.

Ohjaaja: Sosiaalityön professori Johanna Kallio

Sivumäärä: 101 sivua

Päivämäärä: 28.6.2022

Sosiaalityön pro gradu -tutkielmassamme tarkastelemme miesten kokemuksia ja näkemyksiä taloudellisesta väkivallasta parisuhteessa. Taloudellinen väkivalta on osa parisuhdeväkivaltaa, ja se on yksi henkisen väkivallan osa-alue. Laadullisen tutkielman tavoitteena on selvittää, millaista on miesten kokema taloudellinen väkivalta parisuhteessa ja millaisia seurauksia taloudellisella väkivallalla on miehille. Lisäksi tutkielmassa selvitetään, miten miehet kohtaavat ja tunnistavat kokemansa taloudellisen väkivallan. Tutkielman tarkoituksena on tuoda näkyvämmäksi miesten kokemia taloudellisen väkivallan muotoja ja seurauksia. Tutkielman teoreettinen viitekehys muodostuu väkivallan sukupuolittuneisuudesta, parisuhdeväkivallan eri muodoista, rahakonflikteista sekä taloudellisesta väkivallasta parisuhteessa.

Tutkielman aineisto on kerätty yhteistyössä Taloudellinen väkivalta tutuksi -hankkeen kanssa, joka on yksi VIOLA-väkivallasta vapaaksi ry:n hankkeista. Tutkielman aineisto koostuu kahdeksasta taloudellista väkivaltaa kokeneen miehen haastattelusta. Aineisto kerättiin loka-joulukuussa 2021 pääosin virtuaalisesti Zoom- ja Teams -ohjelmien avulla, yhden haastattelun toteutimme kasvotusten. Aineiston analyysimenetelmänä on teoriaohjaava sisällönanalyysi.

Tutkielmamme perusteella miesten kokema taloudellinen väkivalta poikkeaa naisten kokemasta taloudellisesta väkivallasta, vaikka yhtäläisyyksiäkin on. Miesten kokemusten mukaan taloudelliseen väkivaltaan liittyivät puolison korkean elintason odotukset ja vaatimukset. Miesten kokemat taloudellisen väkivallan muodot liittyivät työssäkäynnin rajoittamiseen sekä ristiriitaan työ- ja perhe-elämän yhdistämisessä, rahan käytön kontrolloimiseen eri tavoin, taloudelliseen hyväksikäyttöön sekä eron jälkeiseen taloudelliseen väkivaltaan. Tutkielmamme mukaan taloudellisella väkivallalla oli merkittäviä vaikutuksia miesten elämänlaatuun. Nämä näkyivät taloudellisen tilanteen heikentymisenä, kielteisenä vaikutuksena henkilökohtaiseen pääomaan, toimijuuden menetyksenä, terveydentilan heikentymisenä sekä isä-lapsi -suhteen muuttumisena.

Tutkielmamme osoittaa, että taloudellista väkivaltaa ei vielä tunnisteta osana parisuhdeväkivaltaa. Tutkielmamme perusteella ammattilaisilta toivotaan enemmän puheeksi ottamisen taitoa sekä taloudelliseen väkivaltaan liittyvää osaamista. Taloudellisen tasa-arvon merkityksestä sekä rahan liittyvästä kontrollista ja alistamisesta tulisi eri palvelujärjestelmissä olla enemmän avointa keskustelua.

Avainsanat: taloudellinen väkivalta, parisuhdeväkivalta, miesuhri

Sisällysluettelo

1. Johdanto	5
2. Sukupuoli sosiaalisena rakenteena ja väkivallan sukupuolittuneisuus	8
3. Väkivallan monimuotoisuus	12
3.1. Väkivallan määrittely	14
3.2. Väkivalta parisuhteessa	17
3.2.1. Fyysinen väkivalta	21
3.2.2. Henkinen väkivalta	22
3.2.3. Seksuaalinen väkivalta	24
3.2.4. Eron jälkeinen väkivalta	25
4. Rahakonfliktit	27
4.1. Taloudellinen väkivalta	29
5. Tutkimusasetelma	35
5.1. Haastatteluaineisto	36
5.2. Teoriaohjaava sisällönanalyysi	41
5.3. Analyysiprosessi	42
5.4. Tutkimuksen eettisyys ja anonymiteetti	44
6. Taloudellisen väkivallan ilmentymät	48
6.1. Vaatimus korkeasta elintasosta	48
6.2. Taloudellisen väkivallan vaikutukset miesten elämänlaatuun	60
6.3. Taloudellisen väkivallan kohtaaminen	66
6.3.1. Taloudellisen väkivallan tunnistaminen kokijan näkökulmasta	67
6.3.2. Ammattilaisten rooli taloudellisen väkivallan tunnistamisessa	69
6.3.3. Selviytyminen taloudellisesta väkivallasta	70
6.3.4. Avun hakeminen taloudelliseen väkivaltaan	72
6.3.5. Kokijan neuvot vertaisilleen	76
6.4. Taloudellinen väkivalta osana parisuhdeväkivaltaa	78
7. Johtopäätökset ja pohdinta	81
7.1. Tutkimustulosten kytkös sosiaalityöhön	86
7.2. Jatkotutkimusehdotukset	88

Lähteet	91
Liitteet	99
Liite 1. Haastateltavien hakemus	99
Liite 2. Haastattelurunko	100

1. Johdanto

Miehiin kohdistuva parisuhdeväkivalta on edelleen vaiettu asia yhteiskunnassamme eikä taloudellisen väkivallan muotoja välttämättä tunnisteta. Taloudellisen väkivallan tunnistaminen on tarpeellista, jotta pystytään kartoittamaan uhrien kokonaistilannetta sekä auttamaan heitä mahdollisimman kattavasti. Tärkeää on tehdä tunnetuksi taloudellista väkivaltaa ilmiönä ja sen seurauksia niin yksilön kuin yhteiskunnankin tasolla.

Tutkielmassamme selvitämme, millaista on miesten kokema taloudellinen väkivalta parisuhteessa ja millaisia seurauksia taloudellisella väkivallalla on miehille. Lisäksi selvitämme, miten miehet kohtaavat ja tunnistavat kokemansa taloudellisen väkivallan.

Taloudellinen väkivalta on osa parisuhdeväkivaltaa. Parisuhdeväkivalta voi käsittää niin fyysistä, henkistä, taloudellista kuin seksuaalistakin väkivaltaa (Nyqvist 2001, 16–17). Taloudellista väkivaltaa on pidetty yhtenä henkisen väkivallan osa-alueena. Taloudellisella väkivallalla on kuitenkin omat piirteensä, minkä vuoksi se eroaa muusta väkivallasta. Sen määrittelyssä on myös haasteensa. Sen taustat ovat monitahoiset, koska se sisältää monia eri vahingoittamisen muotoja, kuten rahankäyttöön liittyvää kontrollointia, uhriin kohdistuvaa kiristämistä rahalla ja taloudellista hyväksikäyttöä. Määrittelyn tekeminen on kuitenkin tärkeää, jotta pystytään kehittämään auttamistyötä ja lainsäädäntöä. (Kaittila 2017, 77.)

Taloudellista väkivaltaa on tutkittu enemmän vasta 2000-luvulla ja tutkimuksissa on keskitytty enemmän naisten kuin miesten kokemuksiin (ks. Britt, Huston & Durband 2010; Sanders 2015). Miehiin kohdistuvaa taloudellista väkivaltaa on tutkittu niin Suomessa kuin kansainvälisestikin hyvin vähän. Aiemmat tutkimukset rahakonflikteista ja taloudellisesta väkivallasta parisuhteessa keskittyvät pääosin angloamerikkalaisiin maihin, kuten Yhdysvaltoihin. Tutkimuksissa on selvitetty rahakonflikteja ja taloudellista väkivaltaa parisuhteessa (Kaittila & Nyqvist 2014; Kaittila 2017) sekä rahakonfliktin ilmenemismuotoja parisuhteessa (Kaittila & Nyqvist 2016). Lisäksi on tutkittu, minkälaisia keinoja sosiaalityöntekijöillä on auttaa taloudellisen väkivallan kokijoita (Sällinen 2020).

Taloudellisen väkivallan tutkiminen Suomessa on tärkeää, koska parisuhderiitojen taustalla on usein raha. Raha on arkipäiväinen asia, jolla on merkityksensä parisuhteessa. Raha-asioista sopiminen on osalle puolisoista helppoa ja rahaan liittyvät käytännön järjestelyt sujuvat ongelmitta. Kuitenkin useassa parisuhteessa raha aiheuttaa erimielisyyksiä, ja tutkimukset osoittavatkin, että se on yksi yleisimmistä konfliktitilanteiden aiheuttajista parisuhteissa

(Kontula 2013; Miller, Yorgason, Sandberg & White 2003). Rahariidat ovat muihin konfliktitilanteisiin verrattuna hankalampia ratkaista, ja ne saavat usein mittasuhteiltaan vakavia seuraamuksia, kuten toista vahingoittavaa käyttäytymistä ja fyysistä ja henkistä väkivaltaa (Dew & Dakin 2011; Kiiski 2011). Haastetta raha-asioista sopimiseen tuovat talouteen liittyvä epävarmuus, tapahtuneet muutokset kulutusasenteissa sekä parisuhteen arkeen liittyvät järjestelyt. Raha tulee myös jatkossa aiheuttamaan konflikteja parisuhteissa, ja käytäntöjen moninaistuessa niiden ratkaiseminen voi muuttua yhä hankalammaksi. (Kaittila 2017, 88.) Rahaa käytetään parisuhdeväkivallassa myös välineenä, jolloin puhutaan taloudellisesta väkivallasta (Sanders 2015). Lisäksi traagisimpien perheväkivallan muotojen, kuten perhesurmien, taustalla on nähtävissä vaikuttavana tekijänä elämänhallinnan vaikeudet, joihin liittyy taloudellisia ongelmia (Sisäministeriö 2012, 4).

Parisuhdeväkivaltaa tapahtuu Suomessa muihin EU-maihin verrattuna suhteellisen paljon (FRA 2015, 29-30) ja se onkin yksi hankalimmista yhteiskunnallisista ongelmista (Husso 2005, 13). Parisuhdeväkivalta on niin sosiaalinen, terveydellinen, taloudellinen kuin rikosoikeudellinenkin ongelma, ja vaikuttaa merkittävästi yksilöiden terveyteen ja hyvinvointiin. Yhteiskunnallisesti se työllistää eri ammattiryhmiä, kuten poliisi- ja tuomioistuinlaitosta sekä sosiaali- ja terveystalouden palveluja. (Husso 2005, 13.) Sosiaali- ja terveydenhuollon kentällä parisuhdeväkivalta luo tarvetta kehittää riittäviä ja oikea-aikaisia auttamis- ja tukitoimia. (Nyqvist 2001; Kaittila & Nyqvist 2014.) Parisuhdeväkivallan eri muodot nivoutuvat usein toisiinsa, minkä vuoksi voidaan joutua sekä tekijän että kokijan näkökulmasta päihdepalveluiden, lastensuojelun sekä elatus-, huolto- ja tapaamisoikeuskysymysten äärelle (Flinck 2006; Nyqvist 2001).

Taloudellisen väkivallan seuraukset ovat uhrille kielteisiä, ja vaikuttavat myös perheen lasten hyvinvointiin. Taloudellinen väkivalta heikentää uhrin taloudellista tilannetta, vaikuttaa kielteisesti henkiseen ja fyysiseen terveydentilaan sekä vaikeuttaa väkivaltaisesta parisuhteesta lähtemistä. (Kaittila & Nyqvist 2014.) Mahdollinen taloudellinen ahdinko ja rahasta riitely lisäävät henkistä kärsimystä sekä tyytymättömyyttä elämään (Kaittila & Nyqvist 2016). Myös perheen lapset kärsivät taloudellisen väkivallan kokemuksista. Parisuhdeväkivallan todistaminen on lapselle henkisesti ja fyysisesti raskasta. Lisäksi perheen heikentynyt taloudellinen tilanne vaikuttaa lapsen kokemukseen taloudellisesta puutteesta, mikä voi näkyä muun muassa lapsille suunnattujen hankintojen kontrollointina. (Kaittila & Nyqvist 2014).

Aikaisemmat tutkimukset osoittavat, että taloudellista väkivaltaa on tutkittu lähinnä naisiin kohdistuvana parisuhdeväkivaltana, ja siksi onkin tärkeää tuoda esiin myös miesten kokemukset uhreina (ks. Kaittila & Nyqvist 2014, 266). Tutkielmamme tarkoituksena on lisätä tietoisuutta siitä, millaista taloudellista väkivaltaa miehet ovat kokeneet parisuhteissaan ja miten taloudellisen väkivallan uhreja voitaisiin auttaa nykyistä paremmin.

Tutkimustulostemme avulla voidaan luoda rakenteita taloudellisen väkivallan tunnistamiseksi sekä tunnistetaan paremmin miehiin kohdistuva taloudellinen väkivalta ja sen seuraukset.

Toteutamme tutkielmamme teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla, jossa aineiston keruu tapahtuu haastattelemalla kahdeksaa miestä, jotka ovat kokeneet taloudellista väkivaltaa parisuhteessa. Valitsimme tutkimusmenetelmäksi haastattelun, koska se on luonteva tapa saada tietoa sensitiivisestä aiheesta. Olemme kiinnostuneita miehiin kohdistuvasta taloudellisesta väkivallasta heidän itsensä kokemana, siksi kysyimme siihen liittyvistä asioista suoraan heiltä. Haastattelun merkittävä hyöty on se, että pystymme tekemään tarkentavia kysymyksiä ja ohjaamaan keskustelua tutkimusaiheemme suuntaan tarpeen mukaan. Näin mahdollistuu myös aiemmissa haastatteluissamme saadun tiedon hyödyntäminen.

Aluksi avaamme tutkielmamme teoreettista viitekehystä. Se muodostuu väkivallan sukupuolittuneisuudesta, parisuhdeväkivallan eri muodoista, rahakonflikteista sekä taloudellisesta väkivallasta parisuhteessa. Sen jälkeen kuvaamme tutkimusasetelmaa ja esittelemme tuloksemme. Tutkielman lopuksi tuomme esiin tekemämme johtopäätökset, jatkotutkimusehdotukset ja sen, miten näemme tutkielmamme tulosten kytkeytyvän sosiaalityöhön.

2. Sukupuoli sosiaalisena rakenteena ja väkivallan sukupuolittuneisuus

Ydinperheajattelun juuret ulottuvat 1800-luvulle, jolloin ydinperheen ideassa korostuivat äiti-lapsisuhde, lasten ja naisten asema kotona sekä miehen paikka julkisessa tilassa edustamassa perhettä. Ajan kuluessa perheen tarkastelunäkökulmaa on siirretty havainnoimaan rakenteellisuuden sijaan käytännön kautta, jolloin perhe nähdään käytännönläheisenä, ja siihen sisällytetään erilaisia prosesseja, kuten kysymykset siitä kuka hoivaa, miten hoivataan ja kuka laittaa perheen ruuan. (Notko 2011, 38–41; Morgan 1996.) Morganin (1996) mukaan perheen käytännöt ovat usein arkipäivän eri paloista koostuvia kokonaisuuksia, joihin liittyy tietynasteista säännöllisyyttä. Käytäntöjen tiivis yhteys historiaan näkyy siinä, että ne muokkautuvat yksilön henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen. Perheikäytänteitä ei voi tarkastella vain positiivisessa valossa, koska niihin voi liittyä myös rajoittavia, alistavia, uhkaavia ja vaarallisia elementtejä (Morgan 1996). On tärkeää tiedostaa, että perheikäytänteet ovat aina yhteydessä yleisiin sosiaalisiin käytäntöihin, kuten sukupuolittuneisuuteen ja taloudellisiin käytäntöihin.

Yhteiskunta tarjoaa nykypäivänä naisille lisääntyneitä valinnanmahdollisuuksia, mistä johtuen heillä on paremmat mahdollisuudet tehdä valintoja elämänsä suhteen. Naiset voivat valita siviilisäätynsä, palkkatyön tai epätyytyttävästä avioliitosta eroamisen. Naiset ottavat kuitenkin edelleen suuremman koordinoituvuuden perheissä kuin miehet. (Notko 2011, 41.) Tämä näkyi myös koronaviruspandemian aikana, jolloin monet rajoitukset ja suositukset pakottivat keväällä 2020 osan perheistä viettämään enemmän aikaa kotona, etätyöt lisääntyivät, koulunkäynti siirtyi etäkouluun ja päiväkotikiäisiä lapsia suositeltiin hoitamaan kotona. Kotona vietetty aika lisäsi kotitöiden ja lastenhoidon määrää. Tutkimusten mukaan korona-ajan lisääntyneet kotityöt sekä lastenhoito olivat enemmän äidin vastuulla kuin isän. Vaikka isät olivat lisänneet osuuttaan lastenhoidosta korona-arjessa, äidit viettivät selvästi enemmän aikaa kotitöiden ja lastenhoidon parissa. Äidit yhdistivät usein etätyön ja kodinhoidolliset vastuut, ja ottivat aktiivisemmän roolin perheen jokapäiväisen toiminnan suunnittelusta ja kodinhoidollisten tehtävien jakamisesta perheenjäsenten kesken. (Otonkorpi-Lehtoranta, Salin, Hakovirta & Kaittila 2021.)

Myös miesten asema on muuttunut nyky-yhteiskunnassa ja miehiä esimerkiksi kannustetaan aktiiviseen isyyteen, jossa otetaan yhä enemmän vastuuta lastenhoidosta ja lasta koskevista päätöksistä. Kuitenkin samaan aikaan vastuunottaminen mielletään isän valinnaksi, joka

hänellä on mahdollisuus tehdä (Vuori 2009). Tutkimukset osoittavat, että äidit edelleen kokevat, että heillä on päävastuu lapsista huolehtimisesta ja hoivaamisesta sekä kodin ja arjen pyörittämisestä (Magnusson 2003; 2008). Tästä poikkeaminen ei ole nyky-yhteiskunnassa toistaiseksi sosiaalisesti hyväksyttyä esimerkiksi kiinnostuksen vähäisyyden tai lapsen hoitamisen haluttomuuden vuoksi. Aktiivista isyyttä pidetään edelleen henkilökohtaisena valintana, kun taas äitiys on kyseenalaistamaton yhteiskunnallinen tehtävä. (Julkunen 2010; Vuori 2004, 49.) Hoivan ja vanhemmuuden jakamisella sukupuolen mukaan on merkitystä esimerkiksi perheen sisällä ja työelämässä. Nykypäivänä miehet osallistuvat entistä enemmän lasten hoivaamiseen, mutta perhevapaita käyttää edelleen pääasiassa naiset, ja naiset ottavat kodin- ja lastenhoidon vastuun herkemmin (Julkunen 2010, 178; Melkas 2004; Reuna 1998). Naisella on pienten lasten vanhempana heikompi työmarkkina-asema, mutta se nähdään merkityksettömänä miehen työmarkkina-asemaan verrattuna (Ollikainen 2006).

Perhevapaiden keskittyminen ainoastaan äideille voi vaikeuttaa työpaikan saamista. Naisten palkkakehityksen on tutkittu heikentyvän perhevapaan aikana mitä pidempään he ovat poissa työelämästä. (Julkunen 2010.) Naisen ollessa pidempään pois työelämästä perhevapailla, mieheltä odotetaan taloudellisen velvollisuuden hoitamista. Perhevapaaudistuksella pyritään lisäämään työelämän ja vanhempien keskinäistä tasa-arvoa sekä huomioimaan paremmin erilaiset perhemuodot. Uudistus tulee voimaan elokuussa 2022. (Valtioneuvosto 2021.) Hoivan jakautumisessa on selvästi nähtävissä pyrkimys tasa-arvoiseen vanhemmuuteen, jossa molempien vanhempien velvollisuudet ovat mahdollisimman yhdenmukaiset. Se, miten taloudellinen vastuu ja siihen liitetty velvollisuus hoitaa kodin ylläpitokustannuksia toisen ollessa perhevapaalla jakautuu, jää nähtäväksi uudistuksen tullessa käyttöön.

Väkivaltakäsitteen kytköstä sukupuoleen tuodaan esiin termeillä sukupuolistunut ja sukupuolittunut väkivalta. Näiden käsitteiden erona on, että sukupuolistuminen liittyy väkivallan prosessiin ja sukupuolittuminen taas viittaa väkivallan seuraamuksiin. (Ronkainen 2017, 29.) Tutkimuksessamme olemme valinneet sukupuolittuneen väkivallan käsitteen, missä väkivalta ja sukupuoli liittyvät vahvasti yhteen. Väkivalta nähdään sukupuolittuneen silloin, kun sukupuolen merkitys nousee vaikuttavana tekijänä itse väkivallan teossa, oikeusprosessissa tai, kun teosta ei tehdä ilmoitusta. Väkivaltaa katsottaessa tekoina, kyse on suurimmalta osin miesten tekemästä väkivallasta, vaikka sukupuolittuneen väkivallan ei voida suoraan sanoa olevan miehistä väkivaltaa. Väkivallan sukupuolittumisen merkitys nousee vahvasti esiin väkivallan syntymisessä, kokemisessa sekä käytetyssä väkivallassa (Lindman 2015, 19, 64; Ronkainen 2017, 29–30.)

Sukupuolittunutta väkivaltaa ei tule tulkita niin, että miehet olisivat aina tekijöitä ja naiset uhreja. Sen sijaan on huomioitava se, että tekijänä voi yhtä hyvin olla nainen ja uhrina mies. Erityisesti olisi havaittava ne väkivallan ominaispiirteet, joissa sukupuolen merkitys korostuu. Kaikki väkivalta ei ole sukupuolittunutta, koska sukupuoli itsessään ei tee väkivallasta sukupuolittunutta. Yleisyyden vertailussa on huomioitava myös ne hienovaraiset erot, joiden merkitykset tekevät osansa väkivallan oikeuttamisessa, ihmisten reaktioissa sekä uhriutumisen selittämisessä itselle ja muille. Sukupuoli tulee esiin tavoissa, joilla väkivallan kokija tai tekijä joutuu vastuuseen kokemastaan tai tekemästään väkivallasta. Esimerkiksi parisuhdeväkivaltaa tarkasteltaessa miehen ei odoteta ottavan vastuuta avun hakemisesta. (Julkunen 2010; Lidman 2015, 64; Ronkainen 2017, 29–30.) Naisen sen sijaan, varsinkin äidin, odotetaan hakevan apua, ja ottavan vastuuta omasta kokemuksestaan sekä kyvykkyydestään suojella lapsiaan (Julkunen 2010, 181; Lidman 2015, 64; Ronkainen 2017, 29–30).

Miehillä avun hakemiseen liittyy näkemykset maskuliinisuudesta. Maskuliinisuuden odotusta tuotetaan kulttuurisissa ja yhteiskunnallisissa rakenteissa, ja se liittyy kaikkeen ympärillä olevaan, esimerkiksi työhön, läheisiin ihmissuhteisiin ja valtaan liittyviin rakenteisiin (Connell 2005). On olemassa monia maskuliinisuuden muotoja, mutta Connellin (2005) mukaan yksi muoto nähdään keskeisimpänä. Sitä kutsutaan hegemoniseksi maskuliinisuudeksi. Miehet tavoittelevat sitä yhteiskunnan ja yhteisön ohjaamina, vaikka se ei sisällä yleisimpiä maskuliinisia piirteitä ja tapoja (Lunabba 2018, 105). Hegemonisen maskuliinisuuden ideaalit ominaisuudet vaihtelevat eri maissa ja kulttuureissa (Connell 2005). Jokisen (2000, 210) mukaan länsimaisen kulttuurin miesideaaliin kuuluu muun muassa se, että mies on fyysisesti voimakas ja kooltaan naista suurempi. Mies on myös menestynyt yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti, sekä kykenee elättämään oman perheensä, ja puolustamaan itseään ja perhettään.

Miehet pohtivat ja vertaavat omaa maskuliinisuuttaan ympärillä oleviin maskuliinisuuden eri muotoihin normatiivisen maskuliinisuuden ohjaamina. Haavoittuvuuden ei nähdä kuuluvan maskuliinisuuteen (Halberstam 2002, 353–354), vaan feminiinisyteen, mikä voi miehillä vaikeuttaa avun hakemista koettuun parisuhdeväkivaltaan. Maskuliinisuudella ja feminiinisytydellä on ajateltu olevan erilaiset ominaisuudet ja toimintatavat, joiden kautta voidaan määritellä myös mies. Mies on todennäköisemmin mies, kun hänellä on enemmän maskuliinisia ominaisuuksia, tapoja ja piirteitä. (Jokinen 2010, 128–129.) Jos mies kokee maskuliinisuutensa ja miehisyytensä olevan uhattuna koetun parisuhdeväkivallan tai avun

hakemisen vuoksi, niin mies voi yrittää suojautua epävarmuuden tunteilta ja vaieta kokemuksistaan.

3. Väkivallan monimuotoisuus

Väkivallan määritelmä vaihtelee ajan ja paikan mukaan, ja se on ilmiönä monitahoinen sekä sukupuolittuneesti latautunut. Historia ja kulttuuriset rakenteet vaikuttavat siihen, mitä väkivallalla tarkoitetaan, sekä minkälaiset teot ja rakenteet milloinkin tunnustetaan väkivallaksi (Piispa 2004, 39). Väkivallassa sukupuoli määrittelee väkivallan tekemistä, kokemista sekä itse väkivallan ilmiötä (Niemi, Kainulainen & Honkatukia 2017, 11). Väkivaltaa ei voida yksiselitteisesti määritellä, mutta siihen voidaan liittää neljä seuraavaa elementtiä: Väkiältä sisältää tekijän fyysistä tai muuta voiman käyttöä, väkivallalla on tarkoitus tuottaa vahinkoa, väkiältä tapahtuu, kun väkivallan kokija kokee joutuneensa vahingoitetuksi tai loukatuksi ja väkiältä on kolmannen osapuolen, kuten oikeusviranomaisen taholta tunnistettu väkivallaksi. Nämä väkivallan osatekijät ovat kaikki historiallisesti ja kulttuurisesti vaihtelevia. (Hearn 1998, 16.) Väkiältä määriteltäessä on muistettava, että sen tulkintaan liittyvät tietyt kulttuuriset edellytykset ja säännöt. Niissä kulttuureissa, joissa mies nähdään naisen yläpuolella yhteiskunnallisessa hierarkiassa, voidaan väkivallan käyttö oikeuttaa miehille. Väkivallan tekojen muuttuessa ajan kuluessa, myös määritelmä väkivallasta muuttuu. Väkiältä määriteltäessä keskeisenä ovat miehen ja naisen tulkinnat tapahtuneista. (Hydén 1995, 50–51; Piispa 2004, 39–40.)

Väkiältä esiintyy kaikissa kulttuureissa, ja tilastot osoittavat, että se on yleistä. Suomessa tilastoitiin vuonna 2020 lähes 36 000 viranomaisten tietoon tullutta henkeen ja terveyteen kohdistunutta rikosta. Henkirikoksista lähes 90 prosenttia tapahtui yksityisasunnossa tai muussa yksityisessä paikassa. Henkirikokset ovat määrällisesti pääosin laskusuunnassa, mutta henkirikosten määrä oli hieman noussut vuonna 2020 (14 tapausta enemmän kuin vuonna 2019). Pahoinpitelyjen määrä väheni vuoteen 2019 verrattuna alle kaksi prosenttia, mutta törkeiden pahoinpitelyjen määrä sen sijaan kasvoi reilulla kymmenellä prosentilla vuonna 2020. (Tilastokeskus 2021.) Perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreja tilastoitiin vuonna 2020 vajaa 11 000 (10 793), joista miehiä oli 3 274. Naisiin kohdistuva väkiältä vaikuttaa siis olevan huomattavasti yleisempää Suomessa. Tilastot eivät kuitenkaan kerro koko totuutta väkivallan esiintyvyydestä, sillä vain osa väkivallaisista teoista ilmoitetaan poliisille tai muille viranomaisille. Uhri voi kokea väkiältäan johtaneista tapahtumista syyllisyyttä tai häpeää, minkä vuoksi viranomaisille jätetään ilmoittamatta asiasta. Uhri voi myös pelätä, että poliisi syyllistää häntä tapahtuneesta. Lisäksi tekijä voi uhata uhria jatkoseuraamuksilla, jos asiasta

kerrotaan eteenpäin. Tämä lisää pelkoa ja vaikenemista väkivallan kertomisessa. (Piispa & Heiskanen 2017, 70–74.)

Jokaisella ihmisellä on mahdollisuus käyttää väkivaltaa tai joutua sen kohteeksi. Väkivaltaista käyttäytymistä voidaan kuvata teoreettisin selitysmallein, jotka voidaan jakaa biologisiin, psykologisiin, sosiaalipsykologisiin ja sosiaalikultuurisiin selitysmalleihin. Väkivalta voidaan nähdä biologisen selitysmallin mukaisesti, kun väkivalta selitetään yksilön fysiologisten piirteiden perusteella, kun taas psykologisessa selitysmallissa korostuu yksilön persoonallisuuteen liittyvät tekijät. Usein miesten kohdistamaa väkivaltaa naisia kohtaan selitetään biologisilla ja psykologisilla malleilla. Tällöin ajatellaan, että miehen vahvemmat fysiologiset voimat ovat merkityksellisiä miehen kohdistuessa naiseen aggressiotaan. Psykologisten selitysmallien taustalla nousevat esiin persoonallisuuden häiriöt, opitut mallit sekä koetut traumat. Väkivalta näyttää selitysmallin mukaan turvattomana kiintymyssuhteena tai kyvyttömyytenä ja ymmärtämättömyytenä hylkäämisen, pettymyksen ja ahdistuksen käsittelyyn. Sosiaalipsykologisen mallin mukaan väkivalta on seurausta siitä, että se on läheissuhteissa hyväksyttävä ristiriitojen ratkaisutapa. Väkivalta nähdään tällöin hyväksyttävänä toimintamallina, jonka muut perheenjäsenet myös antavat tapahtua. Psykologisessa ja sosiaalipsykologisessa mallissa opituilla malleilla ja aikaisemmillä kokemuksilla on keskeinen asema. Aikaisemmin väkivaltaa kokeneella on suurempi riski turvautua väkivaltaan konfliktitilanteissa kuin muilla. Sosiokulttuurisessa selitysmallissa väkivalta selittyy ympäristötekijöillä, jotka voivat kasvattaa tai heikentää väkivallan esiintyvyyttä. Muun muassa kulttuuriset ja yhteiskunnalliset tekijät voivat osaltaan vaikuttaa väkivallan riskin määrään sekä sen hyväksyttävyyteen. Esimerkiksi huono-osaisuus ja syrjäytymisriski voivat saada aikaan väkivallan ilmentymistä. (Hurtig 2013, 81; Lidman 2015, 24–25.)

Suomessa väkivalta on tunnustettu sosiaalisesti ongelmaksi ja ihmisoikeusloukkaukseksi melko myöhään, vaikka pitkään on ollut tiedossa, miten paljon väkivaltaa käytetään ja mitkä ovat sen seuraukset. Väkivallan vähentämiseksi alettiin yhteiskunnallisesti toimia vasta 1990-luvulla, kun se kirjattiin hallitusohjelmiin ja siihen vaadittiin poliittista sitoutumista. Suomessa väkivaltatyö on suurelta osin ollut ulkoistettua, mitä ovat hoitaneet Ensi- ja turvakotien liitto sekä kolmannen sektorin eri järjestöt. Suomessa vuonna 2015 voimaan tullut Euroopan neuvoston yleissopimus eli Istanbulin sopimus ja sosiaalihuoltolain uudistus vuonna 2014 velvoittivat kuntia tarjoamaan palveluita myös lähisuhdeväkivaltaa kohdanneille. Lisäksi turvakotien rahoitus siirtyi uudistusten myötä valtiolle. Tämän johdosta

kunnat ja maakunnat ovat joutuneet kehittämään väkivaltatyön palvelujaan. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) uudistuksen myötä sosiaalipalvelut on veloitettu tarjoamaan sosiaalipalveluja lähisuhte- ja perheväkivaltaa kohdanneille henkilöille. (Husso, Mänttari-Van der Kuip, Mäntysaari & Kotiranta 2015, 7; Ronkainen 2008.)

Väkivaltatyön kehittäminen Suomessa on muihin Länsi-Euroopan maihin verrattuna ollut hidasta. Esimerkiksi Hollanti, Iso-Britannia ja Saksa ovat tarjonneet rikoksen uhreille palveluja jo 1970-luvulta lähtien, kun Suomessa uhritoiminta käynnistyi vasta 1990-luvulla. Tilastot osoittavat, että Suomessa henkirikosluku on kolminkertainen verrattuna muihin Pohjoismaihin ja kaksinkertainen Länsi-Eurooppaan nähden. Yleisimmät väkivallan muodot Suomessa ovat vakava väkivalta ja lähisuhteissa tapahtuva väkivalta. (Ronkainen 2008.) Suomessa ensisijaisena ongelmana on, ettei väkivaltaan puututa. Tämän seurauksena kuolleisuusluvut ovat korkeita, terveydelliset ongelmat moninaisia ja väkivaltakierteet jatkuvat pitkään. (Niemi-Kiesiläinen 2004.) Suomessa parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa tapahtuu muihin EU-maihin verrattuna varsin paljon (FRA 2015, 29–30), mikä on yksi hankalimmista yhteiskunnallisista ongelmista (Husso 2005, 13). Parisuhdeväkivallan seurauksena Suomessa naisia kuolee paljon ja miehiä vähän, kun lukuja verrataan kansainvälisesti. Naisista henkirikoksen uhreina kuolee kaksi kolmesta joko puolison, entisen puolison tai seurustelukumppanin surmaamana, miehillä vastaava luku on muutamia prosentteja. Miehiä kuolee enemmän tuttavien surmaamana. (Niemi-Kiesiläinen 2004, 36.)

Väkivalta sanalla on kielteinen kaiku yhteiskunnassamme. Väkivallan nähdään loukkaavan oikeusvaltion merkittäviä periaatteita, kuten perus- ja ihmisoikeuksiin kuuluvia yksilönsuojaa, itsemääräämisoikeutta sekä vapautta. Yleisen paheksunnan ulkopuolelle voivat helposti jäädä ne teot, joita sana väkivalta ei määrittele, esimerkiksi toisen kontrollointi ja seksuaalisten toimien vaatiminen lähisuhteessa. Taloudellinen parisuhdeväkivalta voidaan nähdä yhtenä selitysmallien ulkopuolelle jäävistä väkivallan muodoista, missä rajoitetaan toisen osapuolen rahankäyttöä ja elämistä perusteettomasti. (Lidman 2015, 24.)

3.1. Väkivallan määrittely

Väkivallan käsitteen määrittelemiseen ja rajaamiseen vaikuttaa sen moninaisuus sekä monimutkaisuus. Tärkeänä pidetään tiettyjen toimintamallien ja tekojen nimeämistä väkivallaksi, jotta niitä pystytään ymmärtämään ja ehkäisemään sekä niistä pystytään rankaisemaan. Väkivaltaa määriteltäessä on myös huomioitava, miten väkivalta ymmärretään historiassa ja miten se tulkitaan eri kulttuureissa. (Lidman 2015, 24.)

Maailman terveysjärjestön WHO:n (World Health Organization) määritelmän mukaan väkivalta tarkoittaa vallan, kontrollin tai fyysisen voiman tahallista käyttämistä tai sillä uhkaamista kohdistamalla sitä toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään. Tämä voi johtaa erilaisiin seurauksiin, kuten psyykkisen vamman syntymiseen tai perustarpeiden tyydyttämättä jäämiseen. WHO:n mukaan väkivalta on ilmiönä monitasoinen ja erilaisten tekijöiden yhteisvaikutuksen tulos. Väkivallan määritelmässä väkivalta yhdistetään tekijän käyttämään väkivaltaan eli väkivallan tekoon. (World Health Organization 2021.)

Väkivalta on monimuotoista, ja siksi väkivallan muotojen ymmärtämiseksi tarvitaan termistöä. Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL) on laatinut ammattilaisten käyttöön väkivaltasanaston, jotta asiantuntijat käyttäisivät yhdenmukaisia termejä ja ymmärrettäisiin, mitä niillä tarkoitetaan. Sanaston tarkoituksena on kuvata väkivallan monitasoisuutta sekä käsitteiden välisiä yhteyksiä ja sisältöjä. Väkivalta voidaan luokitella ihmissuhteiden mukaan, kuten perheväkivalta, lähisuhdeväkivalta tai parisuhdeväkivalta. Sukupuolittunutta väkivalta on, kun se voidaan kuvata kohdistuvan ei vain naisiin, vaan myös miehiin. Väkivaltaa kuvataan usein väkivallan ilmenemismuodon mukaan, jolloin se kuvataan fyysiseksi, henkiseksi, seksuaaliseksi, hengelliseksi tai taloudelliseksi väkivallaksi. Lisäksi väkivaltaa voidaan kuvata sen mukaan, missä väkivalta tapahtuu tai kuka on sen kohteena, esimerkiksi kadulla tapahtuva väkivalta tai lapsiin kohdistuva väkivalta. Se missä käyttötarkoituksessa väkivalta käsitettä käytetään, rajaa sanojen valintaa, sekä sitä missä muodossa väkivalta on esillä. (Bildjuschkin, Ewalds, Hietamäki, Kettunen, Koivula, Mäkelä, Nipuli, October, Peltonen & Siukola 2020, 3; Ronkainen 2017, 23.)

Lähisuhdeväkivallan määrittely nähdään monimutkaisena prosessina, jossa osapuolten valtasuhteet ovat hyvin moninaiset. Niitä ei voida yksipuolisesti tarkastella muuttumattomina tai alistavina, vaan niitä täytyy tarkastella laajemmin. Kuka tahansa voi kokea lähisuhdeväkivaltaa, ja siksi täytyykin muistaa kokijan ja tekijän kulttuurilliset pitkät historialliset jatkumot, jossa painottuvat sukupuolittuneet odotukset väkivallan alkuperästä. Väkivalta käsitteen määrittämisen monimutkaisuus syntyy siitä, että käytettyjen käsitteiden suuri määrä ja moninaisuus erottelevat tietynlaisia väkivallan erityispiirteitä, joita voidaan luokitella erilaisin perustein. Näitä ovat esimerkiksi erilaiset rajattuihin joukkoihin kohdistuvat väkivallan teot kuten rasistinen väkivalta, sukupuolittunut väkivalta ja syrjintä naisia kohtaan. Väkivaltaa määritellään myös tapahtumapaikan mukaan, mihin kuuluu esimerkiksi kodin seinien sisäpuolella tapahtuva väkivalta. Parisuhdeväkivalta ja naisiin

kohdistuva muu väkivalta tapahtuu usein kotona ja määritellään henkiseen, ruumiilliseen ja/tai seksuaaliseen väkivaltaan. (Lidman 2015, 26.)

Tutkielmassamme esille nousevat edellä mainittujen väkivallan määrittelyjen mukaan sukupuolittuneen ja miehiin kohdistuneen väkivallan käsitteet. Miehiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa on tutkittu kansainvälisesti jonkin verran, mutta Suomessa siihen liittyvää tutkimusta on vähän (ks. kuitenkin Heiskanen & Ruuskanen 2010; Karvinen 2021). Suomessa parisuhdeväkivallan kokijoita on noin 20 prosenttia koko väestöstä (SVT 2020). Suurin osa parisuhdeväkivallan kokemuksista ei kuitenkaan päädy tilastoihin. Vuoden 2012 uhritutkimuksessa käy ilmi, että parisuhdeväkivaltaa kokeneista miehistä lähes 70 prosenttia oli jättänyt kertomatta kokemuksistaan kenellekään (Danielsson & Salmi 2013). Tämä kertoo muun muassa siitä, että ilmoituskynnys on miehillä naisia korkeampi.

Heiskanen ja Ruuskanen (2010) tutkivat miesten väkivallan kokemuksia Suomessa. Tutkimuksen mukaan 55 prosenttia 15–74 vuotiaista miehistä oli kokenut väkivaltaa tai uhkailua. Suurin osa väkivaltaa kokeneista oli kokenut fyysistä väkivaltaa. Tutkimuksen teon aikaan parisuhteessa olevista miehistä kumppaninsa tekemää väkivaltaa tai uhkailua oli joskus kokenut 16 prosenttia vastaajista. Näistä 5 prosenttia oli kokenut sitä viimeisen vuoden aikana. Runsas viidennes vastaajista oli kokenut entisen kumppanin tekemää väkivaltaa. (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 6–14.) Tutkimuksessa ei kysytty kokemuksia taloudellisesta väkivallasta. Tutkimukseen osallistuvilla oli kuitenkin mahdollisuus kertoa myös muista väkivallan kokemuksista ja muodoista. Tutkimuksen tuloksissa ei tullut esille, että vastaajat olisivat kertoneet kokeneensa taloudellista väkivaltaa.

Miehiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa on Suomessa tutkittu niukasti. Taloudellisen väkivallan tutkimus parisuhteessa on Suomessa toistaiseksi ollut vähäistä, eikä sitä ole miehiin kohdistuvana tutkimuksena tutkittu lainkaan. Aiemmat tutkimukset ovat selvittäneet rahakonflikteja ja taloudellista väkivaltaa parisuhteessa (Kaittila & Nyqvist 2014; Kaittila 2017) sekä rahakonfliktin aiheuttamia ilmenemismuotoja parisuhteessa (Kaittila & Nyqvist 2016), joita avaamme tarkemmin luvussa 4. Karvinen (2021) on tarkastellut pro gradu-tutkielmassaan miesten kokemuksia heihin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta, missä nousi esiin miesten kokemus taloudellisesta väkivallasta muun parisuhdeväkivallan ohella. Miehet eivät olleet omasta mielestään kokeneet suoranaista taloudellista väkivaltaa, vaan muun väkivallan ohessa oli nähtävissä epätasa-arvoa ja rahaan liittyvää kontrollointia. Sällinen (2020) on tutkinut kandidaatintutkielmassaan sosiaalityöntekijöiden näkökulmia siitä,

millaisia ovat ne keinot, joilla voidaan auttaa taloudellisen väkivallan kokijaa. Tärkeinä tuloksina nousivat esiin sosiaalityöntekijän valmiudet ottaa raha-asiat puheeksi, sosiaalityöntekijän tietotaito talousasioiden ohjaamisesta ja neuvonnasta sekä taloudellisen tuen tarjoaminen.

Tässä tutkielmassa väkivallan käsitteellistäminen sen ilmenemismuodon mukaan kytkeytyy taloudellisen väkivallan viitekehykseen. Kaittila ja Nyqvist (2014, 264) tuovat esiin, että taloudellisten varojen erot voivat aiheuttaa parisuhteissa puolisoiden välillä konflikteja, koska raha mahdollistaa kontrollin ja vallankäytön. Raha mahdollistaa näin ollen tekijälle lisää vaihtoehtoja puolisoa alistavaan käyttäytymiseen.

3.2. Väkipalta parisuhteessa

Parisuhdeväkipalta tarkoittaa parisuhteen osapuolten välillä tapahtuvaa väkipaltta.

Parisuhteessa tapahtuva väkipalta tarkoittaa eri asiaa väkivallan kokijalle ja sen tekijälle.

Väkipalta vaikuttaa molempien puolisoiden kuvaan itsestään sekä parisuhteen sisältöön. Jotta tapahtunut väkipalta ymmärretään ja tunnistetaan väkivallaksi, edellyttää se tapahtumien suhteuttamista molempien osapuolten niin henkilökohtaiseen kuin parisuhteen elämänhistoriaan. Parisuhdeväkipalta ei kosketa pelkästään puolisoita, vaan usein siihen liittyy myös muita henkilöitä. Sitä voi muun muassa olla todistamassa perheen lapset tai siitä kerrotaan perheen tuttaville tai viranomaisille, kuten poliisille. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikkien väkivallasta nähneiden ja kuulleiden tulkinnat tapahtumasta ovat osana väkivallan sosiaalista prosessia, jossa sitä tunnistetaan ja nimetään. (Piispa 2004, 40.)

Parisuhdeväkipaltta esiintyy kaikissa ikäryhmissä ja kulttuureissa sekä samaa sukupuolta olevien pariin suhteissa. Väkipallan tekijänä voi olla joko nykyinen tai entinen puoliso. (Flinck 2006, 20.)

Parisuhteessa tapahtuvan väkivallan osapuolten tulkinnat tapahtumista ovat keskeisiä määriteltäessä, mikä on väkipaltta. Ajatus pitää sisällään sen, että väkipalta muuttaa muotoaan ajan kuluessa. Henkilön kokema parisuhdeväkipalta muokkaa hänen käsitystään niin itsestään, parisuhteesta kuin väkivallasta. Myös väkivallan kohteeksi joutuminen muuttaa väkivallan määrittelemistä, ja kyky toimia ja arvioida omaa toimintaa saattaa muuttua. (Piispa 2004, 41.) Väkipaltakokemuksesta saattaa seurata esimerkiksi painajaisia, pelkoa, kyvyttömyyttä luottaa toisiin, syyllisyyttä, masennusta, ahdistusta, häpeää sekä erilaisia psykosomaattisia vaivoja kuten yleistä levottomuutta tai väsymystä (Arias 1999). Väkipallan ilmestyessä parisuhteeseen, rakkauden tunne ja puolisoiden roolit muuttuvat. Jos

parisuhteessa ei ole ollut vielä kauaa väkivaltaa, muutoksia parisuhteen luonteessa ei ole välttämättä vielä ilmennyt. Lisäksi väkivallan ollessa läsnä joko fyysisenä väkivaltana tai piilevänä pelon, dominoinnin tai kontrollin muodoissa, parisuhde koetaan suurimmalta osalta huonoksi. (Piispa 2008, 123.)

Perhe- ja parisuhdeväkivaltaa selittävät teoreettiset näkökulmat voidaan Lundyn ja Grossmanin (2001, 122–123) mukaan jakaa kolmeen luokkaan, jotka ovat psykologiset ja psykiatriset, sosiokulttuurit sekä sosiaalipsykologiset selitysmallit. Psykologisissa ja psykiatrisissa selitysmalleissa nousee esiin vallitseva yhteys väkivallan ja persoonallisuuspiirteiden, huonon itsetunnon, persoonallisuushäiriöiden, sekä traumaattisen kiinnittymisen välillä. Esimerkiksi persoonallisuushäiriöt väkivaltaisissa suhteissa voivat näkyä tekijän sisäisten prosessien (kuten epävakaa käsitys itsestä ja huoli), lapsuudessa koetun häpeän tunteen, sekä traumaattisten tapahtumien kokemusten purkautumisena (Dutton 1995). Sosiaalipsykologiset selitysmallit korostavat erityisesti perhe- ja parisuhdeväkivallan vuorovaikutuksellisuutta, dynaamisuutta ja systeemistä mallia. Siinä näkyy vahvasti konfliktiteoria, missä läheisten ihmissuhteiden vuorovaikutuksessa korostuu intensiivisyys ja tunteiden ristiriitaisuus. Parisuhteen vuorovaikutuksessa vallitsevat erityispiirteet kertovat osaltaan siitä, miksi konfliktien ratkaisutavoiksi tulevat eri väkivallan muodot. Sosiaalipsykologiseen selitysmalliin sisältyy sosiaalisen oppimisen teoria, missä väkivaltainen käyttäytyminen on opittua. Lapsuudessa nähty ja koettu väkivalta opettaa lapselle vääristyneen käyttäytymismallin sosiaalisessa toiminnassa. Sosiaalisen oppimisen teoria pyrkii selittämään sukupolvelta toiselle siirtyvän väkivallan mallia. (Hulkko 2011, 82.) Sosiokulttuuriset selitysmallit korostavat parisuhdeväkivallan yhteiskunnallisia tekijöitä, jotka voivat joko kasvattaa tai vähentää väkivallan riskiä. Väkivallan käyttöön vaikuttavat kulttuuriset tekijät, kuten arvot ja asenteet, sekä yhteiskunnan rakenteet. Myös yhteiskunnallisilla riskitekijöillä, kuten työttömyydellä, asuinoloilla ja syrjäytymisriskillä, on vaikutusta väkivallan näkymiseen. Esimerkiksi feministiset teoriat (esim. Dobash & Dobash 1979; Roy 1976, Walker 1984) tuovat esiin väkivaltaista käyttäytymistä selittäviä tekijöitä yhteiskunnallisen patriarkan kautta, jolloin nainen on alistetussa asemassa ja miehellä on valta-asema. Tällöin naisia pidetään kontrolloidusti alistettuina konkreettisin väkivallan eri tavoin. Stressiteoriat taas selittävät väkivallan käyttöä yhteiskunnallisten muutosten ja hallinnan kautta, missä väkivallan käytöllä korvataan elämänhallinnan puuttumista erilaisissa siirtymävaiheissa ja stressaavissa elämäntilanteissa. (Hulkko 2011, 82.)

Parisuhdeväkivallan määrittelyyn ja siitä puhumiseen voi vaikuttaa osittain se, että se koetaan usein yksityisasiaksi. Siihen vaikuttavat käsitykset kodista yksityisenä tilana ja parisuhteesta yksityiselämänä. Yksityisasiana pidetään väkivaltaista käyttäytymistä sekä sen kohteeksi joutumista. Väkivallan syyt kytketään yksilöllisiin ominaisuuksiin ja olosuhteisiin, joita pidetään niin ikään yksityisinä asioina. (Husso 2003.) Lisäksi siihen liittyy häpeää ja syyllisyyttä, minkä vuoksi parisuhdeväkivallasta vaietaan (Nyqvist 2001).

Parisuhdeväkivaltaa on kuvailtu niin kokijana olleiden naisten masokistisuudella, provosoinnilla, nalkutuksella, ja uskottomuudella kuin väkivaltaa tekevien miesten mustasukkaisuudella, stressillä, alkoholin käytöllä sekä kontrollin menetyksellä. Tässä unohtuu kuitenkin se, että parisuhdeväkivalta on yhteiskunnallinen ja kulttuurisidonnainen kysymys, johon kytkeytyy miehenä ja naisena eläminen sekä sukupuolten välisiä suhteita koskevat perinteet, uskomukset, asenteet ja käytännöt. (Husso 2003, 68.)

Väkivaltaisessa parisuhteessa pysymiseen liittyy erityisenä seikkana avioliittoon liitetyt arvot. Varsinkin naisten kohdalla avioero voi näyttäytyä epäonnistuneelta sitoutumiselta parisuhteeseen sekä vaimon ja äidin rooleihin. Päätöstä tehdessään naiset punnitsevat myös kumpi on parempi ja kulttuurisesti hyväksyttävämpi vaihtoehto, väkivalta vai yksin asuminen. Väkivaltaisesta parisuhteesta irrottautumiseen liittyy tunne- ja vastuusidoksia. Varsinkin naisiin kohdistuvassa väkivallassa naisen roolin perinteinen määrittely parisuhteessa ja perheessä vaikuttaa päätökseen. Yleisen käsityksen mukaan naisen tunnepohjaisena ja sosiaalisena velvollisuutena on huolehtia kotirauhan säilymisestä sekä yhdessä pysymisestä. Naisen hoivarooli ulottuu kattamaan väkivaltaisessa parisuhteessa väkivaltaisen miehen. Stereotyyppisen hoivaroolin mukaan naiset ovat rakastavia ja kärsivällisiä miehiään kohtaan sekä heillä on herkkyys vaistota ja välttää tilanteet, jotka saavat miehet raivostumaan. Tämän stereotyyppisen hoivaroolin mukaan naiset myös keksivät tekosyitä miehen väkivaltaiselle käyttäytymiselle sekä osaavat peitellä miehen väkivaltaa omaksuen itselleen syyllisyyden miehen käyttäytymisestä. Naiset ovat toiveikkaita siitä, että mies muuttuu. (Hoff 1990.)

Parisuhdeväkivallasta puhuminen ja avun hakeminen voi olla kokijalle hyvin haasteellinen päätös. Fyysinen ja psyykinen huonovointisuus lisääntyvät pitkittyneen väkivallan myötä, ja voimavarat voivat olla hyvin vähäiset. Avun hakemiseen vaikuttavat erilaiset tekijät, kuten se miten tekijä reagoi tilanteeseen, miten tilanne tulee vaikuttamaan yhteisiin lapsiin tai miten kokija tulee selviämään taloudellisesti suhteen mahdollisesti päättyessä eroon. (Kaittila 2017, 89.) Nyqvist (2001) on luetteloinut viralliset auttamisen tahot kolmeen luokkaan, jotka ovat psykososiaalinen, terveydenhuollollinen sekä juridinen. Psykososiaalisen auttamisentaho on

suurin, johon liitetään turvakodit, perheneuvolat, sosiaalitoimi sekä kirkon perheasiainneuvottelukeskukset. Terveystenhoitoon kuuluvat yksityisen ja julkisen terveydenhuollon palvelut, ja juridiseen palveluun liitetään poliisi sekä oikeuslaitos. Sosiaalinen verkosto, kuten ystävät ja sukulaiset, tarjoavat usein henkistä tukea, kuuntelemista, rohkaisua ja neuvoja. Lisäksi he voivat tarjota esimerkiksi apua väliaikaiseen majoittumiseen tai taloudelliseen tilanteeseen. Parisuhdeväkivaltaan voi liittyä toisaalta sosiaalista eristämistä, ja siksi on todennäköistä, ettei epäviralliset avun tarjoajat ole kaikkien uhrien käytettävissä. (Kaittila 2017, 90.)

Parisuhdeväkivallasta vaikeneminen on tyypillistä. Usein läheiset ovat ensimmäinen taho, joille siitä puhutaan, mutta osa ei halua puhua lainkaan (Fanslow & Robinson 2010). Avun hakeminen parisuhdeväkivaltaan virallisilta tahoilta on lisääntynyt 2000-luvulle tultaessa, mikä voi johtua siitä, että parisuhdeväkivallasta on alettu keskustelemaan enemmän julkisuudessa, tukipalvelut ovat kehittyneet ja palveluiden olemassaolosta tiedetään enemmän. (Kaittila 2017, 90; Kääriäinen 2006.)

Miehet kokevat niin henkistä, fyysistä, taloudellista kuin seksuaalistakin parisuhdeväkivaltaa. Henkiseen väkivaltaan liittyy vahvasti miesten hallinta, johon liittyy miehiin kohdistuva kokonaisvaltainen kontrollointi sekä lasten kautta tapahtuva tarkkailu (Bates 2020b; Corbally 2015; Dixon, Treharne, Celi, Hines, Lysova & Douglas 2020; Hines, Brown & Dunning 2007; Lien & Lorentzen 2019; Morgan & Welles 2016; Walker, Lyall, Silva, Craigie, Mayshak, Costa, Hyder & Bentley 2020). Väkivaltainen kumppani käyttää kontrollointia hyväkseen tiedostaen, että miehet ovat suostuvaisia moneen asiaan lasten vuoksi (Bates 2020b). Esimerkiksi pelko lasten menettämisestä voi saada miehen tuntemaan olevansa jumissa väkivaltaisessa suhteessa, ja hankaloittaa eropäätöksen tekemistä. Nainen käyttää henkistä väkivaltaa uhkailemalla miestä, ettei hän tule enää koskaan näkemään lapsiaan, jos tämä lähtee parisuhteesta. Nyqvist (2001) on pohtinut naisten väkivaltaisen käyttäytymisen syitä ja tuo esiin, että naisten sosiaaliset edellytykset väkivallan käytössä ovat miehiin verrattuna todennäköisesti erilaiset. Naisten väkivaltaisuuden nähdään olevan pelkona itsekontrollin menettämiseen, kun miehillä syyt viittaavat alistamisen ja kontrollin tarpeeseen. Myös seksuaalinen väkivalta on osa naisen käyttämää kontrollointia. Naiset esimerkiksi kontrolloivat seksin määrää ja uhkailevat lisääntymisellä. Miehet kertovat esimerkiksi naisten kiristävän suhteeseen jäämistä raskauden varjolla. (Morgan & Welles 2016; Corbally 2015, Bates 2020b.)

Tutkimusten mukaan miehet kokevat usein, että avun hakeminen on hankalaa, koska miehille suunnattuja auttamisen väyliä on naisille tarjottuihin palveluihin verrattuna vähemmän. Miehet ajattelevat usein, että parisuhdeväkivallan kokeminen on, heidän omasta mielestään tai yhteiskunnan odotusten mukaan, epämiehekästä. Miehet kokevat, että sosiaaliset odotukset nostavat heidän rajallisuuttansa selviytyä ja sietää parisuhdeväkivaltaa. (Bates 2020a; Morgan & Welles 2016.) Lisäksi miehiin kohdistuvat stereotyyppit maskuliinisuudesta, kuten miehinen vahvuus fyysisesti ja henkisesti sekä määräävä asema parisuhteessa, voivat lisätä kynnystä hakea apua (Dixon ym. 2020; Machado ym. 2020; Morgan & Welles 2016). Naisen tekemää väkivaltaa ei miesten kertomana välttämättä oteta todesta jo sen takia, että mies on fyysisesti naista isompi kooltaan (Bates 2020a; Morgan & Welles 2016). Tyypillistä on myös, etteivät miehet puolustaudu kokemaansa väkivaltaa vastaan. Miehet harvemmin kokevat, että haluaisivat käyttää väkivaltaa naista kohtaan. (Dixon ym. 2020; Lien & Lorentzen 2019.)

Miesten kertoman mukaan he saattavat kokea väheksyntää avun tarpeesta tai heidät nähdään väkivallan tekijöinä (Drijber, Reijnders & Ceelen 2013; Dutton & White 2013; Morgan & Welles 2016). Avun hakeminen saatetaan kokea vaikeaksi, mutta positiivisia kokemuksia on esimerkiksi mielenterveyspalveluista sekä poliisien tarjoamasta avusta (Dixon ym. 2020; Machado ym. 2020; Bates 2020a). Parisuhdeväkivallasta kertominen ulkopuolisille vaihtelee miesten keskuudessa. Ystävien ja sukulaisten reaktiot tilanteeseen vaihtelevat, ja se vaikuttaa siihen, että miehet voivat kokea pelkoa siitä, otetaanko uhrin kertomukset todesta. Osa kuulijoista ymmärtää ja osaa olla miehen tukena, kun osa taas väheksyy ja kääntää niin sanotusti miehistymään. Tämä saattaa johtaa siihen, että miehet helposti vaikenivat kokemuksistaan. (Bates 2020a.) Tärkeänä pidetäänkin, että miesten kokema parisuhdeväkivaltaa tehdään yhä tietoisemmaksi yhteiskunnassa ja miesten kokemuksista puhutaan enemmän (Dixon ym. 2020).

3.2.1. Fyysinen väkivalta

Fyysinen väkivalta mielletään yleisesti yleisimmäksi parisuhdeväkivallan muodoksi. Usein se on hyvin vakavaa, jolloin uhataan uhrin henkeä. (Nyqvist 2001, 16.) Parisuhteessa tapahtuva fyysinen väkivalta voi sisältää esimerkiksi lyömistä, kuristamista, potkimista, tukistamista, raapimista, repimistä, ravistelua, teräaseen käyttöä tai fyysisellä väkivallalla uhkailua (Piispa 2008, 113; Ahola & Ahola 2016, 55; Siukola 2014, 11). Fyysisen väkivallan käyttö edellyttää tekijältä voimaa, kykyä sekä väkivallan tekniikan hallintaa (Ronkainen 2017, 23). Fyysisen väkivallan seuraamuksia voivat olla esimerkiksi mustelmat, haavat, murtumat sekä erilaiset

vammat, kuten aivo-, palo-, hammas- tai silmävammat. Pahimmillaan väkivalta voi johtaa kuolemaan. (Siukola 2014, 11.) Fyysinen väkivalta alkaa usein läpsimisellä, mutta ajan myötä siitä tulee toistuvaa ja se saa vakavampia piirteitä (Mullender 1996, 20).

Väkivaltaan linkittyy usein eri väkivallan muotoja, muun muassa fyysiseen väkivaltaan liittyy aina myös henkistä väkivaltaa. Sitä vastoin henkiseen väkivaltaan ei liity aina fyysistä väkivaltaa, mutta se voi ennakoida fyysisen väkivallan alkamista. (Flinck 2006, 20.) Eri väkivallan muotojen yhteenkietoutuminen vaihtelee eri ajanjaksojen mukaan, riippuen, onko suhteessa menossa parempi vai huonompi kausi, onko uhkan vai aktiivisen toiminnan jakso, ja mikä on suhteen tila kokonaisuudessaan. Väkivallan uhka ja vallankäyttö vaikuttavat voimakkaasti parisuhteen luonteeseen ja väkivallan eri muotojen yhteenkietoutumiseen. (Notko 2011, 104.)

Fyysiseen väkivaltaan voi liittyä epäsuoria psykofyysisiä seuraamuksia, kuten toistuvia särkyjä, sydämen tykytyksiä tai vatsavaivoja. Väkivallasta seuraa lähes poikkeuksetta psyykkisiä oireita kuten ahdistusta, masennusta, syömis- ja unihäiriöitä tai esimerkiksi traumaperäistä stressihäiriö (PTSD), paniikkihäiriö tai psykosomaattisia häiriöitä. Parisuhdeväkivalta voi lisätä myös muuta riskikäyttäytymistä, kuten alkoholin ja muiden päihteiden runsaampaa käyttämistä tai itsetuhoista käyttäytymistä. (Siukola 2014, 12.)

3.2.2. Henkinen väkivalta

Henkinen väkivalta parisuhteessa voi esimerkiksi olla nimittelyä, arvostelua, alistamista, kontrollointia, liiallista mustasukkaisuutta, eristämistä, halveksuntaa, raha-asioista valehtelua, vahtimista, seuraamista, tavaroiden hajottamista tai uhkailua esimerkiksi lasten tai itsensä murhaamisella (Siuntio 2014, 11; Nyqvist 2001, 16). Tutkimusten mukaan naiset käyttävät parisuhteessa miehiä enemmän emotionaalista väkivaltaa, mihin liittyy sanallinen väkivalta ja mahdollinen miehen kimppuun käyminen. Miehet käyttävät taas naisia useammin fyysistä väkivaltaa. (Flinck 2006, 24; Coker, Davis, Arias, Desai, Sanderson, Brandt & Smith 2002; Swan & Snow 2002.) Henkisen ja fyysisen väkivallan eroavaisuudet näkyvät siinä, että fyysinen väkivalta tapahtuu sykleissä ja henkinen väkivalta on usein pitkäkestoista (Notko 2011, 103).

Henkinen väkivalta ilmenee selkeimmillään verbaalisena aggressiona, missä toista kohtaan hyökätään haukkumalla ja nimittelemällä. Sitä pidetään suorana hyökkäyksenä puolison minäkuvaan kohtaan, jolloin hänen tekemisiään vähätellään toistuvasti ja häntä voidaan

nöyryyttää julkisesti. Verbaalisen aggression jatkuessa pitkään, se voi pahimmillaan johtaa vahvoihin psyykkisiin tunnereaktioihin, kuten riittämättömyyden, toivottomuuden, epätoivon ja masentuneisuuden tunteisiin. Sanallinen aggressiivinen hyökkäys voi kohdistua toisen persoonaan, hänen taitoihinsa ja tietoihinsa, hänen taustaansa tai fyysiseen olemukseensa. Eleet, ilmeet ja äänensävyt tukevat sanallisen aggression viestejä. (Nyqvist 2001, 16; Mullender 1996, 24.)

Miesten henkisen väkivallan kokemuksissa kontrollointi nousee voimakkaasti esiin. Kontrollointia koetaan yleisesti kokonaisvaltaisesti sekä lasten kautta tapahtuvana kontrollointina (Bates 2020b; Corbally 2015; Dixon ym. 2020; Hines ym. 2007; Lien & Lorentzen 2019; Morgan & Welles 2016; Walker ym. 2020). Kontrollointiin henkisen parisuhdeväkivallan muotona voi liittyä eristämistä ystävistä ja sukulaisista, manipulointia, tarvetta toisen vapauden kontrollointiin sekä pelkoa ja epävarmuutta jatkuvan väkivallan pelon uhkan vallitessa. Miehet kokevat kontrollonin näkyvän muun muassa niin, että heiltä vaaditaan jatkuvaa tietoa siitä, missä he kulloinkin ovat ja heidän puhelimiaan tarkkaillaan. He myös kertovat, että heitä eristetään muista ihmisistä joko fyysisellä väkivallalla tai henkistä väkivaltaa käyttämällä. Väkivaltainen puoliso kykenee rikkomaan miesten ystävyysuhteita sekä eristämään miehen sukulaisistaan. Lisäksi miehet ovat kertoneet naisten kohdelleen heitä alempiarvoisina, minkä johdosta he ovat tunteneet itsensä kelvottomiksi ja huonommiksi. Myös pettämisellä ja sen tunnustamisella yksityiskohtaisesti halutaan miehen kärsivän, ja nainen selvästi nauttii asian kertomisesta. Lisäksi perättömien huhujen levittäminen koetaan väkivallaksi miehiä kohtaan, missä muun muassa syytetään miehen pahoinpidelleen naista. (Bates 2020b, Gaman ym. 2017; Lien & Lorentzen 2019; Machado ym. 2020; Morgan & Welles 2016; Walker ym. 2020.)

Lasten kautta tapahtuvassa kontrolloinnissa miehistä kerrotaan esimerkiksi valheita lapsille, lasten kuullen nimitellään miestä ja tehdään perättömiä perheväkivaltailmoituksia miehestä, jotta lasten huoltajuus saataisiin äidille (Walker ym. 2020). Kontrollointiin liittyy myös väkivaltaisen puolison tietoisuus siitä, että miehet tekevät lastensa takia mitä tahansa ja sitä käytetään häikäilemättömästi hyväksi (Bates 2020b). Tunne siitä, että on mahdollisesti menettämässä lapsensa, saa miehet ajattelemaan, etteivät he uskalla erota, vaikka ovat väkivaltaisessa parisuhteessa. Nainen voi uhata miestä sillä, että erotessa mies ei saa koskaan enää nähdä lapsia. (Morgan & Welles 2016; Corbally 2015.)

Henkisen väkivallan tunnistaminen voi olla haastavaa, koska siitä ei jää näkyviä ulkoisia merkkejä niin kuin fyysisestä väkivallasta usein jää. Tunnistamista voi hankaloittaa myös se, että erimielisyydet, ristiriidat ja mustasukkaisuus kuuluvat ihmissuhteisiin. Kuitenkin riidassa molemmilla osapuolilla on mahdollisuus tuoda oma mielipide esiin kokematta väkivallan uhkaa. Kun riitely ja mustasukkaisuus alkavat rajoittamaan toisen elämää ja synnyttävät pelkoa, on syytä miettiä tilanteen vakavuutta. Väkivallan ilmapiirissä syntyy turvaton olo eikä omaa mielipidettä uskalleta tuoda esiin pelon vallitessa. Riitelyn ilmapiirin ollessa epäkunnioittavaa käyttäytymistä, kuten uhkaamista, jatkuvaa syyllistämistä, haukkumista tai pitkään jatkuvaa mykkäkoulua, on tilanteessa todennäköisesti epätasapuolisuutta. Henkinen väkivalta on toistuvaa ja se musertaa toisen osapuolen persoonallisuutta pikkuhiljaa. (Suomen mielenterveysseura 2021; Lautjärvi 2019, 17.)

Henkisenä väkivaltana voidaan pitää myös eristämistä, jolloin tekijä kontrolloi puolisonsa ajankäyttöä, tekemisiä ja yhteydenpitoa muihin ihmisiin. Pyrkimyksenä tekijällä on rikkoa ja tuhota toisen osapuolen läheiset ihmissuhteet. Tekijä vahvistaa omaa valtaansa ja asemaansa eristämällä puolison muista sosiaalisista kontakteista. Eristämisen seurauksena voi äärimmillään käydä niin, ettei väkivallan kokijalla ole enää ketään ulkopuolisia, jotka tukisivat häntä elämässään. (Notko 2011, 82, 203.)

Henkisen väkivallan seurauksena on psyykinen huonovointisuus, kuten pelkoa tekijää kohtaan, ahdistusta, syyllisyyttä sekä itsensä tuntemista arvottomaksi. Myös turvallisuuden tunne katoaa, itsetunto kärsii ja kokija kärsii herkästi masennusoireista sekä minäkuvan vääristymästä. (Suomen mielenterveysseura 2021.)

3.2.3. Seksuaalinen väkivalta

Seksuaaliseen väkivaltaan liitetään esimerkiksi raiskaus, raiskauksen yritys tai erilainen seksuaalinen häirintä ja halventaminen, seksuaalisella väkivallalla uhkailu, ehkäisyn käytön kieltäminen, pakottaminen aborttiin tai seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rajoittaminen (Siuntio 2017, 11). Seksuaaliseen väkivaltaan voidaan yhdistää myös erilaiset loukkaavat huomautukset, jotka yhdistyvät jollain tapaa ruumiiseen tai seksuaalisuuteen. Käyttäytymisen ja pukeutumisen kontrolloinnista käytetään termiä seksuaalistunut väkivalta, minkä tarkoituksena on rajoittaa puolison liikkumavapautta sosiaalisesti tai fyysisesti. (Nyqvist 2008, 132.)

Miesten kohtaama seksuaalinen väkivalta on usein henkistä väkivaltaa. Siihen voi liittyä pilkkaamista ja vähättelyä miehen seksuaalisista kyvyistä, peniksen koosta tai seksiin liittyvistä taidoista. Seksuaalinen väkivalta voi pitää sisällään yksityiskohtaista vertailua aiempiin seksikumppaneihin ja siihen voi liittyä toisen häpäisemistä muiden kuullen, esimerkiksi tuomalla esiin henkilökohtaiseen seksuaalisuuteen liittyviä negatiivisia asioita. (Väestöliitto 2021.)

Miesten kokema seksuaalinen väkivalta on yleisemmillään miehen seksuaalisten tarpeiden toteuttamisen kieltäminen. Parisuhteessa ei välttämättä ole puolisoiden välistä seksiä lainkaan, mutta miehelle ei anneta lupaa myöskään tyydyttää itseään. Asiasta keskustelu voi johtaa riitaan ja toisen syyttelyyn. Seksiä voidaan pitää myös vallankäytön välineenä, mikä ilmenee erilaisten ehtojen ja vaatimusten asettamisena, esimerkiksi siitä, milloin seksiä voi mahdollisesti harrastaa. Myös lapsen siittämiseen painostamista ja huijaamista pidetään seksuaalisena väkivaltana. Tämä voi ilmentyä ehkäisyn käytön lopettamisena miehelle kertomatta. (Väestöliitto 2021.)

3.2.4. Eron jälkeinen väkivalta

Yhtenä parisuhdeväkivallan muotona on eron jälkeen koettu väkivalta, johon voi liittyä vanhemmuuden toteuttamiseen liittyviä sopimusongelmia. Suomessa käsitellään noin 2000 huoltajuusoikeudenkäyntiä vuodessa, joista 10–20 prosenttia on pitkittyneitä tapauksia. Pääsääntöisesti oikeudessa kiistellään lasten huoltajuudesta, tapaamisista, elatusmaksuista sekä asumisjärjestelyistä. 85 prosenttia huoltajuusoikeudenkäynneistä ratkaistaan naisen eduksi. (Väestöliitto 2021.)

Miehet ovat kokeneet eron jälkeisen vanhemmuuden toteuttamisen ongelmat esimerkiksi niin, että entinen puoliso voi nähdä yhteisen lapsen omaisuutenaan, käyttää lapsia koston välineenä tai kokea lapset itsensä jatkeena. Miehen vanhemmuutta mitätöidään ja lapsia manipuloidaan isää vastaan. Käytännön järjestelyiden hankaloittaminen on hyvin yleinen eron jälkeinen väkivallan muoto. Siihen kytkeytyy tapaamissopimuksen allekirjoittamisesta laistaminen, sovittujen tapaamisten peruminen tai niistä pois jättäytyminen ilman syytä sekä lapsen asioiden pimittäminen isältä. Väkivaltana voidaan myös nähdä oikeusprosessien tarkoituksellinen pitkittäminen huoltajuuteen liittyen. Yleensä perimmäisenä syynä hyödynnetään sitä, että äidit nähdään sukupuoleen perustuen kykenevämpinä huolehtimaan lapsen tarpeista. Tämä voi johtaa siihen, etteivät viranomaiset havaitse vallitsevaa väkivaltaa. (Väestöliitto 2021.) Huoltoriitoihin liittyvä taloudellinen väkivalta nousee esiin

elatusmaksujen, varojen manipuloimisen sekä oikeudenkäyntien tarkoituksellisia pitkittämisinä. Elatusmaksujen määrään voidaan haluta vaikuttaa oikeusteitse tai niistä voidaan haluta kieltäytyä kokonaan. (Watson & Ancis 2013.)

4. Rahakonfliktit

Raha on arkipäiväinen asia, joka näkyy ja vaikuttaa arjessa monin eri tavoin. Raha vaikuttaa yksilöiden toiminnan mahdollisuuksiin, ja täten myös parisuhteen dynamiikkaan. Tutkimusten mukaan raha on parisuhteissa yksi yleisin konfliktitilanteiden aiheuttaja (Kontula 2013; Miller ym. 2003). Rahaan liittyviä konfliktitilanteita pidetään hankalimpina ratkaista kuin muita konflikteja, ja niihin sisältyy usein myös muuta vahingoittavaa käyttäytymistä, kuten henkistä ja fyysistä väkivaltaa (Dew & Dakin 2011). Kaittilan (2017, 3) tutkimus osoittaa, että rahakonfliktit esiintyvät parisuhteissa erilaisin muodoin, jotka voidaan paikantaa neljään eri luokkaan: arkisiin erimielisyyksiin, rahariitoihin, eskaloituneisiin konflikteihin sekä taloudelliseen väkivaltaan. Avaamme tämän luvun jälkeen tarkemmin taloudellisen väkivallan määritelmää.

Rahakonflikteihin liittyy selkeitä ominaispiirteitä. Rahaan liittyy arvolatausta ja tapa, jolla kukin kuluttaa ja suhtautuu rahaan, kuvastaa persoonan identiteettiä, tavoitteita ja arvoja (Jenkins ym. 2002). Täten rahaan liittyvät ristiriidat linkittyvät laajemmin kunkin tärkeänä pitämiin kysymyksiin. Parisuhteessa tehdään paljon rahaan liittyviä päätöksiä, kuten mietitään, millaisia hankintoja tehdään, ja keskustellaan säästämisestä ja säästöjen käytöstä sekä lapsille tehtävistä hankinnoista ja harrastemaksuista. Raha vaikuttaa siis paljon parisuhteen ja perheen arkeen, ja vaikutusta on vaikea välttää. Konfliktien taustalla vaikuttavat paljon myös niin sanotut piilotetut teemat, kuten tasa-arvo, valta ja sitoutuminen (Dew ja Stewart 2012). Näin ollen rahakonflikteilla on taipumusta vaikuttaa laajemmin parisuhteen asioihin ja ongelmiin sekä määritellä vuorovaikutusta. Näissä tilanteissa osapuolten välillä on jatkuvaa vihamielistä vuorovaikutusta, ja niissä näyttäytyvät selkeämmin kokemukset vallan epätasapainosta sekä loukatuksi tulemisesta. (Kaittila 2017, 3.)

Sukupuolen merkitys korostuu rahakonflikteissa. Sukupuolten välinen eriarvoisuus on pitkään ollut esillä perheiden rahankäytössä, missä näkyy naisen rooli rahan käyttäjänä, ja miehet ovat taloudellisten päätösten tekijänä alisteisessa asemassa. Tämä näkyy varsinkin perheissä, joissa on pieniä lapsia ja joissa tavat kuluttaa rahaa saattavat olla hyvin erilaiset miehen ja naisen välillä. Miesten tapa kuluttaa rahaa kohdistuu enemmän omaan hyvinvointiin, kun taas nainen useimmiten kuluttaa perheeseen ja lapsiin. Haastetta tähän käytäntöön tuo toive perheen tasa-arvosta, mikä selittää myös rahakonfliktien syntymistä. (Kaittila & Nyqvist 2016, 19; Kaittila 2012; Repo 2003, 77–79.) Rahakonflikteissa toistuvat samat teemat riidasta toiseen, ne

kestävät kauemmin ja ovat muita konflikteja voimakkaampia. Ne ovat usein myös yksi parisuhteen päättymiseen johtava syy, ja kärjistyessään voivat johtaa jopa väkivallan tekoihin. (Kaittila & Nyqvist 2016, 19–20.)

Kaittila ja Nyqvist (2016, 28) ovat jakaneet rahakonfliktit kolmeen luokkaan: arkisiin erimielisyyksiin, rahariitoihin sekä eskaloituneisiin konflikteihin. Erottavia tekijöitä luokitteluille ovat konfliktien piirteet, konfliktikäyttäytyminen, niiden syyt, vaikutukset sekä millaisen päätöksen ne saavat. Arkiset erimielisyydet sisältävät yksittäisiä, neuvottelunomaisia tilanteita, joihin löydetään kompromissi melko helposti eikä niistä synny parisuhteelle haitallisia vuorovaikutustilanteita tai pitkäkestoisia kielteisiä vaikutuksia. Erimielisyyttä voi aiheuttaa esimerkiksi erilaiset tottumukset kulutuksen suhteen tai päätöksen teon tahti. Rahariidat näyttävät tunteiden kuumentumisena, ja niihin liittyy usein muitakin riitaa aiheuttavia teemoja. Riidat voivat ilmetä yksittäisinä tilanteina, vaikka niiden aiheet pysyvät usein samoina. Rahariitoihin ajautumisen syyt ovat muun muassa rahan puute, erilaiset kulutustottumukset ja -näkemykset sekä haastava elämäntilanne. Ratkaisuja rahariitoihin ovat usein keskustelut, kompromissien tekeminen tai asiasta puhumattomuus, jolloin asian annetaan vain olla. Toisin kuin eskaloituneet konfliktitilanteet, rahariitojen koetaan olevan ratkaistavissa. Eskaloituneissa konflikteissa riidoissa toistuu samoja teemoja kerrasta toiseen, käyttäytyminen on tuhoisaa eivätkä tilanteet tunnu ratkeavan kuin eroamalla. Näissä tilanteissa konfliktien syntyyn liittyy usein persoonallisuuden tai riippuvuuteen liitetyt ongelmat. Eskaloituneissa konfliktitilanteissa korostuu vallan epätasapaino pariskunnan välillä sekä toisen vahingoittaminen. Puolison rahankäyttö aiheuttaa tässä tilanteessa toiselle henkilölle niin henkisiä kuin taloudellisia haittoja. (Kaittila & Nyqvist 2016, 28.) Rahakonfliktin kolmijako antaa ymmärrystä, ja mahdollisuuden tarkastella, miten rahaan liittyvät konfliktit säätelevät parisuhteiden ja perheiden arkea.

Kaittila (2017, 3, 73) on tutkimuksessaan paikantanut rahakonflikteihin näiden kolmijaon lisäksi taloudellisen väkivallan, mikä on rahakonfliktin äärimmäinen muoto. Taloudellisessa väkivallassa ei ole kyse enää puolisoitten riitelystä, vaan tekijän valinnasta vahingoittaa tahallisesti puolisoaan rahan avulla. Taloudellinen väkivalta on konfliktien jatkumoa, eikä konflikteista poiketen sisällä kaikissa muodoissaan vuorovaikutusta. Taloudellisessa väkivallassa voi esimerkiksi olla tilanteita, joissa varastetaan toiselta puolisoilta rahaa tämän tietämättä. Rahakonfliktit ja taloudellinen väkivalta ovatkin jossain määrin sekä päällekkäisiä että erillisiä käsitteitäkin. (Kaittilan 2017, 74.)

4.1. Taloudellinen väkivalta

Taloudellinen väkivalta on monimuotoista, ja sitä voi tapahtua erilaisissa lähisuhteissa. Se voi kohdistua muun muassa puolisoon, vanhempaan, isovanhempaan, sisarukseen tai ystävään. Parisuhteessa tapahtuvaa taloudellista väkivaltaa tarkastellaan tutkimuksissa usein naisiin kohdistuvan väkivallan viitekehyksessä (Kaittila 2017, 51). Miehiin kohdistuvaa, parisuhteessa tapahtuvaa taloudellista väkivaltaa on kartoitettu ja tutkittu hyvin vähän. Henkistä ja fyysistä väkivaltaa käsittelevät tutkimukset osoittavat, että miehiin kohdistuva väkivalta poikkeaa siitä, millaista väkivaltaa naiset kokevat. Muun muassa miesten kokema henkinen väkivalta liittyy usein manipulointiin ja sukupuolirooleilla ahdisteluun, kun taas naisiin kohdistuvassa väkivallassa korostuu kontrollointia, johon on yhdistetty fyysistä väkivaltaa. (McHugh, Rakowski & Swiderski 2013, 178.) Tämän perusteella on oletettavaa, että taloudellista väkivaltaa kokevien kohdalla sukupuolirooleilla on vaikutusta siihen, millaista väkivalta on ja miten se koetaan.

Taloudellinen väkivalta pitää sisällään uhriin kohdistuvaa rahan kiristämisen, taloudellisen kontrollin tai hyväksikäytön, sekä näillä asioilla pelottelun ja uhkailun (Nyqvist 2001, 17). Se pitää sisällään vallankäyttöä, jossa halutaan kontrolloida, riistää tai tuhota toisen osapuolen taloudellisia resursseja (Fernqvist & Näsman 2008). Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitoksen (Bildjuschkin ym. 2020) määrittelyn mukaan taloudellinen väkivalta sisältää henkilön itsemääräämisoikeuden tahallisen loukkaamisen tai rajoittamisen taloudellisiin asioihin liittyen. Taloudellisen väkivallan sisältöä ei voi rajata tarkasti, koska se sisältää monia eri muotoja ja esiintymistapoja. Sitä esiintyy usein myös yhdessä muiden väkivallan muotojen kanssa.

Taloudellista väkivaltaa on pääosin tutkittu länsimaiden kontekstissa. Tutkimukset ovat keskittyneet Yhdysvaltoihin ja Australiaan, missä tutkimusten avulla on pyritty kehittämään auttamiskäytäntöjä. Aiemmissa taloudellista väkivaltaa käsittelevissä tutkimuksissa on kartoitettu taloudellisen väkivallan ilmenemismuotoja osana parisuhdeväkivaltaa (Branigan & Grace 2005; Mathisen Stylianou, Postmus & McMahon 2013; Sanders 2015). Lisäksi on pyritty laatimaan taloudellista väkivaltaa kuvaava mittari, jonka luotettavuutta on tutkittu (Adams, Sullivan, Bybee & Greeson 2008; Postmus, Plummer & Stylianou 2016). Taloudellisen väkivallan tutkimuksissa on myös selvitetty, millaisia seurauksia siitä on kokijoille (Branigan & Grace 2005), miten sitä määritellään ja mitä toimenpiteitä käytetään,

jotta sen esiintyvyyteen ja vaikutuksiin voidaan vaikuttaa maailmanlaajuisesti (Postmus, Hoge, Breckenridge, Sharps-Jeffs & Chung 2020).

Taloudellisen väkivallan tarkastelu on jäänyt naiseen kohdistuvaksi väkivallan viitekehykseksi, eikä miesten kokemuksia taloudellisesta väkivallasta ole juurikaan kartoitettu. Kaittilan ja Nyqvistin (2014, 266) kirjallisuuskatsauksessa, jossa kerättiin taloudellista väkivaltaa käsitteleviä tieteellisiä tutkimuksia, havaittiin, että lähes kaikissa tutkimuksissa näkökulmana on naisiin kohdistuva väkivalta. Tyypillistä on, että taloudellinen väkivalta nähdään olevan seurausta miesten yhteiskunnallisesta valta-asemasta ja rakenteellisista tekijöistä, kuten naisten heikommasta asemasta työmarkkinoilla. Tutkimukset ovat jaettu niihin, joissa taloudellinen väkivalta on rajattu tutkimuskysymykseksi, ja niihin, joissa väkivaltaa tutkitaan yleisellä tasolla, ja taloudellinen väkivalta esiintyy osana sitä (Kaittila 2017, 51).

Taloudelliseen väkivaltaan liittyvät aiemmat tutkimukset osoittavat, että suhteisiin missä esiintyy taloudellista väkivaltaa, liittyy yleisesti myös henkinen ja fyysinen väkivalta (Postmus, Plummer, McMahon, Murshid & Kim 2012a). Taloudellinen väkivalta voi saada monia eri muotoja osana parisuhdeväkivaltaa, johon liittyy niin selviä kuin näkymättömiä muotoja. Selvempiä muotoja ovat esimerkiksi työssäkäynnin rajoittaminen, rahan käyttöön liittyvää rajoittaminen ja valvonta, sekä kontrollointi. Näkymättömämpi muoto on esimerkiksi estää puolisoa näkemästä omia laskujaan. Varsinkin peiteltyjä väkivallan muotoja on erityisen tärkeää ymmärtää, koska niitä voidaan pitää vaarattomina ja ne voidaan sekoittaa niin sanotun normaalin taloudellisen käyttäytymisen muodoksi parisuhteessa. Taloudelliseen väkivaltaan voi myös liittyä taloudellista hyväksikäyttöä tai laittomiin keinoihin pakottamista rahan hankkimiseksi. (Kaittila 2017; Mathisen Stylianou, Postmus & McMahon 2013.)

Taloudellinen väkivalta pitää usein sisällään erilaisia väkivallan muotoja. Kaittila ja Nyqvist (2014, 268) ovat aineiston perusteella luokitelleet taloudellisen väkivallan neljään kategoriaan: työssäkäynnin rajoittaminen ja häiriköinti, rahaan liittyvä kontrollointi, taloudellinen hyväksikäyttö ja eron jälkeinen taloudellinen väkivalta (Ks. Taulukko 1).

Taulukko 1. Taloudellisen väkivallan muodot (Kaittila ja Nyqvist 2014, 268).

Työssäkäynnin rajoittaminen ja häiriköinti	Rahaan liittyvä kontrollointi	Taloudellinen hyväksikäyttö	Eron jälkeinen taloudellinen väkivalta
<ul style="list-style-type: none"> - mies hankaloittaa naisen töihin pääsyä - mies häiriköi naisen työntekoa 	<ul style="list-style-type: none"> - mies valvoo naisen rahan käyttöä - mies tekee yksin kaikki rahaan liittyvät päätökset - mies salaa naiselta naisen tai omia rahojaan koskevia tietoja 	<ul style="list-style-type: none"> - mies varastaa naiselta - mies saattaa naisen velkakierteeseen - mies kieltäytyy taloudellisesta vastuunkannosta - mies käyttää perheen yhteisiä rahoja omiin tarkoituksiinsa 	<ul style="list-style-type: none"> - mies kieltäytyy maksamasta elatusmaksuja - mies pitkittää tahallaan huoltoriitaan liittyvää oikeudenkäyntiä - mies manipuloi yhteisiä varoja

Työssäkäyntiin liittyvä väkivalta oli tutkimuksissa laajimmin esiin nostettu taloudellisen väkivallan osa-alue. Työssäkäynnin rajoittamiseen liittyi usein työhön pääsyn vaikeuttaminen muun muassa piilottamalla auton avaimet tai kieltämällä ajokortin suorittaminen. Työssäkäyntiä voitiin myös hankaloittaa vaikuttamalla työssä jaksamiseen pahoinpitelemällä puoliso työkyvyttömäksi tai pitämällä hänet hereillä koko yön. Häiriköintiä oli myös puolison vartioiminen työpäivän aikana käymällä tarkastuskäynneillä työpaikalla tai soittelemalla jatkuvasti. Rahaan liittyvässä kontrolloinnissa haluttiin valvoa ja estää toisen mahdollisuuksia käyttää rahaa. Puoliso vaati esimerkiksi toista esittämään kaikki rahaan liittyvät tulot ja menot tai teki yksin päätökset koko perhettä koskevista raha-asioista. Taloudellisena väkivaltana pidettiin myös omaan varallisuuteen liittyvien tietojen salaaminen puolisolta. Toinen saattoi olla esimerkiksi tietämätön puolisonsa velkaantumisesta, mikä vaikutti ajan kuluessa koko perheen hyvinvointiin. Taloudellinen väkivalta sisälsi myös taloudellista hyväksikäyttöä, joka saattoi sisältää omaisuuden varastamista, kieltäytymistä taloudellisesta vastuusta, perheen tilanteen velkakierteeseen saattamista tai perheen yhteisten varojen käyttöä puolison omiin tarpeisiin. Velkojen ottaminen toisen nimissä oli taloudellista hyväksikäyttöä, jolloin otettiin salaa velkaa toisen nimiin tai jätettiin maksatta toisen nimissä olevat laskut. Puoliso saattoi myös kieltäytyä työssäkäynnistä tai pitää itsellään omat palkkatulonsa, ja näin laiminlyödä vastuutaan perheen taloudellisesta hyvinvoinnista. Eron jälkeinen taloudellinen väkivalta näyttäytyi huoltoriitojen yhteydessä niin, että elatusmaksuja laiminlyötiin, oikeudenkäyntiä pitkitetiin tahallaan, jolloin oikeudenkäyntikulut kasvoivat ja toinen osapuoli koki väsymystä ja ahdistusta tilanteesta, sekä varoja manipuloitiin, jotta omat tulot ja varat näyttäytyisivät todellista pienemmiltä. (Kaittila ja Nyqvist 2014, 270.)

Sandersin (2015) tutkimus osoittaa, miten rahalla ja talouskysymyksillä on merkitystä parisuhdeväkivallassa. Tutkimuksessa nousi esiin kahdeksan teemaa taloudellisen väkivallan ulottuvuuksista: rahavalvonta ja rahoitusvarojen saatavuuden puute, taloudellinen riippuvuus ja rooli oleskelussa tai poistumisessa, taloudelliset kysymykset henkisen, fyysisen ja/tai seksuaalisen hyväksikäytön sysäyksenä, vaikutus työllisyyteen tai koulutukseen, vaikutus velkaan ja luottoon, varastaminen ja omaisuuden tuhoaminen taloudellisen väärinkäytön jälkimainingeissa ja rahoitusstrategiat. Tutkimuksen havainnot auttavat osoittamaan naisten kokemuksia ja viittaavat siihen, että taloudellisen väkivallan standardoitujen toimenpiteiden lisäksi on tärkeää ymmärtää elämäolosuhteet, turvallisuusnäkökulma sekä taloudelliset strategiat, joita naiset käyttävät selviytyäkseen taloudellisesta väkivallasta. Lisäksi on hyvä ymmärtää, että väkivaltaisten puolisoitten käyttäytyminen vaihtelee. Jotkut puoliset estävät alusta alkaen taloudellisten resurssien saatavuuden, ja jotkut puoliset taas näyttävät reagoivan naisten uhkaan, jotka etenevät kohti suurempaa taloudellista autonomiaa. Rajoittamalla naisten taloudellista autonomiaa, miehet lisäävät todennäköisyyttä, että heidän kumppaninsa pysyvät riippuvaisina heistä, ja säilyttävät hallinnan naisten käyttäytymiseen suhteessa.

Taloudellisen väkivallan strategioiden ymmärtämiseksi on kehitetty 28 kohdan asteikko SEA (Scale of Economic Abuse), jonka tarkoituksena on auttaa ammattilaisia tunnistamaan parisuhteessa taloudellista väkivaltaa kokeneet uhrin. Mittaristolla halutaan tunnistaa taloudellisen väkivallan eri muotoja ja arvioida taloudellisen väkivallan kokemuksia väkivaltaisessa parisuhteessa. SEA:n mittariston 17 kohtaa mittaavat naisiin kohdistuvaa käyttäytymistä sekä kontrollointia, ja loput 11 kohtaa mittaavat hyväksikäyttöä taloudellisella väkivallalla. Nämä kaksi ulottuvuutta, taloudellinen valvonta ja taloudellinen hyväksikäyttö, ovat osoittautuneet hyödyllisiksi selvittää, kun ennustetaan taloudellisen väkivallan astetta, jota naiset kokevat väkivaltaisessa suhteessa. SEA asteikkoa pidetään hyödyllisenä, koska sen avulla saadaan kattava kuva taloudellisen väkivallan vaikutuksista naisen elämään.

Taloudellisen väkivallan seurausten selvittämisen avulla voidaan kehittää toimintamalleja, joilla pystytään vastaamaan taloudellisesta väkivallasta kärsivien naisten tarpeisiin. (Adams, Sullivan, Bybee & Greeson 2008; Postmus, Plummer & Stylianou 2016.)

Taloudellisen väkivallan seuraukset voivat olla monenlaisia. Kaittila ja Nyqvist (2014, 270–271) tuovat esiin, millaisia kielteisiä seurauksia taloudellisesta väkivallasta voi olla niin kokijalle kuin hänen perheelleen (Taulukko 2). Naisiin kohdistuvissa taloudellisen väkivallan tutkimuksissa on havaittu, että taloudellinen väkivalta heikentää naisten taloudellista tilannetta, vaikuttaa negatiivisesti naisen terveydentilaan sekä henkilökohtaiseen pääomaan ja

tekee vaikeammaksi väkivaltaisesta parisuhteesta lähtemisen. Taloudellisen väkivallan lisäksi suhteessa ilmenee usein muunlaista väkivaltaa ja kontrollointia. Hyvin usein näissä parisuhteissa on myös henkistä ja fyysistä väkivaltaa. (Kaittila ja Nyqvist 2014, 271–273.)

Naisiin kohdistuvissa taloudellisen väkivallan tutkimuksista selviää, että väkivallan taustalla oli miehen tarve tavoitella taloudellista hyötyä tai pyrkimys vahingoittaa kumppaniaan taloudellisesti. (Kaittila ja Nyqvist 2014, 271–273.) Tutkimuksellamme oli tarkoitus selvittää, näyttäytykö miehiin kohdistuva taloudellinen väkivalta samankaltaisena ja oliko naisella mahdollisesti samansuuntaiset hyödyn ja pyrkimyksen tavoittelut taloudellisen väkivallan taustalla.

Taulukko 2. Taloudellisen väkivallan seuraukset kokijoilleen (Kaittila & Nyqvist 2014, 271).

Taloudellinen tilanne	Henkilökohtainen pääoma	Terveys	Väkivaltaisen suhteen jatkuminen	Seuraukset lapsille
- taloudellisen tilanteen heikentyminen, köyhyys -heikentyneet taloudenhallinnantaidot	-katkonaiset työ- ja koulutusurat -ajautuminen rikollisuuteen	-fyysisen terveydentilan heikentyminen -kielteiset vaikutukset henkiseen hyvinvointiin	- taloudellinen riippuvaisuus kumppanista sekä miehen toteuttama oikeusprosessin tahallinen pitkittäminen tekevät parisuhteesta lähtemisen naiselle haastavaksi	- heikentävät vaikutukset lasten taloudelliseen hyvinvointiin

Taloudellisen väkivallan seuraukset vaikuttivat kokijan taloudelliseen tilanteeseen, henkilökohtaiseen pääomaan, henkiseen ja fyysiseen terveyteen, väkivaltaisen parisuhteen jatkumiseen sekä lasten hyvinvointiin. Taloudelliseen tilanteeseen liittyi varojen vähentyminen, velkaantuminen sekä taloudenhallinnan taitojen heikentyminen. Jos puoliso oli hoitanut yksin perheen rahan liittyvät päätökset ja maksut, oli mahdollista, että väkivallan kokijan rahankäytön taidot olivat puutteelliset. Henkilökohtaisen pääoman seuraukset liittyivät opiskelun ja työssäkäynnin häiriköintiin, minkä seurauksena opinnot olivat keskeytyneet ja työkokemukset katkonaisia. Tämän seurauksena työpaikan hankkiminen saattoi olla haasteellista. Taloudellisessa ahdingossa väkivallan seurauksena saattoi olla myös sekaantuminen rikolliseen toimintaan perheen elättämiseksi. (Kaittila & Nyqvist 2014, 270–271.) Taloudellisen väkivallan seuraukset kokijan henkiseen ja fyysiseen terveydentilaan olivat vakavat. Taloudellinen väkivalta oli yhteydessä masennuksen kokemuksiin. (Postmus

Huang & Mathisen-Stylianou 2012b). Lisäksi se lisäsi häpeän ja arvottomuuden kokemusta, sekä heikensi itsetuntoa (Branigan 2004).

Taloudellisen väkivallan seuraukset koskivat myös kokijan lapsia. Parisuhdeväkivallan todistaminen itsessään on lapselle henkisesti ja fyysisesti raskasta. Taloudellisen väkivallan myötä heikentynyt taloudellinen tilanne vaikutti myös lapsen kokemukseen taloudellisesta puutteesta. Väkivallan tekijä saattoi esimerkiksi kontrolloida lasten hankintoja tai jätti maksamatta elatusmaksuja, mikä huononsi lasten taloudellista hyvinvointia. Taloudellista väkivaltaa kokeneissa perheissä lapset altistuivat samoille uhkatekijöille kuin parisuhdeväkivaltaa nähneet sekä köyhydessä eläneet lapset. (Kaittä & Nyqvist 2014, 271.)

Lisäksi taloudellisen väkivallan seurauksia on haluttu tutkia enemmän, koska naisiin kohdistuva taloudellinen väkivalta luo ja juurruttaa naisten ja lasten köyhyyttä ja riippuvuutta toisesta osapuolesta. Branigan ja Gracen (2005) tutkimus osoitti, että äidit kokivat köyhyyttä ja puutetta perhesuhteissa ja lapsilta riistettiin heidän mahdollisuutensa esimerkiksi harrastuksiin, jos äidit eivät asettaneet lapsen tarpeita omien tarpeiden edelle. Taloudellisella väkivallalla nähtiin vakavia, pitkäaikaisia vaikutuksia, joita ei ole tunnustettu tähän mennessä. Lisäksi naisiin kohdistunut taloudellinen väkivalta on osasyynä naisten ja lasten huonoon terveyteen. Myös byrokraattiset ja oikeudelliset järjestelmät sekä yritysjärjestelmät voivat lisätä toiminnallaan taloudellisen väkivallan jatkumoa. Lisätutkimuksen merkitys korostuu, kun halutaan kehittää taloudellisen väkivallan oikeudellista näkökulmaa. (Branigan & Grace 2005.)

Postmus, Hoge, Breckenridge, Sharps-Jeffs & Chung (2020) tuovat esiin sen, että taloudellisen väkivallan määrittäminen valtakunnallisesti on tärkeää, jotta työntekijöillä on ammattitaito havaita uhrien kokema taloudellinen väkivalta ja puuttua tilanteeseen osaamisellaan. Parisuhdeväkivallan fyysiset ja henkiset muodot ovat enemmän tiedostettuja, ja siksi niihin on helpompi puuttua. Vasta myöhemmin on tunnistettu, että taloudellinen väkivalta on henkistä väkivaltaa, mutta kuitenkin oma erillinen käsitteensä liittyen henkiseen väkivaltaan. Taloudellisen väkivallan yleisyyttä ei olla edelleenkään selvitetty täysin, sillä uhreilla voi olla vaikeuksia erottaa taloudellisesti loukkaavia malleja taloudellisesta epävarmuudesta.

5. Tutkimusasetelma

Tässä tutkimuksessa analysoimme, kuvaamme ja tulkitsemme miesten kokemuksia ja näkemyksiä siitä, millaista on miehiin kohdistuva taloudellinen väkivalta parisuhteessa. Tutkimme, millaisia taloudellisen väkivallan muotoja he ovat parisuhteessa kokeneet ja millaisia seurauksia siitä on ollut heille. Tutkimuksen tavoitteena on tehdä näkyväksi miehiin kohdistuvan taloudellisen väkivallan muodot parisuhteessa ja tuoda esiin, millaisia merkityksiä miehet antavat kokemalleen taloudelliselle väkivallalle.

Tutkimuskysymyksemme ovat muotoutuneet halustamme selvittää miesten kokemuksia taloudellisesta väkivallasta parisuhteessa. Olemme halunneet avata miesten omia kokemuksia aiheesta ja sitä, mistä taloudellinen väkivalta heidän näkökulmastaan muodostuu.

Taloudellisen väkivallan tunnistaminen osana parisuhdeväkivaltaa voi auttaa kokijaa ymmärtämään ja nimeämään väkivallan muodon sekä mahdollisesti hakemaan apua.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

Millaista on miesten kokema taloudellinen väkivalta parisuhteessa?

Millaisia seurauksia parisuhteessa koetulla taloudellisella väkivallalla on ollut miehille?

Miten miehet kohtaavat ja tunnistavat kokemansa taloudellisen väkivallan?

Miehiin kohdistuva parisuhdeväkivalta on yhteiskunnassamme edelleen vaiettu asia eikä taloudellisen väkivallan muotoa välttämättä tunnisteta. Tunnistaminen voi olla haastavaa monille ihmisille, myös viranomaisille. Tietoa riittävien ja oikea-aikaisten tukitoimien järjestämiseksi taloudellista väkivaltaa kokeneiden miesten auttamiseksi ei välttämättä ole tarpeeksi. Taloudellinen väkivalta tutuksi -hanke (2021–2024) kehittää taloudellisen väkivallan kokijoille uudenlaisia moniammatillisia auttamismalleja. Hanke on yksi VIOLA-väkivallasta vapaaksi ry:n hankkeista. Tutkimusaineisto on kerätty yhteistyössä hankkeen kanssa. Hankkeen tavoitteena on muun muassa tehdä taloudellista väkivaltaa näkyväksi ja tunnetuksi sekä kehittää ammattilaisten osaamista.

Tutkimusaiheemme on sosiaalitieteellisesti ja yhteiskunnallisesti merkittävä, koska taloudellinen väkivalta ilmiönä koskettaa monia ihmisiä monin eri tavoin. Taloudellinen väkivalta on osa parisuhdeväkivaltaa, ja yksilötasolla se vaikuttaa kokonaisvaltaisesti henkilön hyvinvointiin. Yhteiskunnan tasolla se työllistää eri ammattiryhmiä, kuten poliiseja, oikeuslaitosta sekä sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisia. (Nyqvist 2001; Husso 2005, 13.)

Yhteiskunnallinen näkemys taloudellisen väkivallan muodosta parisuhdeväkivaltana vaikuttaa siihen, miten ongelmiin puututaan, ja miten sosiaalipalveluilla siihen pystytään vaikuttamaan.

Taloudellisen väkivallan tutkiminen on merkityksellistä, koska raha on monesti parisuhderiitojen taustalla. Raha-asioista tai kodin hankinnoista aiheutuva riitely on yksi yleisimpiä syitä parisuhdeväkivaltaan johtaneista tilanteista (Danielsson & Salmi 2013). Rahariidat ovat muihin konfliktitilanteisiin verrattuna haastavampia ratkaista, ja tilanteisiin liittyy usein henkistä ja fyysistä väkivaltaa (Dew & Dakin 2011; Kiiski 2011). Pahimmassa tapauksessa taloudelliset vaikeudet voivat johtaa traagisiin perheväkivallan muotoihin, jopa perhesurmiin (Sisäasiainministeriö 2012, 4).

Lähestymme miehiin kohdistuvaa taloudellista väkivaltaa laadullisella tutkimusotteella. Tutkimme haastateltavien kokemuksia mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja kuvaamme heidän todellista elämäänsä sekä ymmärrämme sen moninaisuuden. (Ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 160.) Tutkimme haastateltavien miesten kokemuksia ja käsityksiä heidän itsensä kuvaamaan siinä elämäntilanteessa, jossa ovat taloudellista väkivaltaa kokeneet. Pyrimme ymmärtämään tutkimuksemme temaattista sisältöä haastateltavien kokemuksellisen tiedon pohjalta. Lisäksi tavoitteena on tunnistaa niitä merkityksiä, joita miehet taloudelliseen väkivaltaan liittävät. Miesten kokemukset tulevat kuulluksi haastattelujen avulla.

5.1. Haastatteluaineisto

Tämän tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi valitsimme haastattelun, koska se on hyvin luonteva tapa saada tietoa. Olemme kiinnostuneita miehiin kohdistuvasta taloudellisesta väkivallasta, ja siksi kysymme siihen liittyvistä asioista suoraan heiltä. Haastattelu oli tässä tutkimuksessa hyvä keino kerätä tietoa myös siitä syystä, että pystyimme heti tarkentamaan kysymyksiä tai ohjaamaan keskustelua oikeaan suuntaan tarpeen mukaan. Näin mahdollistui osaltaan myös jo saadun tiedon hyödyntäminen. Haastattelun etuna on sen muunneltavuus, sillä se sopii moneen eri tarkoitukseen ja lähtökohtaan. Haastattelun hyötynä on joustavuus, jolloin haastattelijalla on mahdollisuus oikaista väärinkäsityksiä, toistaa kysymys, selventää sanamuotoja eri ilmauksissa sekä käydä tutkittavan kanssa keskustelua. (Tuomi ja Sarajärvi 2018.) Etuna kahden haastattelijan läsnäolosta oli se, että toinen pystyi havainnoimaan haastateltavan reaktioita, ja lisäksi täydensimme toisiamme haastattelun edetessä.

Teimme puolistrukturoidun haastattelun, koska sen avulla saimme mahdollisimman paljon tietoa haastateltavien taloudellisen väkivallan kokemuksista. Haastattelukysymysten

suunnitteluvaiheessa otimme huomioon tutkimuksen eettisyyden vaatimukset säilyttämällä haastateltavien anonymiteetin, emmekä selvittäneet esimerkiksi heidän tarkempaa henkilöllisyyttänsä tai asuinpaikkakuntaansa. Pyrimme rakentamaan haastattelurungon ja kysymykset siten, että omat ajatuksemme ja kokemuksemme eivät ohjaa haastattelua eivätkä haastateltavan ajattelua. Huolehdimme tästä niin, että pidimme haastattelutilanteet mahdollisimman selkeinä ja oma roolimme tutkijoina oli aktiivinen, mutta perustui pääosin kuuntelemiseen.

Haastattelutilanne edellyttää tutkijalta herkkyyttä ja joustavuutta, jotta tiedonkeruu onnistuu mahdollisimman hyvin. Herkkyydellä ja joustavuudella tarkoitetaan esimerkiksi haastattelijan kykyä myötäillä ja toisaalta rajata keskustelun sisältöä. Tämä vaatii haastattelijan rooliin ja aiheeseen paneutumista. (Hirsjärvi & Hurme 2008.) Haastattelutilanteissa pyrimme ohjaamaan keskustelua mahdollisimman vähän. Vuorovaikutustilanteet olivat kukin omanlaisiansa, osa haastatelluista avasi kokemuksiaan enemmän ja toisten kanssa teimme enemmän tarkentavia kysymyksiä. Näin saimme riittävästi tietoa tutkielmaamme varten.

Sensitiivisen aiheen käsittelyyn liittyy riski siitä, että haastateltava pitää tutkijaa parempana ihmisenä. Tämä voi johtua siitä, että haastateltavat kertovat asioita, jotka he kokevat häpeällisiksi tai joita voidaan pitää kulttuurisesti ala-arvoisina, tai tapahtumia, jotka ovat haavoittaneet heitä. Tutkija voi kohdata tässä tilanteessa haastateltavan vastustusta tai aiheen välttelemistä, jolloin vastausten niukkuus voi vaarantaa tutkimuksen etenemistä. (Hydén 2013.) Haastateltavamme osallistuivat vapaaehtoisesti tutkimukseemme jakamalla kokemuksiaan niiltä osin kuin halusivat. Koimme, että jokainen haastateltava halusi, että heidän kokemuksensa tulee kuulluksi, vaikka aiheeseen voi liittyä häpeää. Emme voi sanoa haastateltavien puolesta, millaisina he haastattelutilanteen kokivat, mutta meille ei syntynyt tunnetta, että haastateltavat olisivat kokeneet meitä parempina ihmisinä kuin he itse ovat.

Lisäksi sensitiivisen aiheen, varsinkin parisuhdeväkivallan, tutkimisessa on riski, että tutkija on kiinnostunut vain elämän aroista ja kipeistä asioista muiden elämän osa-alueiden jäädessä taka-alalle. Haastattelu voi tällaisessa tapauksessa keskittyä täysin elämän huonoihin puoliin, mikä saattaa myös rajoittaa tutkimustuloksia. (Hydén 2013.) Tutkimuksessamme tämä pitää jonkin verran paikkansa, koska käsitelimme taloudellista väkivaltaa, joka on osa parisuhdeväkivaltaa. Osa haastateltavista ei ollut ennen haastatteluun osallistumista ajatellut kokeneensa taloudellista väkivaltaa. He kertoivat ymmärtäneensä haastattelukutsuamme lukiessaan, että heillä on ollut samankaltaisia kokemuksia ja halusivat jakaa niitä

tutkimukseemme. Haastattelutilanteissa heillä saattoi herätä ymmärrys koetusta väkivallasta, mikä nostatti pintaan erilaisia tunteita. Jokainen halusi kuitenkin kertoa loppuun saakka oman tarinansa ilman, että koki halua keskeyttää haastattelu.

Haastattelutilannetta pidetään sosiaalisena vuorovaikutustapahtumana, jossa toisilleen tuntemattomat henkilöt kohtaavat (Hirsjärvi & Hurma 2008, 94). Haastattelutilanteessa läsnä on myös ruumiillisuus, johon kytkeytyvät muun muassa sukupuoli, seksuaalisuus, ikä ja yhteiskuntaluokka. Haastattelutilannetta jäsentää keskeisesti sukupuoli. Naistutkijat ovat saattaneet kokea, että mieshaastateltavat ovat suhtautuneet heihin alentuvasti tai heidän ammattitaitoaan on kyseenalaistettu. (Koivunen & Ylöstalo 2017.) Haastattelutilanteissa emme kokeneet, että haastattelemamme miehet olisivat pitäneet meitä eriarvoisessa asemassa. Ennemmin meille tuli tunne, että haastateltavat halusivat jakaa vaikeana ja vaiettuna pidettyä aihetta eteenpäin, ja kokivat positiivisena, että olemme tekemässä aiheesta tutkimusta. He myös toivoivat, että tulevina sosiaalityöntekijöinä kiinnitämme näihin asioihin huomiota työssämme.

Aloitimme yhteistyön Taloudellinen väkivalta tutuksi -hankkeen kanssa kesäkuussa 2021. Sovimme hankesuunnittelija Hanna Nylénin kanssa, että lähdemme hakemaan lupaa tutkimukselle Viola -väkivallasta vapaaksi ry:ltä. Saimme elokuussa 2021 tiedon, että tutkimuslupa on hyväksytty, ja pääsimme yhteistyössä aloittamaan tutkimuksen teon. Rakensimme yhdessä haastateltavien rekrytoimiseksi haastattelukutsun (liite 1). Haastattelukutsua levitettiin Taloudellinen väkivalta tutuksi -hankkeen Facebook -päivityksen kautta useammille eri ryhmille, ja yksityishenkilöt jakoivat kutsua omilla Facebook-sivuillaan. Haastattelukutsua jaettiin muun muassa Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksien sosiaalisen median eri kanavissa, Miessakkien ja Isät lasten asialla ry:n Facebook -sivuilla.

Saimme yhteydenottoja sähköpostitse seitsemältätoista henkilöltä, joista valitsimme kahdeksan henkilöä haastatteluun. Olimme etukäteen yhteydessä osaan miehistä puhelimitse täsmentääksemme, että kriteerit tutkimukseemme osallistumiseen täytyvät. Valitsimme haastateltavat sen perusteella, että he ovat kokeneet taloudellista väkivaltaa parisuhteen aikana, että molemmat osapuolet ovat asuneet Suomessa ja taloudellinen väkivalta on tapahtunut 2000-luvulla. Rajasimme tapahtuneen väkivallan parisuhteen aikana tapahtuneeksi ja mahdollisesti eron jälkeen jatkuneeksi, koska pelkästään eron jälkeen tapahtunut taloudellinen väkivalta liittyi miesten kertomien kokemusten mukaan enemmän oikeus- ja

palvelujärjestelmän epäoikeudenmukaisuuteen ja miesten syrjimiseen. Ensimmäiset viisi haastateltavaa kertoivat kokeneensa taloudellista väkivaltaa 2000-luvulla. Otimme tämän yhdeksi kriteeriksi lisähaastatteluja tehdessämme, koska halusimme haastateltavien kokemusten ajankohtien olevan yhteneväiset. Tarkoituksenamme ei ollut tehdä ajallista vertailua.

Kriteerinä haastateltavien valintaan oli, että haastateltavat ovat Suomea puhuvia miehiä, jotka ovat kokeneet parisuhteessa taloudellista väkivaltaa. Halusimme rajata haastateltavien miesten kansalaisuuden suomalaisiin, sekä asuinmaan Suomeen, jotta kulttuuriset erot eivät olisi merkittävässä roolissa parisuhteen luonnetta. Kulttuuriset erot voivat tuoda parisuhteen luonteeseen ja tasa-arvoasemaan erityyppisiä nyanssieroja. Siksi halusimmekin, että kaikilla haasteltavilla olisi sama kulttuuritausta ja lähtökohta, suomalaisuus.

Haastateltavat olivat noin 30–50-vuotiaita heterosuhteessa eläneitä miehiä ja olivat itse kokeneet taloudellista väkivaltaa parisuhteessa. Taloudellista väkivaltaa oli tapahtunut jokaiselle heidän ollessaan täysi-ikäisiä. Heillä kaikilla oli vähintään yksi yhteinen lapsi parisuhteesta, jossa he olivat kokeneet taloudellista väkivaltaa. Parisuhteet olivat kestäneet kahdesta vuodesta 15 vuoteen ja kaikki miehet olivat eronneet taloudellisen väkivallan tekijästä. Osalla kokemuksesta oli kulunut yli vuosi, kun toisilla taloudellinen väkivalta jatkui yhä eron jälkeisenä väkivaltana. Kukaan haastateltavista ei ollut hakenut apua taloudelliseen väkivaltaan, mutta osa oli käynyt keskustelemassa kokemastaan henkisestä väkivallasta ammattiavun piirissä. Suurin osa haastateltavista oli kuullut termin taloudellinen väkivalta ensimmäistä kertaa, kun oli lukenut haastattelukutsumme.

Motiivit osallistua näinkin sensitiivisen aiheen tutkimukseen vaihtelivat. Syinä saattoivat olla pyrkimys auttaa muita samassa elämäntilanteessa olevia, halu tuoda esiin yhteiskunnan epäkohtia, halu puhua tutkijalle omista kokemuksistaan tai etsiä merkityksiä tapahtuneelle. Tutkimukseen osallistuminen saattoi osalle ollakin terapeuttinen kokemus. (Aho & Kylmä 2012.) Haastatteluissa ilmeni, että miehet halusivat tuoda esiin kokemuksiaan ja auttaa näin myös muita samassa tilanteessa olevia miehiä. Haastatteluista nousi esiin aiheen olevan tabu, mikä osaltaan nostatti halua jakaa omaa kokemusta ja herättää taloudellista väkivaltaa kokeneet miehet puhumaan tilanteestaan enemmän ja avoimemmin. He myös toivoivat, että tutkimukseen osallistumisen kautta tieto taloudellisesta väkivallasta lisääntyisi ja siihen puututtaisiin. Osa kertoi jännittävänsä haastattelutilannetta, olihan kyseessä hyvin aran aiheen avaaminen tuntemattomille henkilöille. Ne haastateltavat, jotka olivat kokeneet myös eron

jälkeistä väkivaltaa elatusmaksujen osalta, halusivat tuoda esiin, miten heidän mielestään Suomen laki mahdollistaa taloudellisen ja rakenteellisen väkivallan tekemisen toiselle vanhemmalle.

Testasimme haastattelurungon käyttöä opiskelijakollegamme kanssa. Saimme hyvää harjoitusta ja vinkkejä, miten edetä haastattelutilanteessa ja pääsimme hiomaan haastattelun yksityiskohtia. Kävimme haastattelurungon läpi myös gradu- ohjaajamme professori Johanna Kallion ja hankesuunnittelijan Hanna Nylénin kanssa, joilta saimme hyviä täydennyksiä haastattelurunkoon. Myös erikoistutkija Anniina Kaittila avusti meitä haastattelurungon työstämisessä ja viilauksessa. Haastattelut toteutimme loka - joulukuussa 2021.

Hankesuunnittelija Nylénin kanssa sovimme, että kysymme haastattelun alussa taustakysymyksiä miehistä, kuten ikää, parisuhteen pituutta ja muotoa, sekä tämänhetkistä suhdetta taloudellisen väkivallan tekijään. Nämä tiedot kerättiin hankkeen pyynnöstä heidän tilastojaan varten eikä niitä ole tarkemmin käytetty tämän tutkielman tekemiseen.

Haastattelujen toteuttamismuotoon vaikutti koronapandemiatilanne. Teimme haastattelut pääosin virtuaalisesti Zoom- ja Teams- ohjelmien avulla. Yhden haastattelun toteutimme kasvotusten rauhallisessa tilassa. Kerroimme aluksi haastateltaville aineiston käyttötarkoituksesta, sen säilyttämisestä, haastateltavien anonymiteetistä, ja pyysimme lupaa mahdolliseen Pro Gradu- tutkimustulosten pohjalta tehtävään tieteelliseen artikkeliin. Näihin kysyimme haastateltavilta suullisen suostumuksen ennen haastattelua. (Liite 2.) Teimme haastattelut sovittuina ajankohtina ja varmistimme, että haastattelutilanne oli rauhallinen eikä ympärillä ollut häiriötekijöitä. Haastattelut nauhoitettiin, jonka jälkeen ne litteroitiin. Litteroitua tekstiä tuli 162 sivua fontilla Times New Roman, fonttikoko 12, riviväli 1. Litteroimme haastattelut sanasta sanaan. Tutkimme miesten kokemuksia taloudellisesta väkivallasta parisuhteessa ja sitä, millaisia merkityksiä he kokemuksilleen antavat. Siksi keskityimme pääasiassa puheen sisältöön, emme niinkään tapaan, millä he asiaansa ilmaisivat. Tämän vuoksi emme litteroineet haastatteluja pikkutarkasti, kuten taukoja, äänenpainoja tai naurahduksia. Litteroinnin yhteydessä anonymisoimme aineiston eli muutimme ne tiedot, joiden perusteella haastateltavat olisivat mahdollisesti olleet tunnistettavissa, kuten nimet, paikkakunnat tai työpaikkatiedot. Litteroituamme haastattelut, tuhosimme haastattelunauhut. Aineisto tallennettiin omille henkilökohtaisille tietokoneillemme, jotka ovat suojattu salasanoilla. Aineiston varmuuskopio on Turun yliopiston opiskelijoiden henkilökohtaisessa verkkokansiossa, mikä on myös suojattu salasanoilla. Aineisto tullaan tuhoamaan viimeistään joulukuussa 2023. Aineistoa käytämme vain me opiskelijat, eikä siihen ole muilla pääsyä.

Tutkimustamme rajoittivat jonkin verran seuraavat seikat. Ensinnäkin tutkimushakemuksemme tavoitti ne henkilöt, jotka käyttävät sosiaalista mediaa. Jaoimme haastatteluhakemusta Facebookin kautta, ja tietyt järjestöt lisäsivät sen omille nettisivuilleen. Muutama haastateltava kertoi kuulleensa tutultaan tutkimuksestamme, ja osasi sen takia ottaa meihin yhteyttä. Toiseksi aiheemme on hyvin sensitiivinen, ja joillekin väkivallan kokeminen ja siitä puhuminen voi olla hyvin vaikeaa, vaikka toivoisi, että omasta tarinasta olisi hyötyä muille kokijoille ja ammattiauttajille. Aihe on myös monella tapaa kuluttava kokijalle, ja sen kertominen ulkopuoliselle taholle vaatii rohkeutta ja voimia. Ne, jotka kokivat aiheesta puhumisen uuvuttavana, eivätkä löytäneet itsestään resursseja sen läpikäymiseen, jäivät tutkimuksen ulkopuolelle. Yhtenä rajoittavana tekijänä oli mahdollisesti myös valitsemamme aineiston keruumuoto, haastattelu. Jokin toinen menetelmä, kuten kokemuksesta kirjoittaminen, olisi voinut tuottaa sisällöllisesti erilaista tutkimusaineistoa.

5.2. Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Analysoimme aineiston teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysin avulla pyritään tulkitsemaan ja päättämään aineistoa etenemällä empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkökulmaa tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 127). Sisällönanalyysillä pyrimme järjestämään aineiston selkeään muotoon vähentämättä ja hävittämättä sen sisältämää tietoa. Sisällönanalyysin avulla luomme selkeämpää kuvaa aineistosta, jotta sen perusteella pystytään tekemään luotettavia ja selkeitä johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla pystymme hyödyntämään ensin aineistolähtöisesti käsittelemäämme aiemmin saamaamme tietoa aineistossamme. Olemassa olevia teoreettisia käsitteitä pääsimme näin ollen hyödyntämään aineistosta tehtyjen havaintojen ymmärtämisessä. (Ks. Tuomi & Sarajärvi 2018, 133.) Looginen päättely ja tulkinta ovat perustana aineiston laadulliseen käsittelyyn, mikä tapahtui aineiston hajottamisella ensiksi osiin. Hajottamisen jälkeen se käsitteellistettiin ja koottiin uudestaan loogiseksi kokonaisuudeksi. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 107–108.)

Käytimme aineistoanalyysissä Tuomen ja Sarajärven (2018, 122) mallintamaa Milesin ja Hubermanin aineistolähtöisen sisällönanalyysin kolmivaiheista prosessia. Prosessi etenee niin, että ensin aineisto pelkistetään, jonka jälkeen se ryhmitellään ja viimeiseksi käsitteellistetään. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 123–127.) Teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee hyvin samankaltaisesti aineiston ehdoilla kuin aineistolähtöinen analyysikin. Erona on se, että käsitteellistämävaiheessa teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä teoreettiset käsitteet ovat

valmiita ja aineisto yhdistetään niihin. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 133.) Käytimme Kaartilän ja Nyqvistin (2014) jaottelua taloudellisen väkivallan muodoista ja seurauksista analysoidessamme aineistomme tuloksia.

5.3. Analyysiprosessi

Vaihe 1. Pelkistäminen

Tutustuimme aineistoomme ensin huolellisesti saadaksemme siitä kokonais käsityksen. Jo litterointivaiheessa kävimme sitä läpi kuunnellen ja lukien niin, että teimme huomioita mielessämme yhteneväisyyksistä sekä eroavaisuuksista eri haastatteluiden välillä.

Luettuamme läpi aineistomme useaan kertaan aloimme käymään tekstiä läpi järjestelmällisesti. Jaoimme keskenämme osa-alueet, jotka halusimme nostaa esiin analyysissä. Näin keskityimme omilla tahoillamme tekemään huomioita jaetuista asioista.

Toinen meistä keskittyi etsimään aineistosta taloudellisen väkivallan muotoja, muita parisuhdeväkivallan muotoja, taloudellisen väkivallan vaikutuksia toimijuuteen ja identiteettiin, sekä miten sosiaalityöntekijät olivat kohdanneet heiltä apua hakeneet. Toisen tehtävänä oli hakea aineistosta taloudellisen väkivallan seurauksia, kokemuksia avun hakemisesta ja muille asiasta puhumisesta, sekä omista selviytymiskeinoista taloudellisen väkivallan kokijana.

Aineistoa läpikäydessä pidimme jatkuvasti mielessä tutkimuskysymyksemme. Etsimme tutkimustehtävän kannalta olennaiset asiat Microsoft Wordin ominaisuuksia hyödyntäen. Keräsimme ensin aineistosta samaa ilmiötä kuvaavat analyysiyksiköt otsikoiden alle. Nämä olivat lauseita, lauseiden osia tai ajatuskokonaisuuksia. Koodasimme analyysiyksiköt eri väreillä, jotta ne oli helpompia hahmottaa. Nostimme jokaisesta haastatteluista saatuja alkuperäisilmauksia valitsemiemme, samaa asiaa edustavien otsikoiden alle. Teimme alkuperäisilmauksille luokittelua ja annoimme niille niitä kuvaavia pelkistettyjä ilmauksia. Näin saimme aineiston tiiviiseen ja selkeään muotoon hävittämättä kuitenkaan sen keskeistä tietoa aineistosta. Pelkistäminen auttoi meitä tekemään aineistosta selkeän ja yhtenäisen kokonaisuuden, jonka avulla pääsimme ryhmittelemään aineistoa. (Vrt. Tuomi & Sarajärvi 2018, 123–124; Puusa 2020, 144.)

Vaihe 2. Ryhmittely

Pelkistämisen jälkeen aloimme jäsentämään aineistosta nousevia merkityskokonaisuuksia. Kävimme yhdessä läpi koodaamiamme analyysiyksiköitä tarkasti, jotta pystyimme luomaan

kokonaiskuvan käsitteistä sekä löytämään niiden samankaltaisuudet ja eroavaisuudet. Kokosimme omiin luokkiinsa samankaltaiset ilmaisut ja käsitteet, joista muodostimme alaluokat. Nimesimme alaluokat sen sisältöä kuvaavalla käsitteellä. (vrt. Tuomi & Sarajärvi 2018, 214; Puusa 2020, 149.) Esimerkiksi taloudellisesta väkivallasta selviytymiseen liittyviä ilmaisuja nousi aineistosta esiin jonkun verran, joten yhdistimme niitä samaan kategoriaan. Alaluokiksi muodostuivat muun muassa mielenterveysongelmat sekä taloudellisen tilanteen heikentyminen. Yhdistelemällä alaluokkia saimme laajempia yläluokkia. Olemme havainnollistaneet taulukossa 3 miten muodostimme alkuperäisilmauksista pelkistettyjä ilmauksia ja ryhmittelimme ne alaluokkiin, ja vielä tiiviimpään muotoon yläluokaksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Taulukko 3. Alkuperäisestä ilmaisusta luokitteluihin.

Alkuperäisilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
”..niin oli semmoinen aika taakka, että miten mä nyt selviän, kun on näin paljon tätä velkaa, mut sit ku oppii, et monilla vielä enemmänkin ja ne vaan porskuttaa menemään.”	Esimerkki selviytymisestä	Mielenterveysongelmat	Terveys	Taloudellisen väkivallan vaikutukset miesten elämänlaatuun
	Henkinen jaksaminen	Taloudellisen tilanteen heikentyminen	Taloudellinen tilanne	
	Taloudellinen velkataakka			
	Tilanteen hyväksyminen			

Vaihe 3. Käsitteellistäminen

Ryhmittelyn jälkeen lähdimme muodostamaan yläluokille tarkempia teoreettisia käsitteitä, joiden avulla pääsimme rakentamaan tarkemman kuvauksen tutkimuskohteestamme.

Käsitteellistämisvaiheessa järjestelimme tutkimusaineiston sellaiseen muotoon, että pystyimme irrottamaan sen pohjalta tehdyt johtopäätökset kontekstista sekä henkilöistä ja avaamaan haastattelutuloksia teoreettisemmalle tasolle. Muodostamiemme käsitteiden avulla lähdimme rakentamaan kuvausta tutkimuskohteesta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 125–127.)

Aineiston analyysin tuloksena saimme muodostettua tutkimuskysymysten ohjaamina neljä oleellista pääluokkaa (Taulukko 4). Ensimmäiseksi pääluokaksi nimesimme *vaatimukset korkeasta elintasosta*, jonka yläluokiksi muodostuivat *työssäkäyntiin liittyvä taloudellinen väkivalta*, *rahaan liittyvä kontrollointi*, *taloudellinen hyväksikäyttö* sekä *eron jälkeinen taloudellinen väkivalta*. Toinen pääluokka oli nimeltään *taloudellisen väkivallan vaikutukset*

miesten elämänlaatuun, jonka yläluokat olivat taloudellinen tilanne, henkilökohtainen pääoma, toimijuus, terveys sekä seuraukset isä-lapsi suhteeseen. Kolmanneksi pääluokaksi nimesimme taloudellisen väkivallan kohtaamisen, jonka yläluokkina olivat taloudellisen väkivallan tunnistaminen niin kokijan kuin ammattilaisen näkökulmasta, taloudellisesta väkivallasta selviytyminen, avun hakeminen sekä kokijan neuvot vertaisilleen. Neljänneksi pääluokaksi muodostui taloudellinen väkivalta osana parisuhdeväkivaltaa, jonka yläluokkana oli muut parisuhdeväkivallan muodot.

Taulukko 4: Aineiston pääluokat ja niiden yläkäsitteet.

Yläluokka	Pääluokka
työssäkäyntiin liittyvä taloudellinen väkivalta, rahaan liittyvä kontrollointi, taloudellinen hyväksikäyttö, eron jälkeinen taloudellinen väkivalta	vaatimukset korkeasta elintasosta
taloudellinen tilanne, henkilökohtainen pääoma, toimijuus, terveys, seuraukset isä-lapsi suhteeseen	taloudellisen väkivallan vaikutukset miesten elämänlaatuun
taloudellisen väkivallan tunnistaminen niin kokijan kuin ammattilaisen näkökulmasta, taloudellisesta väkivallasta selviytyminen, avun hakeminen, kokijan neuvot vertaisilleen	taloudellisen väkivallan kohtaaminen
muut parisuhdeväkivallan muodot	taloudellinen väkivalta osana parisuhdeväkivaltaa

5.4. Tutkimuksen eettisyys ja anonymiteetti

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa, on pidettävä mielessä tutkimuksen uskottavuus, luotettavuus sekä eettisyys. Uskottavuudella viitataan siihen, miten muut tutkimusta lukevat, miten tutkimuksen kohderyhmä sekä muu yleisö, hyväksyy tulosten todenmukaisuuden ja pitää uskottavana aineiston asianmukaista keruuta sekä huolellista analysointia. Luotettavuus pitää sisällään tutkijan todenmukaiset perustelut ammattitaidostaan sekä kyvystä valita ja käyttää oikeanlaisia menetelmiä ja lähestymistapoja tutkimusongelman ratkaisemiseksi sekä tutkimuksen toteuttamiseksi. (Puusa & Juuti 2020.) Tässä tutkimuksessa lisäsimme luotettavuutta lukemalla aiheesta mahdollisimman laajasti suomalaisia ja kansainvälisiä aineistoja, käymällä vuoropuhelua yhdessä sekä ohjaajan että hankkeen yhteistyötahon kanssa aineistokeruun menetelmistä sekä lähestymistavasta aihetta kohtaan.

Saimme vahvaa näkemystä tutkimuksen tarpeellisuudesta, ja halusimme paneutua jokaiseen tutkimusvaiheeseen mahdollisimman huolellisesti.

Eettisten periaatteiden noudattaminen on tärkeää koko tutkimusprosessin ajan. Tutkijan tulee eettisellä lähestymistavallaan kunnioittaa tutkittavien ihmisarvoa, itsemääräämisoikeutta sekä yksityisyyttä. Eettisyydellä pyritään tutkittavien tasa-arvoiseen ja ihmisarvoiseen kohteluun, eikä tutkittaville saa koitua riskejä tai vahinkoa tutkimukseen osallistumisesta. Lisäksi on kunnioitettava aineetonta ja aineellista kulttuuriperintöä sekä luonnon moninaisuutta. (TENK 2019.) Tutkijan tulee huomioida valintoja tehdessä aina myös eettisyys. Se tulee huomioida esimerkiksi, kun tutkija pohtii mitkä ovat tutkimuksen tavoitteet ja millaisin keinoin tutkimustulokset saavutetaan. Hyvä tieteellinen tutkimus noudattaa ja edistää tutkimustoiminnassa eettisesti vastuullisia ja oikeita toimintatapoja. Hyvä tieteellinen käytäntö lisää tutkimuksen uskottavuutta, mihin liittyy vahvasti tutkijan eettiset ratkaisut. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 111.)

Tutkittavien luottamuksen säilyttämiseksi heidän ihmisarvoansa ja oikeuksiaan on kunnioitettava koko tutkimusprosessin ajan. Tarpeettoman haitan välttämiseksi tutkijalta edellytetään tutustumista ennakkoon tutkittavaan kulttuuriin, yhteisöön ja näiden historiaan. (TENK 2019.) Tässä tapauksessa tutustuimme parisuhdeväkivaltaan ja erityisesti taloudellisen väkivallan muotoihin ja niistä aiheutuviin seurauksiin. Tutkittavan oikeuksiin kuuluu vapaaehtoinen osallistuminen tutkimukseen. Hänellä on mahdollista keskeyttää tutkimukseen osallistuminen milloin vain sekä peruuttaa suostumus osallistua tutkimukseen. Tutkittavalla on oikeus saada tietää tutkimuksen sisällöstä, henkilötietojen käytöstä sekä tutkimuksen käytäntöjen toteutumisesta, kuten suunnitelmasta aineiston käsittelyyn ja säilyttämiseen. Tutkijan on annettava totuudenmukainen ja ymmärrettävä kuva tutkimuksen tavoitteista. (TENK 2019.)

Aiheemme on hyvin sensitiivinen, ja siksi se vaatii meiltä tutkijoina herkkyyttä ymmärtää, että aiheesta kertominen voi haastateltavalle nostaa monenlaisia tunteita pintaan. Otimme tämän huomioon kertomalla aluksi jokaiselle haastateltavalle, ettei kaikkiin meidän esittämiimme kysymyksiin tarvitse vastata, jos ei halua, ja heillä oli mahdollisuus kertoa omaa tarinaansa sen verran kuin he halusivat. Kerroimme myös, että heillä on mahdollisuus esittää meille kysymyksiä haastattelun aikana ja korjata, jos esimerkiksi käytämme vääriä termejä heidän tilanteestaan. Kerroimme kaikille yhteyttä ottaneille miehille Taloudellinen

väkivalta tutuksi -hankkeesta, jonka kautta saa halutessaan lisätietoa aiheesta ja keskusteluapua.

Pyrimme varmistamaan tutkimuksen eettisyyttä käsittelemällä ja analysoimalla aineistoamme mahdollisimman objektiivisesti ja hyödyntämällä aineistostamme vain ne asiat, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiimme. Koko tutkimusprosessin ajan, niin haastatteluja suunnitellessamme, haastattelutilanteessa kuin raportointia tehdessämmekin, ohjaava ajatuksemme on, että kunnioitamme saamaamme aineistoa, emmekä missään vaiheessa muuntele aineistostamme nousseita aiheita vastaamaan omia kokemuksiamme tai oletuksiamme siitä, miten haastateltavat ovat kokeneet taloudellista väkivaltaa ja sen aiheuttamia tunnereaktioita. Haastateltavien anonymiteetti säilyy koko prosessin ajan, myös raportointivaiheessa. Emme kerää haastateltavien henkilötietoja emmekä kerro, mitä kautta olemme haastateltavat saaneet tai miltä paikkakunnilta he tulevat. Karkeistamme aineiston yleiselle tasolle niin, etteivät kenenkään haastateltavan tiedot ole tunnistettavassa muodossa. Anonymiteetin säilyttämiseksi emme ole numeroineet sitaatteja ja tarkat aikakäsitteet olemme pyöristäneet yleiseen muotoon.

Tutkimuksen sensitiivisyyden vuoksi kahden tutkijan merkitys mielestämme korostui. Meillä molemmilla on pitkä työhistoria erilaisista sosiaalialan asiakastöistä, ja koimme sen vahvuutenamme lähtiessämme toteuttamaan tätä tutkielmaa. Sensitiivistä aihetta käsiteltäessä meidän oli tutkijoina huomioitava sekä tutkittavien haavoittuvuus että omat psyykkiset valmiutemme aiheen käsittelyyn (ks. Aho & Kylmä 2012). Olimme valmistautuneet siihen, että aihe voi herättää monenlaisia tuntemuksia ja siitä syntyy keskustelua. Koimme, että parityöskentely näinkin sensitiivisen aiheen parissa oli voimavara, koska pääsimme käsittelemään aihetta yhdessä. Tutkijaparina työskentely koko tutkimusprosessin ajan lisäsi tutkimuksen objektiivisuutta, koska pystyimme käymään aineistoa yhdessä läpi.

Olemme molemmat tehneet yli 10 vuotta asiakastyötä sosiaalialalla, ja koimme välillä haastavaksi asettua tutkijan positioon. Sosiaalityöntekijän rooli on meille molemmille luontaisempi tapa olla vuorovaikutuksessa, ja siksi jouduimmekin muistuttamaan toisiamme uudesta positioistamme tutkijana tutkimuksen eri vaiheissa. Haastavinta oli haastatteluissa, joissa kuulimme miesten tarinoita heidän elämistään ja kohdatusta taloudellisesta väkivallasta. Tutkijan rooliin asettuminen oli erityisen haastavaa silloin, kun he kertoivat jostain ongelmasta, ja olisimme halunneet ja voineet auttaa. Tutkijan tehtävänä on kuitenkin olla puolueeton tiedon hankkija, joka ei ole liian utelias tai hämmästele asioita niin, että oma

mielipide asioista tulisi esiin (Hirsjärvi & Hurme 2008, 98). Haastatteluiden edetessä tutkijan positiossa oleminen helpottui, vaikka edelleenkin se ei tuntunut kummallekaan omimmalta roolilta. Tämän kokemuksen myötä pystyimme reflektoimaan itseämme sosiaalityöntekijän roolissa eri tavoin ja erottamaan nämä roolit toisistaan.

Uramme aikana olemme kohdanneet työssä lapsia ja nuoria, jotka ovat tulleet erilaisista perheolosuhteista. He ovat saattaneet kohdata erilaista lähisuhdeväkivaltaa muun muassa vanhempien, sisarusten tai muiden sukulaisten toimesta. Väkivallan kokeminen jättää aina arvet, joiden käsitteleminen on mielestämme tärkeää, jotta kokija ymmärtää, mikä toiminta on oikeaa ja mikä väärää. Lapsena nähdyt ja koetut eri väkivallan muodot voidaan omaksua opituiksi malleiksi, mistä voi seurata aikuisiällä väkivallan siirtymistä sukupolvelta toiselle. Nämä lapset ovat alttiimpia siirtämään väkivallan mallia eteenpäin. (Jokinen 2000,16.)

Uskomme, että väkivallan eri muotojen tunnistaminen ja tunnustaminen auttaa katkaisemaan väkivallan kierteen, sekä ymmärtämään paremmin, mitkä mallit ovat vääriä ja tuhoisia.

Taloudellinen väkivalta yhtenä parisuhteen henkisen ja fyysisen väkivallan muotona on vielä melko tunnistamatonta, ja siksi sen esiin tuominen ja tunnistaminen on tärkeää, jotta voidaan myös tukea ja auttaa kokijoita paremmin. Kokemuksemme mukaan sosiaalityöntekijän roolissa taloudellisen väkivallan puheeksi ottaminen on valitettavan vähäistä ja satunnaista, ja asian esiin nostaminen on työntekijäkohtaista. Myöskään tietoa taloudellisesta väkivallasta ei ole juurikaan ollut saatavilla tai se on pohjautunut tietoon naisiin kohdistuvasta taloudellisesta väkivallasta. Tämä on vahvistanut ajatustamme siitä, kuinka tärkeästä aiheesta tätä tutkielmaa teemme. Rahasta puhuminen tuntuu olevan yhteiskunnassamme hyvin arka aihe, ja siihen liitetyt perheen sisäiset konfliktit varmasti vielä arempia aiheita. Se, että tunnustetaan ja tuodaan esille puolison taloudellinen hyväksikäyttö, auttaa varmasti tällaisen väkivallan kokijoita hakemaan herkemmin apua.

6. Taloudellisen väkivallan ilmentymät

Tässä analyysiluvussa esittelemme teoriaosuuteen viitaten tutkielmamme keskeiset tulokset tarkastelemalla miesten kokemuksia taloudellisesta väkivallasta sekä millaisia seurauksia koetulla taloudellisella väkivallalla on ollut miehille. Lisäksi tarkastelemme, miten miesten kokemusten perusteella taloudellinen väkivalta tunnistetaan niin kokijoiden kuin ammattiauttajien näkökulmasta ja miten taloudellinen väkivalta kytkeytyy osaksi muuta parisuhdeväkivaltaa. Nostamme asian esiin, koska miehet kokivat taloudellisen väkivallan osaksi parisuhdeväkivaltaa. Tuomme myös analyysissä esiin, miten miehet kertoivat selviytyneensä koetusta taloudellisesta väkivallasta, miten heidät otettiin avun piirissä vastaan sekä millaisia neuvoja he halusivat jakaa vertaisilleen. Nostamme analyysissä esiin tutkielman kannalta keskeiset teemat, jotka toistuivat lähes kaikissa haastatteluissa.

6.1. Vaatimus korkeasta elintasosta

Puolisoiden korkean elintason vaatimukset ja odotukset nousivat esille kaikissa haastatteluissa ja ne ilmenivät kaikissa taloudellisen väkivallan muodoissa. Suurin osa miehistä koki, että puolisolle oli hyvin tärkeää korkea elintaso sekä perheen ja kodin näyttäminen hyvältä ulkopuolisille. Miehet eivät kokeneet näitä asioita yhtä tärkeiksi eivätkä ymmärtäneet, miksi ne olivat puolisoille niin oleellisia. He kuitenkin yrittivät sopeutua puolison vaatimuksiin ja täyttää ne parhaansa mukaan.

Käytimme taloudellisen väkivallan muotojen analyysissä pohjana Kaittilan ja Nyqvistin (2014, 268) luomaa taloudellisen väkivallan jaottelua, koska samat teemat nousivat aineistostamme vahvasti esille. Kaittila ja Nyqvist ovat luoneet jaottelun kirjallisuuskatsauksessaan, kun he tutkivat taloudellista väkivaltaa. Suurimmassa osassa kirjallisuuskatsauksen tutkimuksista taloudellisen väkivallan kohteina olivat olleet naiset. Taloudellisen väkivallan teemat ovat tutkielmassamme samat, mutta niiden sisällöt poikkeavat meillä jonkin verran Kaittilan ja Nyqvistin kategorioiden sisällöistä. Taloudellisen väkivallan teemat ovat työssäkäynnin rajoittaminen, rahan liittyvä kontrollointi, taloudellinen hyväksikäyttö sekä eron jälkeinen taloudellinen väkivalta.

Rahaan liittyvä kontrollointi

Miesten rahan käyttöä kontrolloitiin parisuhteessa monin eri tavoin, pääsääntöisesti puoliso päätti myös miehen rahojen käytöstä. Kaikki miehet maksoivat ainakin suurimmaksi osaksi

perheen yhteiset kulut ja hankinnat. Miehillä ei jäänyt välttämättä paljoakaan rahaa kuukaudessa käyttöönsä, osalle miehistä ei jäänyt yhtään. Tämä vaikutti myös miesten vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

Puoliso rajoitti miehen menemisiä sillä, ettei miehellä ollut rahaa mennä. ”*No se oli vähän niinku talouden kautta vaivihkaa sillä tavalla, et ei ollu varaa käydä*”. Miehellä ei joko ollut käyttörahaa enää jäljellä, sitä ei ollut tarpeeksi tai miehellä ei ollut alun perinkään rahaa mennä mihinkään. Kaikki rahat oli joko käytetty yhteisiin menoihin tai puoliso kontrolloi kaikkea rahan käyttöä.

Miesten rahankäyttöä kontrolloitiin myös säästämisen kautta. Esimerkiksi yhden miehen puoliso kertoi, minkä verran miehen tulee laittaa joka kuukausi rahaa säästöön, jotta he pääsevät puolison haluamalle lomamatkalle. Lomakohteet olivat puolison valitsemia kaukokohteita, joten mies joutui säästämään aina tuhansia euroja yhtä lomamatkaa varten. Mies olisi ollut tyytyväinen myös edullisempiin lomakohteisiin, mutta puoliso ei niihin suostunut. Lomamatkoilla miehellä ei ollut varaa ostaa itselleen tai läheisilleen mitään tuijaisia, koska kaikki hänen rahansa olivat menneet lomamatkan maksamiseen. Puolisolla puolestaan oli rahaa, ja hän osti itselleen arvokkaitakin matkamuuistoja.

Jos mies halusi saada rahaa omaan käyttöönsä, niin hän joutui keksimään siihen keinot. Yksi mies kävi palkanmaksupäivän aamuna nostamassa tililtään osan palkkarahoistaan, että sai rahaa käyttöönsä. Hän joutui aina laskemaan, minkä verran voi nostaa tililtä rahaa, jotta perheen pakolliset kulut saadaan maksettua. Hän kertoi, että jos hän ei olisi mennyt heti aamulla nostamaan rahoja, niin hänellä ei olisi ollut yhtään rahaa käytettävissä koko kuukautena. Osalla miehistä ei myöskään ollut mahdollisuutta harrastaa mitään, koska puoliso vaati miehen olevan kotona tai puoliso vetosi perheen heikkoon taloudelliseen tilanteeseen. Miehillä ei välttämättä ollut rahaa maksaa harrastusta tai liikkumista harrastuspaikkaan.

Mä pidin salassa mun omat visa-kustannukset ja kannoin vähän sitä piilossa ja sit jos mä olin ostanut jotain, niin mun piti jotenkin kantaa sisään vähän silleen, et toivottavasti se ei nyt huomaa, et mä oon mennyt ostaa jotain.

Joskus mies osti puolisolta salaa haluamiaan tavaroita ja yritti piilottaa ne kotona niin, ettei puoliso huomaisi niitä. Jos mies ei toiminut salaa, niin hän joutui keskustelemaan haluamistaan hankinnoista puolison kanssa. Osa miehistä joutui pyytämään lupaa ostoksiinsa. Yksi mies ei esimerkiksi saanut ostaa uutta autoa eikä toinen saanut sijoittaa omia rahojaan. Muutama puoliso myös uhkaili miestä pahoinpitelysyytteellä, jos mies ostaisi haluamansa

asian. Muutamat miehet kokivat, ettei heillä ollut todellisia mahdollisuuksia ostaa itselleen tai kotiin mitään sellaista mistä itse piti, vaikka rahaa olisi ollutkin, koska puoliset päättivät hankinnoista. Jos mies osti jotain, mikä ei sopinut puolisolle, niin puoliso usein pakotti miehen palauttamaan tuotteen ja tarvittaessa lähti mukaan valitsemaan parempaa vaihtoehtoa.

Korkean elintasot vaatimukset kohdistuivat myös pariskunnan lapsiin liittyviin hankintoihin. Puolisot vaativat miehiä ostamaan lapselle tavaroita, esimerkiksi designhuonekaluja, kalliita leluja ja merkkivaatteita. Miehet mielellään ostivat lapselle tavaroita ja vaatteita, mutta he olisivat halunneet suhteuttaa niiden hinnan perheen tulotasoon ja lapsen tarpeisiin. Puolisot eivät kuitenkaan näissä vaatimuksissa muuttaneet mieltään, vaan he vaativat lapsen edun nimissä miehiä ostamaan arvokkaita tuotteita.

Työssäkäyntiin liittyvä taloudellinen väkivalta

Osa miehistä koki työssäkäyntiin liittyvää taloudellista väkivaltaa. Se ilmeni työssäkäynnin rajoittamisena ja siihen liittyi myös ristiriita työn ja perhe-elämän yhdistämisestä. Kaittilan ja Nyqvistin (2014, 269) kirjallisuuskatsauksessa työssäkäynnin rajoittaminen ilmeni usein työhön pääsyn estämisenä tai työnteon häiriköintinä. Aineistostamme ei noussut samanlaisia työssäkäynnin rajoittamisen ja häiriköinnin muotoja esille. Suoranaista työpaikalla häiriköintiä ei ilmennyt ollenkaan, ja rajoittaminen tapahtui uhkailemalla tai suoraan kieltämällä töihin lähteminen. (ks. Nyqvist 2001; Pyles & Banerjee 2010; Galvez ym. 2011) Puolisot uhkailivat miehiä erilaisin seurauksin, jos he lähtisivät töihin.

Jos mä olin lähdössä töihin, ni hän saatto sanoa, et jos lähdet töihin, ni täällä ei oo enää ketään elossa, kun tuut takas.

Sitten jotenkin siinä oli koko ajan semmosta niinku oli sellasta kitkaa, että mä niinku tunsin jotenkin syyllisyyttä siitä, et mä meen sinne töihin. Sellanen tilanne jäi mieleen, että yhtenä kertana mä olin saanu just sinä aamuna keikan, ja sitten se ei sopinu tälle kumppanille, ja niinku hän sano niinku tälleen, et nyt soitat sinne, ettet voi mennä. No sitten mä soitin sinne paikkaan, etten mä voikaan tulla, et tuli este.

Puolisoiden rajoittaessa työssäkäyntiä, miehet tunsivat työssä käymisestä monenlaisia tunteita, esimerkiksi helpotusta, syyllisyyttä ja turhautumista. Helpotusta tunnettiin siitä, että pääsee pois kotoa, vaikka samaan aikaan koettiin myös syyllisyyttä. Turhautumista aiheutti se, ettei tiennyt milloin saa mennä töihin ja milloin ei sekä se, että töihin menoon joutui kysymään luvan puolisolta. Miehet joutuivat välillä perumaan töihin menemisen, mikä

vaikutti myös työtarjousten määrään. Miehet kokivat tilanteet vaikeina ja epäreiluina, mutta jäivät useimmiten kotiin puolison vaatimuksesta.

Kyl se vaikuttaa, ku oot lähdös lyhyel työmatkal, ni sitte niinku se reaktio on aina niinku tommone negatiivinen ja niinku jotenkin joutuu miettimään sit, et työn aikana, et miten hän nyt siel pärjää tavallaan.

Rajoittaminen liittyi myös työmatkojen tekemiseen ja osa miehistä yritti välttää niiden tekemistä mahdollisimman paljon helpottaakseen tilannetta kotona. Puolison voimakkaat negatiiviset reaktiot miehen työmatkoja kohtaan vaikuttivat miehen mielialaan ja työntekoon, miehet esimerkiksi miettivät puolison jaksamista työpäivän aikana, minkä koettiin välillä häiritsevän työhön keskittymistä. Se, että miehet eivät pystyneet keskittymään työntekoon, tuotti miehille esimerkiksi ahdistusta, stressiä ja avuttomuuden tunteita. Osa miehistä oli puhunut asiasta työkavereilleen ja esihenkilölleen, mutta osa ei ollut halunnut tuoda kotiasioita työpaikalle.

Työnteon rajoittamiseen liittyi vaatimuksia ja ristiriitaa myös työnteon ja kotona olemisen yhdistämisessä. Puolisot vaativat, että miehet käyvät töissä, jotta toivottu elintaso saavutetaan tai saadaan ylläpidettyä, mutta miehen olisi pitänyt samaan aikaan olla myös kotona auttamassa puolisoa eikä olisi saanut mennä töihin. Miehet kokivat paineita sekä puolison että työpaikan puolelta eivätkä tienneet, miten olisivat voineet tilanteen ratkaista. Muutama mies hankki myös toisen työpaikan, että sai tarpeeksi rahaa vaadittavan elintason ylläpitämiseen, mikä lisäsi kotona myös ristiriitoja, koska mies oli entistä vähemmän kotona. Miehet yrittivät puhua tilanteestaan puolisoille, mutta kokivat, etteivät puolisot ymmärtäneet miesten vaikeaa tilannetta, vaan puolisot vähättelivät heidän miehisyytään sekä kyvykkyyttään huolehtia perheestä.

Mä olin niin ahtaalla koko ajan. Hän kuitenkin edellytti sitä elintasoa, mut hän kuitenkin itse halusi olla mahdollisimman pitkään sitte kotona. Jotenkin siinäkin oli semmoinen taas valtataistelu, et mä sit koko ajan puhuin sitä, et miten hänen tulisi mennä takaisin töihin, jotta me saatais sit niinku taakkaa vähän jaettua sitä kautta. Mutta itse asiassa myös tätä vanhemmuuden taakkaa jaettua, et se mitä hän sitten valitti, etten mä osallistu, ni silloin ikään kuin olisi ollut sama tilanne, et molemmat käy töissä, lapsi on päivähoitossa, ja sitten niinku jaetaan sitä muun ajan vanhemmuutta. Mut hän ei halunnut.

Miehet kokivat ristiriitaisena sen, että samaan aikaan, kun heiltä vaadittiin suuria työmääriä korkean elintason ylläpitämiseksi, olisi heidän pitänyt viettää paljon aikaa myös kotona puolison ja lapsen kanssa. Miehet olisivat halunneet suhteuttaa elintason tilanteeseen sopivammaksi, jolloin mies olisi voinut viettää enemmän aikaa lasten kanssa, tai että puoliso

olisi mennyt töihin. Tällöin taloudellinen ja vanhemmuuden taakka olisivat jakautuneet tasaisemmin. Puolisot kuitenkin olettivat miehen kantavan taloudellisen vastuun perheestä sekä viettävän mahdollisimman paljon aikaa kotona.

Ristiriitaa näkyi myös siinä, kun puoliso vaati miestä jäämään palkattomalle isyysvapaalle. Mies koki tämän taloudellisesti todella haastavaksi, koska oli perheen ainoa työssäkäyvä henkilö ja maksoi perheen kaikki kulut. Mies oli lisäksi vasta aloittanut uudessa työssä ja palkkatuloihin vaikutti tehdyn työn määrä. Mies koki, ettei puoliso ymmärtänyt tilannetta eikä sitä, mitä taloudellinen vastuu tarkoittaa ja mihin se velvoittaa.

Taloudellinen hyväksikäyttö

Taloudellista hyväksikäyttöä ilmeni, kun miehen puoliso kieltäytyi taloudellisesta vastuusta, aiheutti miehelle velkakierteen tai kieltäytyi työnteosta. Naisten vaatimus korkeasta elintasosta näkyi siinä, että kaikki miehet maksoivat suurimman osan, tai kaiken, yhteisistä kuluista, ja puolisot pitivät sitä itsestäänselvyytenä, eivätkä edes suostuneet keskustelemaan asiasta. Miehet rahoittivat suurimmaksi osaksi yksin erilaisia hankintoja, esimerkiksi huonekaluja tai remontteja. Sen lisäksi, että miehet maksoivat paljon arjen kuluista, niin puolisoilla oli muitakin vaatimuksia. Esimerkiksi yksi puoliso piti selviönä myös sitä, että mies tukee häntä taloudellisesti opintojen aikana.

Mä maksan kuitenkin vastikkeet ja sähkölaskut ja vesilaskut ja kaikki mahdolliset ja vielä pitäis jotakin niinku tehdä, tai et vieläkään ei olla tyytyväisiä, et mihin mä tässä niinku ratkeen.

Hän olis halunnu, et mä ostan omilla rahoilla sen omakotitalon. Mul oli se oletus, et hän maksaa puolet ja mä puolet, mut ei hän kyl mihinkään tarttunu --, et sitte hänelle olis käyny se omakotitalo, jos mä kannan kaiken riskin.

Osalla miehistä oli eri elintaso kuin puolisoilla, vaikka he asuivat samassa taloudessa. Miehet eivät pitäneet niin tärkeänä kuin puolisot tiettyä elintasoa tai sitä, miltä perhe ja koti näyttivät ulospäin. Puoliso myös vaati korkeampaa elintasoa, kuin mihin miehellä olisi ollut varaa, mutta ei kuitenkaan ottanut vastuuta taloudellisista asioista, vaan vaati vain koko ajan lisää mieheltä. Miehen tulot menivät pitkälti yhteisiin kuluihin, kun taas puoliso käytti ainakin osan omiin menoihinsa, esimerkiksi omaan hyvinvointiinsa, kauneushoitoihin, vaatteisiin tai sisustamiseen.

Hän on maksattanu semmosia asioita, mitkä ehkä niinku ois ollu ihan niinku yhteisiä, ni hän on maksattanu ne mulla, ja sitte hän on kuitenkin itse panostanu itseensä ja pistäny säästöön.

Puolisoiden elintasojen ero näkyi arjessa monin tavoin, esimerkiksi mies kulki vanhoissa vaatteissa, kun puolisollla oli aina muodin mukaiset vaatteet, tai puoliso hemmotteli itseään eri tavoin samaan aikaan kuin mies teki remonttia. Puolison selitys omiin hankintoihin oli, että käyttöraha oli hänen tienaamaansa tai hän ansaitsi enemmän palkkaa. Joidenkin miesten puoliso myös vaati miestä ostelemaan erilaisia tavaroita puolisolle. Esimerkiksi yksi puoliso vaati miehen ostavan hänelle arvokkaita tavaroita hyvittääkseen muuton uuteen paikkaan.

Rahamääriin ja tileihin liittyvistä asioista tuli myös erimielisyyksiä ja riitaa. Yhden miehen puoliso vaati miestä antamaan hänelle kuukausittain rahaa, vaikka hän oli itsekin palkkatyössä. Mies ei siihen suostunut, koska ei nähnyt siihen syytä ja mies maksoi jo melkein kaikki perheen yhteiset kulut. Puoliso sai pitkälti käyttää tulonsa miten halusi eikä hänellä ollut paljoa pakollisia menoja. Toisen miehen puoliso pyysi yhteistä tiliä. Mies ei ymmärtänyt syytä tähän, koska maksoi suurimman osan kuluista jo ja kieltäytyi hankkimasta sitä. Puoliso suuttui siitä ja uhkasi tappaa itsensä, mitä ei kuitenkaan tehnyt. Yhden miehen puoliso taas hankki oman tilin, kun meni palkkatöihin, heillä oli aiemmin ollut yhteinen tili. Näin puoliso pystyi hoitamaan omat raha-asiansa ilman, että mies tiesi niistä mitään. Myös iloiset asiat kääntyivät välillä negatiivisiksi. Yksi mies sai joskus enemmän palkkaa töistä ja oli puolisolle iloisena kertonut asiasta. Puoliso oli suuttunut ja itkenyt sitä, kun hän ei saa vastaavia bonuksia ja kokenut sen epäoikeudenmukaiseksi. Puoliso oli vaatinut osaa summasta itselleen ja ilmoittanut, ettei aio jatkossa maksaa enää mitään yhteisiä kuluja.

Velkoihin ja lainoihin liittyy myös taloudellista hyväksikäyttöä. Yhden miehen puoliso otti salaa lainaa miehen nimiin ja päätti yksinään rahojen käytöstä. Mies joutui maksamaan lainan yksin takaisin, koska se oli hänen nimiinsä otettu eikä hän voinut todistaa, että puoliso oli sen tehnyt hänen pankkitunnuksillaan. Toinen mies taas otti lainaa maksaakseen puolison velkoja pois eivätkä he sopineet, miten puoliso maksaisi lainan takaisin. Mies oletti, että puoliso maksaisi sitä pikkuhiljaa takaisin tai yhteisiä kuluja maksamalla, mutta näin ei tapahtunut.

Miehet kokivat, että lainojen ja luottojen ottaminen vain heidän nimiinsä oli puolisoille itsestään selviä asioita eikä niistä aina edes keskusteltu. Jotkut puoliset eivät halunneet ottaa itselleen esimerkiksi luottokorttia, mutta he olettivat tai vaativat miehiä hankkimaan luottokortteja perheen yhteisiä hankintoja varten. Miehet myös kokivat, että jos he eivät ota luottokortteja, niin he eivät pysty ostamaan perheelle välttämättömiä asioita, kuten vauvalle turvakaukaloa. He kokivat, että heidän oli pakko hankkia luottokortti, koska heidän tulonsa eivät aina riittäneet kattamaan kuluja ja puolison vaatimuksia. Miehet maksoivat myös

puolison osuuksia yhteisistä lainoista erilaisissa elämäntilanteissa, joskus syynä oli puolison äitiysvapaa ja joskus puolison olettamuksena vain oli, että mies maksaa sen automaattisesti, vaikka hän itse oli työelämässä.

Muutama puoliso halusi mennä miehen kanssa naimisiin. Kun mies halusi avioehdon, niin puoliso suuttui eikä halunnutkaan enää mennä naimisiin. Miehet kokivat, että puoliset yrittivät hyötyä heistä taloudellisesti avioliiton avulla, vaikka puoliset eivät tätä myöntäneet. ”*Hän sano ottavansa eron, jos me ei mennä naimisiin ilman avioehtosopimusta.*” Puolisot käyttivät monia erilaisia keinoja saavuttaakseen tavoitteensa, muun muassa uhkailemalla erolla.

Yhden haastatellun miehen puoliso ei suostunut menemään kesäksi töihin, vaan oletti miehen huolehtivan hänestä taloudellisesti kesän ajan. Mies joutui sopeuttamaan perheen taloudellista tilannetta siihen sopivaksi. ”*Mä myin aina kesäksi sen hänen autonsa pois, et se oli semmonen paikka siinä, millä sit siitä kesästä selvittiin. Ja syksyllä ostettiin sitten taas uusi auto.*” Mies keksi monia sopeutumiskeinoja, millä he selvisivät kesän yli. Puoliso ei tuntunut murehtivan taloudellisia asioita kesän aikana, ja hänelle oli itsestään selvyys, että syksyllä hän ottaisi käyttöönsä miehen hankkiman uuden auton.

Eron jälkeinen taloudellinen väkivalta

Suurin osa haastattelemistamme miehistä oli kokenut eron jälkeistä taloudellista väkivaltaa ja osalla se jatkui edelleen. Se liittyi yhteisen lapsen elatusmaksuihin, miehen suhteen aikana maksamaan omaisuuteen tai velkoihin ja lainoihin. Elatusavulla tarkoitetaan säännöllistä rahallista maksusuoritusta, jolla toinen vanhempi osallistuu toisen vanhemman luona asuvan lapsen taloudelliseen huolenpitoon. Miehet tunnistivat paremmin eron jälkeisen taloudellisen väkivallan kuin suhteen aikana tapahtuneen taloudellisen väkivallan sekä kokivat taloudellisen väkivallan olleen voimakkaampaa eron jälkeen. Useat miehet toivat esille, että oikeusjärjestelmämme mahdollistaa lähivanhemman, useimmiten äidin, käyttävän taloudellista väkivaltaa etävanhempaa, useimmiten isää, kohtaan. He kokivat ongelman olevan rakenteellinen, mitä ei yhteiskunnan puolelta yritetä tällä hetkellä korjata.

Elatus

Eron jälkeen oon kokenu taloudellista väkivaltaa, oon kokenu sitä elatusapujen kohdalla.

Useiden miesten mielestä taloudellinen väkivalta näkyi elatusmaksujen suhteen siinä, että lasten äidit pyysivät suuria summia elatusapua yhteisistä lapsista, vaativat miestä maksamaan elatusavun lisäksi muitakin lapsen kuluja sekä lasten äidit hakivat vuosittain korotuksia elatusavun määrään kärjäoikeuden kautta.

Sitten vielä sekään ei riitä, että on maksanut sen elatusmaksun, ni jos on tullu joku hankinta, joku vaikka kännykkä --, luistimet tai joku tämmönen yksittäinen, hän on siitä vielä yrittäny pyytää niinku joka kerta erikseen rahaa, vaikka se elatusmaksu on just nimenomaan niitä hankintoja varten.

Miehet miettivät entisen puolison toiminnan syiksi sitä, että entinen puoliso oli elänyt yli varojensa, ostanut elatusavulla jotain muuta kuin lapsen hankintoja tai hän vain halusi miehen maksavan vielä enemmän lapsen hankintoja ja pyrki välttelemään taloudellista vastuuta lapsesta. Lähes kaikki miehet kertoivat, että entinen puoliso oli vaatinut ainakin jonkin verran miehen maksavan ylimääraistä lapsen kuluista. Osa miehistä kertoi mielellään maksaneensa elatusavun lisäksi lapsen hankintoja, jos lapsi niitä itse halusi. Osa taas piti tiukasti kiinni siitä, ettei maksa mitään ylimääraistä, koska elatusavun määrässä on huomioitu kaikki lapsen perustarpeet.

Hän alko vaatimaan ja kiristämään niil lasten tapaamisil ja hän alko sanoo, et hän vie oikeuteen ja tota vähentää aikaa lasten kans ja nostaa elatusmaksuja merkittävästi.

Jos mies ei suostunut maksamaan elatusavun lisäksi muita lapsen kuluja tai antamaan entiselle puolisolleen rahaa, niin tämä uhkaili miestä erilaisilla seurauksilla. Osa miehistä koki, että entinen puoliso käytti isän suhdetta lapseen kiristyskeinona saadakseen itselleen lisää rahaa.

Miehet myös kokivat, ettei entinen puoliso halua muuttaa lapsen tapaamissopimusta todellisuutta vastaavaksi, vaikka lapset olisivat jo pidempään olleet isällään enemmän kuin sopimuksessa lukee.

Mä oon aina sanonu, et se viikko- viikko, mut koska se laskee sitä elatusmaksun määrää, niin hän ei halua siihen lähteä. Vaikka lapset sitten monesti on kyllä sen niinku melkein 20 yötäki täällä tota kuukaudessa, mut ku se ei ole mitenkään virallista.

Lapset viettivät isällään enemmän aikaa kuin sopimukseen oli kirjattu ja isä halusi muuttaa sopimusta, mutta entinen puoliso ei siihen suostunut. Mies epäili syyksi rahaa, entisen puolison saama elatusavun määrä laskisi sen myötä. Miehet olisivat voineet hakea käräjäoikeuden kautta muutosta tapaamissopimukseen, mutta he kokivat mahdollisuutensa voittaa hyvin pieniksi. Kaikki miehet painottivat, että viettävät lastensa kanssa niin paljon aikaa kuin vain mahdollista, mutta kokivat epäoikeudenmukaisena sen, että joutuivat maksamaan entiselle puolisolalle suuria elatusmaksuja, kun he muutenkin huolehtivat monista lapsiin liittyvistä asioista.

Omaisuus

Eron jälkeinen taloudellinen väkivalta liittyi myös miehen maksamaan omaisuuteen. Miehet olivat suhteen aikana maksaneet joko kaikki tai ainakin suurimman osan yhteisistä hankinnoista ja kuluista. Eron jälkeen entiset puoliset kuitenkin vaativat niistä puolet tai enemmänkin itselleen eivätkä huomioineet sitä, että mies oli ne yksin maksanut. Myöskään osituksessa ei otettu huomioon, kuka tavarat oli maksanut.

Sitte tietysti, ku tuli toi ero, ni silloinhan hän tietysti koki, et nää on yhteisiä, ni hänelle sitte myöskin. Ja hän jäi siihen meidän yhteiseen asuntoon ja sit hän toisaalta sai lähes kaiken, mitä mä olin sinne hankkinu.

Kyseessä ei aina ollut pelkästään tavarat, jotka mies oli maksanut, vaan joskus myös asunto. Mies oli maksanut asunnon lainoja ja kuluja yksin, mutta erotessa entinen puoliso jäi siihen asumaan. Mies joutui hankkimaan itselleen uuden asunnon sekä sinne kaikki tavarat, kun ei saanut yhteisestä kodista mitään mukaansa. Myös muilla miehillä oli vastaavia kokemuksia. He olivat yksinään maksaneet asuntolainaa koko suhteen ajan ja joissain tapauksissa asunto siirrettiin entisen puolison nimiin eron jälkeen. Yhdessä tapauksessa entinen puoliso myi asunnon pois suurella voitolla vähän asunnon luovutuksen jälkeen.

Sitä vallankäyttöä ilmeni nimenomaan lapsiin liittyen. --, et hänhän esitti asian niin, et jos mä haluan tavata lapsia, ni hän tulee sillä ajalla kiristämään, ni sit mun pitää luopua taloudellisista asioista. Totta kai hänelle jää se yhteinen koti, et kai sä vaadi heitä muuttamaan tästä pois ja tavallaan. En mä sitte tietenkään lasten edun takia niinku halunnu sitä, et heille tulee sellanenki muutos, ku tuli se ero.

Miehet joutuivat eron jälkeen tekemään vaikeita valintoja moniin asioihin, kuten lasten tapaamisiin ja omaisuuteen liittyen. Entiset puoliset myös esittivät miehille asioita niin, että miehet kokivat, ettei heillä ollut aidosti valinnanmahdollisuutta, vaan heidän tuli toimia entisen puolison vaatimalla tavalla. Jälkikäteen asioita miettiessään osa koki, että olisi voinut

toimia toisin, mutta pelko lasten menettämisestä oli voimakas. Miehet kokivat, etteivät raha ja omaisuus olleet yhtä tärkeitä kuin lapset.

Tietysti mä hain sen, koska mä olin sen maksanut. Hän teki rikosilmoituksen siitä, että mä oon varastanu sen.

Miehet olivat maksaneet paljon yhteisiä hankintoja parisuhteen aikana ja eron jälkeen miehet halusivat maksamiensa tavaroita itselleen. Entiset puoliset eivät olisi halunneet tavaroita antaa ja tekivät rikosilmoituksia varkaudesta. Miehillä oli näyttää poliiseille tositteet tavaroiden maksamisista eikä ilmoitukset edenneet mihinkään. Miehet kokivat, että entiset puoliset käyttivät kaikkia mahdollisia keinoja saadakseen haluamansa, eivätkä miettineet millaisia seurauksia niillä voisi olla miehille tai yhteisille lapsille.

Velat ja lainat

Eron jälkeinen taloudellinen väkivalta liittyi myös laskujen ja velkojen maksamiseen. Miehet olivat maksaneet parisuhteen aikaisia yhteisiä hankintoja erilaisilla luotoilla ja lainoilla, mutta eron jälkeen ne jäivät miesten yksin maksettaviksi.

Parisuhteen aikana olleet luottokortit, ne ei ole mitään isoja summia kuitenkaan, oisko sit ollu vajaa 10 000 euroa yhteensä, ni ne jäi kaikki mun vastuulle. Kun luottokortithan on aina jonkun henkilön alla, ni osituksessa niitä ei oteta huomioon. Ne vaan jää sulle, et sillä ei oo merkitystä mihin ne on käytetty, vaik olis perheen elättämiseen käytettyjä kulutusluottoja tai hankintoja, niin ne on nimi paperissa, ni se on mun laina sen jälkeen.

Hän rupes sit vaatimaan omien opintolainojen maksamista oikeusteitse. Et mun pitäis maksaa hänen opintolainaansakin vielä ja se nyt tuntu vielä ihan käsittämättömältä vaatimukselt, mut niinhän se vaan vaati ja vei sen oikeuteen ja voitti.

Muutama mies kertoi, että entinen puoliso vaati miestä maksamaan puolison suhteen aikaisia lainoja eron jälkeen. Miehet eivät siihen suostuneet, koska kokivat entisten puolisoitten käyttäneen lainarahat omiin menoihinsa ja miehet olivat maksaneet lähes kaikki perheen yhteiset kulut suhteen aikana. Joissain tapauksissa oikeudessa päätettiin, että mies joutui maksamaan entisen puolison lainat. Tällöin miehet kokivat maksaneensa kahteen kertaan parisuhteen aikaisia asioita.

Järjestelmän mahdollistama taloudellinen väkivalta

Miehet kokivat, että eron jälkeen oikeusjärjestelmämme mahdollistaa entisen puolison taloudellisen hyväksikäyttämisen yhteisten lasten nimissä. Moni mies kertoi, että entisellä puolisollla oli mahdollisuus vuosittain pyytää elatusavun määrän korottamista.

Et voitaisko tarkistaa taas elatusmaksut ja siitä automaattisesti 510 euroa on se oikeuspäivämaksu, pelkästään sen sopimuksen tarkistamisesta. Et se on kans sellasta taloudellista väkivaltaa, jota pystyy harrastamaan ihan lain puitteissa ihan helposti.

Miehet pitivät epäoikeudenmukaisena sitä, että entinen puoliso pystyi vuosittain pyytämään elatusavun määrän tarkistamista ja siitä koitui miehelle aina kuluja. Osa miehistä kertoi saaneensa oikeudesta päätöksen, ettei entinen puoliso voinut enää hakea joka vuosi korotusta elatusapuun ilman tietoa miehen tulojen paranemisesta. Se oli lopettanut vuosittaiset oikeudenkäynnit.

Ex halus olla kotona edelleen lasten kanssa, jolloin hänen maksukyky on nolla, ja tää systeemi mahdollistaa sen --, ni sitä hän hyväksikäyttää, ni maksatti omaa elämäänsä mul viel niinku useita vuosia.

Miehet kokivat epäreiluna sen, että entinen puoliso jäi eron jälkeen kotiin hoitamaan joko heidän yhteisiä tai entisen puolison uudesta suhteesta olevia lapsia, ja mies joutui yksin vastaamaan lapsen elatuksesta. He myös kokivat, että omalta osaltaan maksoivat lapsen elatuksen lisäksi myös entisen puolison uutta elämää. Esimerkiksi tämän asuntolainoja elatusavun muodossa.

Tutkielmamme tulosten mukaan taloudellisen väkivallan muodoissa on nähtävissä eroja miesten ja naisten välillä, kun tuloksiamme verrataan Kautilan ja Nyqvistin (2014) tuloksiin. Meidän tutkielmassamme rahaan liittyvä kontrollointi nousi laajimmin esiin taloudellisen väkivallan osa-alueena, kun naisiin kohdistuvissa tutkimuksissa nousi esiin työssäkäyntiin liittyvä taloudellinen väkivalta. Rahaan liittyvä kontrollointi oli rahan käytön valvomista sekä puolison oman rahan käytön estämistä omiin menoihinsa. Samoja kontrollin muotoja esiintyi myös naisiin kohdistuvassa taloudellisessa väkivallassa. Valvominen oli kuitenkin erityyppistä, kun se kohdistui miehiin. Miehet kokivat, että heidän tuli pyytää lupaa omiin hankintoihinsa tai tehdä hankintoja salaa kertomatta näistä puolisolle. Puolisot päättivät myös miesten rahojen käytöstä. Miehet maksoivat perheen yhteisiä kuluja ja hankintoja, eikä heillä jäänyt välttämättä rahaa yhteisten menojen jälkeen omiin harrastuksiin tai menoihin. Naisten kokemassa taloudellisessa väkivallassa mies saattoi tehdä päätökset koko perhettä koskevissa

raha-asioissa. Miehet eivät kokeneet väkivaltaa samalla tavoin, vaan heitä vaadittiin esimerkiksi säästämään rahaa, jotta perhe voi tehdä yhteisiä ulkomaanmatkoja. Erona miesten ja naisten kokemassa taloudellisessa väkivallassa oli myös omaan varallisuuteen liittyvän tiedon salaaminen puolisoilta. Miehet eivät kokeneet, että puoliso salasi heiltä omaa varallisuuttaan, vaan puoliso oletti, että mies maksaa suurimman osan yhteisistä kuluista ja puoliso voi käyttää rahansa itseensä kuten harrastus- ja kauneudenhoitomenoihin. Puoliso ei niinkään salaillut omaa varallisuuttaan, vaan jätti vain kertomatta oman rahatilanteensa miehelle, esimerkiksi kuinka paljon hänellä oli käyttörahaa.

Työssäkäyntiin liittyvästä häiriköinnistä löytyi myös eroja miesten ja naisten kokemusten välillä. Miehet eivät kokeneet, että heitä olisi häiriköity työpäivän aikana, toisin kuin naiset kokivat. Miesten työssä jaksamiseen yritettiin vaikuttaa henkisellä väkivallalla. Heidän töihin lähtemistään pyrittiin estämään kiristämällä, jotta mies kokisi huonoa omaatuntoa. Naisten kohdalla töihin lähtemistä taas estettiin fyysisen väkivallan keinoin, kuten piilottamalla auton avaimia tai pahoinpitelemällä nainen työkyvyttömäksi.

Naisten ja miesten taloudellisessa hyväksikäytössä näkyi myös eroja. Kaittilan ja Nyqvistin (2014) kirjallisuuskatsauksessa nousi esille, että naisten puolisot varastivat heiltä rahaa ja ottivat velkaa naisten nimissä sekä käyttivät yhteisiä varoja omiin tarpeisiinsa.

Tutkielmassamme näkyi lainan ottaminen salaa toisen nimiin, ja se oli suhteellisen harvinaista aineistossamme. Yhteistä miesten ja naisten kokemassa taloudellisessa hyväksikäytössä oli se, että puolisot laiminlöivät vastuun perheen taloudellisesta hyvinvoinnista, muun muassa pitämällä itsellään omat palkkatulonsa. Miehen puoliso saattoi suhteen aikana miehen velkakierteeseen edellyttämällä korkeampaa elintasoja, mihin todellisuudessa olisi ollut varaa, hankkimalla design- huonekaluja, teettämällä remontteja, käymällä ulkona syömässä useasti ja matkustamalla ulkomaille.

Eron jälkeinen väkivalta oli erityyppistä naisten ja miesten kokemana. Eroa oli siinä, että miehen puoliso vaati eron jälkeen yhteisen omaisuuden kokonaan tai vähintään puolet itselleen, vaikka miehet olivat maksaneet enemmän yhteisistä kuluista. Miehet joutuivat ottamaan vastuun myös suhteen aikana otetuista veloista ja lainoista. Vaikka miehen nimissä olleella luottokortilla oli maksettu perheen yhteisiä menoja ja hankintoja, joutuivat miehet hoitamaan velan yksin eron jälkeen. Naiset eivät olleet tutkimusten mukaan kokeneet tämän kaltaista taloudellista väkivaltaa. Eron jälkeen miesten puolisot vaativat miestä maksamaan suuria summia elatusmaksuja, ja hakivat vuosittain korotuksia elatusapuihin kärjäläisyyden

kautta. Miehet kokivat, että oikeusjärjestelmä mahdollistaa lasten äidin käyttävän miehiä taloudellisesti hyväksi pyytämällä vuosittain elatusavun määrän korottamista. Tästä koitui miehelle etävanhempana aina ylimääräisiä kuluja. (ks. Kaittä ja Nyqvist 2014, 271; Taulukko 5.)

Taulukko 5: Miehiin kohdistuvan taloudellisen väkivallan muodot Kaittä ja Nyqvistiä (2014) mukailten.

Rahaan liittyvä kontrollointi	Työssäkäyntiin liittyvä taloudellinen väkivalta	Taloudellinen hyväksikäyttö	Eron jälkeinen taloudellinen väkivalta
<ul style="list-style-type: none"> - mies joutuu maksamaan suurimman osan perheen yhteisistä kuluista ja hankinnoista - miehellä ei riitä käyttörahaa omiin henkilökohtaisiin menoihin/omiin harrastuksiin - nainen vaati miestä säästämään rahaa yhteisiä matkoja varten - luvan pyytäminen hankintoihin/ salaa hankkiminen - kiristäminen 	<ul style="list-style-type: none"> - työssäkäynnin rajoittaminen - ristiriita työ- ja perhe-elämän yhdistämisessä 	<ul style="list-style-type: none"> - nainen kieltäytyy taloudellisesta vastuusta - nainen saattaa miehen velkakierteeseen - nainen kieltäytyy tekemästä töitä 	<ul style="list-style-type: none"> - nainen vaatii suuria summia elatusmaksuja - nainen vaatii yhteisen omaisuuden itselleen - velat ja lainat jäivät miehen maksettavaksi - oikeusjärjestelmän kautta mahdollistettu elatusmaksu saatavat

6.2. Taloudellisen väkivallan vaikutukset miesten elämänlaatuun

Haastattelemamme miesten kokemat taloudellisen väkivallan seuraukset olivat pääosin hyvin samantyyppisiä kuin naisten kokemat seuraukset (ks. Kaittä & Nyqvist 2014).

Haastattelemamme miehet kertoivat taloudellisen väkivallan vaikuttaneen negatiivisesti heidän toimijuuteensa ja henkilökohtaiseen pääomaansa, terveydentilaansa sekä heikentäneen heidän taloudellista tilannettaan. Kaikilla miehillä elämänlaatu oli heikentynyt koetun taloudellisen väkivallan vuoksi. Osalla miehistä vaikutukset olivat hetkellisiä, toisilla taas pysyvämpiä ja vaikuttivat laajasti miesten elämään. (vrt. Kaittä & Nyqvist 2014.)

Toimijuuden ja henkilökohtaisen pääoman heikkeneminen

Osan miesten kokemuksista nousi esiin toimijuuden menetys parisuhteen päättymisen jälkeen, kun mies oli saanut etäisyyttä tapahtuneeseen. Toimijuudella tarkoitetaan suhdetta yksilön kyvystä toimia, tehdä ja valita häneltä oletetun sekä toteutuneen toiminnan välillä. Toimijuus

nähdään muodostuvan erilaisissa sosiaalisissa ja valtasuhteissa, missä on toisin tekemisen, reflektion ja valinnan mahdollisuus. (Jäppinen 2015, 53; Virkki 2004, 18–19). Muutama mies kertoi, että parisuhdeväkivallan seurauksena toimijuus sai kolauksen tai se katosi täysin. Tämä näkyi myös esimerkiksi taloudellisena menetyksenä, kun ei päässyt takaisin työelämään eikä hyödyntämään omaa ammattitaitoaan.

No oikeastaan se taloudellinen puoli on niinku just tuo, että mä koin, että en saanut tehdä töitä ja en oikein sitten päässyt jaloilleni Enkä ole edelleenkään päässyt. Siitä suhteen loppumisesta on nyt useampi vuosi, ni mä en ole oikein päässyt vieläkkään jaloilleni.

Henkilökohtaisen pääoman heikkeneminen on seurausta suhteen aikana tapahtuneesta työssäkäynnin häiriköinnistä, jolloin työkokemukset ovat voineet jäädä katkonaisiksi. Työpaikan hankkiminen voi tämän johdosta olla haastavaa. (ks. Kaittila & Nyqvist 2014.) Aineistosta nousi esiin, että työelämään kiinnittyminen oli ollut eron jälkeen haastavaa. Parisuhdeväkivallan myötä itsetunto herkästi kärsii, minäkuva vääristyy ja väkivallan kokija voi kokea itsensä arvottomaksi (Suomen mielenterveysseura 2021; Branigan 2004). Näiden syiden johdosta voi tuntua vaikealta luottaa omiin taitoihin ja hakea töitä, ja osa miehistä oli joutunut miettimään eron jälkeen uusia koulutus- ja uravaihtoehtoja.

Osa miehistä kertoi eron tuoneen heidän ystävyysuhteisiinsa muutoksia, jotka omalta osaltaan vaikuttivat heidän henkilökohtaisen pääomansa heikkenemiseen. Yksi mies nosti esiin, että pariskunnan yhteiset ystävät olivat ottaneet entisen puolison kertomuksen omakseen, nähneet hänet tilanteessa uhrina ja keskittyneet tukemaan häntä eron jälkeen. He eivät ole olleet mieheen missään yhteydessä eron jälkeen kysyäkseen kuulumisia tai hänen jaksamistansa tilanteessa. Mies pohti, että hän oli antanut heidän olla, ja jatkanut omaa elämää eteenpäin. Hänellä oli uusia ystäviä, joiden kanssa oli voinut jakaa omaa menneisyyttään. Toinen mies oli joutunut miettimään ja valitsemaan ystävien välillä, heistä, jotka toivat hänelle hyvää oloa ja jotka eivät. Siihen liittyi ystävien suhtautuminen eroon ja sen jälkeiseen elämään. Hän kertoi jättäneensä ne ystävät taka-alalle, jotka eivät nähneet tilanteessa mitään epäoikeudenmukaisuutta. Heiltä ei tuntunut löytyvän asioille mitään ymmärrystä, kun heidän kanssaan kävi asiaa läpi, ja tämä vaikutti omaan hyvinvointiin.

Terveydentilan heikentyminen

Taloudellisen väkivallan seurauksena psyykkinen huonovointisuus voi lisääntyä ja kokija voi herkästi kärsiä jopa masennusoireista (Postmus ym. 2012b, Suomen mielenterveysseura

2021). Aineistosta nousi esiin, että osa miehistä oli kokenut henkisen romahduksen tai masentuneisuutta. Entinen parisuhde oli jättänyt useampaan mieheen arvet, mutta niistä huolimatta jokainen oli päässyt eteenpäin erilaisin tavoin.

Ei ole pitkäkään aika siitä, kun mä vielä olin todella uupunut, että oli semmoista, et ei jaksanut päivän mittaan mitään. Nyt vasta niinku alkaa tulla semmoinen, että vois tehdä jotain. Että niinku riittää virta.

Mä oon kärsinyt ton aikana masennuksesta ja ollut lääkityksellä. -- mulla on ollut hoitosuhde sitten joko psykiatriseen sairaanhoitajaan tai johonkin tukitahoon, joka on sit auttanut ja on keskustellu näistä aiheista.

Osa miehistä oli kärsinyt taloudellisen väkivallan jälkeistä uupumusta, jolloin heillä ei riittänyt energiaa tarttua normaaleihin päivän askareisiin. Uupumusta voi pahentaa, että kokee tilanteesta esimerkiksi häpeää, ahdistusta, syyllisyyttä ja kyvyttömyyttä luottaa itseensä tai toisiin (Arias 1999). Suurin osa miehistä kertoi tilanteen aiheuttaneen suurta stressiä.

Taloudellisen ja henkisen taakan aiheuttama stressi siitä, ettei mistään saanut apua, oli aiheuttanut myös jollain miehellä fyysisiä oireita. Näitä oireita olivat muun muassa painon lasku, unettomuus ja sairastuminen.

Miesten taloudellisen tilanteen heikentyminen

Taloudellinen väkivalta oli ajanut useamman haastateltavan taloudelliseen ahdinkoon. Osa miehistä kertoi, että he olivat eron jälkeen heikommassa taloudellisessa asemassa kuin ennen parisuhdetta. Aineistostamme ei noussut esiin, että miesten taloudelliset taidot olisivat heikentyneet, mikä taas näkyi naisten kokemana seurauksena taloudellisesta väkivallasta (Kaittila & Nyqvist 2014, 271). Sen sijaan osa miehistä kertoi, että parisuhteen päättymisen jälkeen heidän täytyi miettiä, miten he selviävät jatkossa taloudellisesti ja saavat katettua kaikki omat kulunsa.

Eron jälkeinen taloudellinen ahdinko johtui osalla suurten elatusmaksujen maksamisesta. Moni mies joutui maksamaan entiselle puolisolleen, lasten äidille, suuria elatusmaksuja sen lisäksi, että heillä oli omat kulunsa. Aineistosta nousi myös esille, että parisuhteen aikana yhteiset perheen elättämiseen otetut velat jäivät miehen hoidettavaksi eron jälkeen. Osa miehistä oli parisuhteen aikana maksanut yhteisiä velkoja ja kuluja, kuten asuntolainaa ja laskuja. Eron yhteydessä asunnon myyntivoitto jaettiin tasan tai se saattoi mennä entiselle puolisolle jopa kokonaan. Miehet kokivat jäävänsä taloudellisesti heikompaan asemaan näissä tilanteissa.

Niin mulla meni talous eron jälkeen niin päin persettä. -- Mä itkien jouduin lasten säästötileiltä kattamaan mun menot ja karsimaan menot. Mun piti karsii kaikki laajakaistat, mun piti ihan kaikki tälläset, jotka monelle ihmiselle ihan perusasioita, mun piti karsii kaikki kulut minimiin. Ihan kaikki.

Se on sillä tavalla taloudellista väkivaltaa, että aiempi olosuhde on muuttunut, että lapset oli aiemmin kotona. Yhtäkkiä mun täytyy hypätä autoon, ajaa keskustaan, maksaa pysäköintimaksut, mennä sinne tapaamiseen, tulla sieltä tapaamisesta pois, ajaa autolla takas. Eli se on semmosta ylimäärästä, koko ajan menee, ja menee.

Taloudelliseksi väkivallaksi koettiin myös se, että eron jälkeen lasten tapaamisiin kului ylimääräistä rahaa. Aiemmin lapset olivat viettäneet aikaa kotona, mutta eron jälkeen oikeus määräsi lasten tapaamiset valvotuiksi. Yksi aineistomme mies joutui käymään tapaamassa lapsia sovitussa paikassa. Miehen kokemuksen mukaan taloudellista väkivaltaa oli se, että hänet laitettiin kulkemaan omakustanteisesti kodin ja lasten tapaamispaikan väliä, vaikka lapset olisivat voineet käydä hänen kotonaan. Toisaalta useat miehet kertoivat lasten viettävän paljon aikaa heidän luonaan, jolloin heillä myös kului lasten arjen menoihin rahaa. Isät eivät olleet kuitenkaan oikeutettuja kelan etuuksiin, esimerkiksi lapsilisään, koska se meni huoltajalle, jonka luona lapsi oli kirjoilla, näissä tapauksissa lasten äideille. Osa miehistä kertoi olevansa huomattavissa veloissa suurten elatusmaksujen sekä oikeudenkäyntikulujen takia, kun oli käyty oikeutta lasten elatusmaksuista ja tapaamisoikeuksista.

Muutokset isä-lapsi suhteessa

Taloudellisen väkivallan seuraukset voivat koskettaa kokijan lisäksi myös hänen lapsiaan (ks. Kaittila & Nyqvist 2014). Miehet kertoivat taloudellisen ja henkisen väkivallan vaikuttaneen heidän suhteeseensa lapsiin. *”He (lapset) on ehkä tottuneet tähän, tämä on jatkunut niin pitkään”*. Lapsen erottaminen isästä koettiin aineiston mukaan isoksi kriisiksi ja vääryudeksi. Lasten äidin kanssa käydyt kiistat lasten huoltajuudesta ja elatusmaksuista olivat monen miehen kertoman mukaan henkisesti hyvin kuormittavia, minkä seurauksena oma jaksaminen heikkeni ja se heijastui myös lapsiin. Erityisesti lasten kautta tapahtuva kontrollointi ja uhkailu lasten menettämisestä on tutkimusten mukaan osoittautunut yhdeksi voimakkaimmista miesten kokemasta lähisuhdeväkivallan muodoista (Corbally 2015).

Siihen se (taloudellinen väkivalta) on ehkä tällä hetkellä vaikuttanut eniten, et lasten näkemiseen ja heidän kanssa vietettyyn aikaan.

Eron jälkeen vanhemmuuden jakaminen ja vanhempien välinen yhteistyö korostuu. Puhutaan yhteistyövanhemmuudesta, joka vaatii vanhemmilta toimivaa vuorovaikutusta, luottamusta,

joustavuutta, oikeudenmukaisuutta sekä sitoutumista (Jamison, Coleman, Ganong & Feistman 2014). Yhteistyövanhemmuuden merkitys korostuu erityisesti isien kohdalla, koska he jäävät yleisemmin erotessa etävanhemman rooliin. Kaikki haastattelemamme miehet olivat etävanhempia, lapset olivat kirjoilla äidin luona ja isät tapasivat lapsiaan pääsääntöisesti joka toinen viikonloppu. Suomessa edelleen valtaosa asumissopimuksista tehdään äidin luona asumisesta. Vuonna 2019 asumissopimuksista 81 prosenttia tehtiin äidin luona asumisesta, joista vuoroasumisen osuus oli 19 prosenttia (THL 2020). Vain yksi aineiston miehistä koki yhteistyövanhemmuuden sujuvan hyvin eron jälkeen, kun muut miehet kokivat yhteistyövanhemmuudessa olevan eritasoisia ongelmia.

Joutuu siinä sit tekemään tämmösiä kipeitä valintoja sen suhteen, et mikä on mun perhe tällä hetkellä ja mikä on tärkeä: et onko mun nykyinen perhe tärkeä vai onko mun vanha perhe tärkeä.

Riidat entisen puolison kanssa asettivat miehet tilanteeseen, jossa he joutuivat pohtimaan suhdettaan lapsiinsa ja näiden hyvinvointiin. Valintoja tehdessään he joutuivat miettimään lisäksi omaa jaksamistaan ja hyvinvointiaan. Taloudellinen väkivalta koettiin pidempään jatkuneeksi kiusaamiseksi ja kiristämiseksi, ja siihen liittyvät kipeät muistot nousivat yhteisten lasten kautta ajoittain mieleen. Näistä ajatuksista miehet tunsivat myös syyllisyyttä, koska he eivät pystyneet jokaisessa tilanteessa aina ohittamaan näitä tunteita.

Miehet joutuivat tasapainottelemaan myös sen kanssa, miten paljon ja missä vaiheessa lapsille voi kertoa vanhempien ristiriitaisesta tilanteesta. *”Suhde lapsiin, se on ehkä se suurin asia, et heidän kanssa joutuu tasapainoilemaan sitä, et kuinka paljon heille kertoo totuutta siitä, että mitä heidän äitinsä aiheuttaa.”* Miehet olivat pohtineet, että haluavat olla mahdollisimman rehellisiä lapsilleen tilanteesta, mutta kertoa tilanteesta siinä määrin, kun lapsi on ikänsä puolesta valmis asioita käsittelemään ja ymmärtämään.

Ja lapsille on joutunut kertomaan osittain semmoisia asioita mitä heidän ei tarvitsis kuulla, mut just sitä psykologista sodankäyntiä joutunut itsekin valitettavasti heihin kohdistamaan, just sitä, et äiti valehtelee teille ja tavallaan, että mä oon maksanu kyllä teidän näitä menoja.

Joidenkin miesten haastatteluista nousi esiin selvä katkeruus ja viha lasten äitiä kohtaan siitä, että miehet kokivat lasten äidin valehtelevan lapsille tilanteen oikeudenmukaisuudesta. Osa miehistä koki, että heidät haluttiin saattaa lasten silmissä huonoon valoon valehtelemalla esimerkiksi siitä, etteivät he maksa lasten kuluja, vaikka todellisuudessa maksoivat lasten äidille joka kuukausi elatusmaksuja. Muutaman miehen lapsi oli ollut myös siinä

käsityksessä, että isä kiusaa äitiä jatkuvilla oikeudenkäynneillä, vaikka todellisuudessa isä ei ollut haastanut äitiä oikeuteen kuin tapaamisoikeuden toteutumiseksi. Äiti oli sen sijaan haastanut lapsen isän useampaan otteeseen oikeuteen elatusmaksujen määrän nostamiseksi.

Sit mul on aika tota noin ni omii lapsiakin kohtaan, tuli sellasii tosi ikävii tilanteit joitaki vaan, ni mitä sitte oli. Ne sai tavallaan sen pahanolon, mikä täs on vuosien aikana ollu, ni sit alko näkymään ulospäin aika pahasti sitten niinku, jouduin sitäkin sit käsittelemään niinku työterveyden psykologin kanssa.

Henkinen jaksaminen alkoi vaikuttaa jo ulospäin niin, että pahoinvoinnin purkautuminen kohdistui ulkopuolisiin. Pitkään jatkunut lasten äitien taloudellinen ja henkinen väkivalta alkoi purkautumaan myös ikävien tunteiden kohdistumisena lapsiin. Apua henkiseen pahaan oloon oli haettu ammattiauttajalta.

Taloudellisen väkivallan seurauksissa oli nähtävissä eroja miesten ja naisten kokemuksissa, kun tutkielmamme tuloksia verrataan Kaittilan ja Nyqvistin (2014) tuloksiin. Taloudellinen tilanne heikentyi niin naisilla kuin miehillä taloudellisen väkivallan seurauksena. Siihen liittyi molemmilla sukupuolilla varojen vähentyminen sekä velkaantuminen. Naisilla lisäksi heikentyivät taloudenhallinnan taidot, kun miehillä niihin ei tullut muutoksia. Miehet sen sijaan kokivat taloudellista ahdinkoa jo parisuhteen aikana, kun naiset kokivat sitä vasta parisuhteen jälkeen. Taloudellinen ahdinko ei ajanut miehiä rikollisiin tekoihin naisten tavoin.

Henkilökohtaisen pääoman muuttumisen seuraukset olivat niin miehillä kuin naisilla opiskelun ja työssäkäynnin häiriköintiä parisuhteen aikana, minkä seurauksena työkokemukset saattoivat olla katkonaisia tai opinnot olivat keskeytyneet. Niin naisille kuin miehille työpaikan hankkiminen saattoi tämän takia olla haasteellista. Miehet joutuivat taloudellisen väkivallan seurauksena kouluttautumaan uudelleen, jotta voisivat säästyä taloudelliselta ahdingolta. Miehet kokivat henkilökohtaisen pääoman menetyksenä ystävyysuhteiden kariutumisen.

Niin naisten kuin miesten henkinen sekä fyysinen terveydentila heikkenivät taloudellisen väkivallan myötä. Henkisinä oireina oli häpeän ja arvottomuuden kokemukset koetusta väkivallasta, jopa masentuneisuus. Fyysisinä oireina olivat unettomuus, ruokahaluttomuus sekä sairastuminen. Erona naisten kokemiin taloudellisen väkivallan seurauksiin, miehet kokivat toimijuutensa heikentyneen tai he olivat menettäneet sen hetkellisesti kokonaan. Seurauksena oli henkinen uupumus, jolloin arkisten asioiden tekeminen vaati ponnistelua.

Erona naisten ja miesten kokemilla taloudellisen väkivallan seurauksilla oli, etteivät miehet kokeneet naisten tavoin taloudellista riippuvuutta kumppanista.

Eron jälkeinen taloudellinen väkivalta oikeusprosessien kautta pakotti miehiä olemaan jossain määrin tekemisissä entisten puolisoitten kanssa. Miehillä se vaikutti aiheuttavan ennemminkin taloudellista ahdinkoa kuin sitä, etteivät he olisi päässeet irtautumaan suhteesta. Tutkimme miesten kohtaamia seurauksia suhteessa lapsiin eri näkökulmasta kuin naisten kohdistuvan taloudellisen väkivallan tutkimuksissa. Miehillä nousi vahvana esiin eron jälkeinen taloudellinen väkivalta ja sen kuluttamat henkiset voimavarat, mikä heijastui oman jaksamisen kautta lapsiin. Lisäksi miehet kokivat suhteen lapsiin etääntyvän ja kärsivän taloudellisen väkivallan seurauksena. Lapsilta vaadittiin myös sopeutumista tilanteeseen, jossa toinen vanhemmista oli parisuhteen aikana ja mahdollisesti eron jälkeen joutunut kokemaan taloudellista väkivaltaa. (ks. Kaittä & Nyqvist 2014, 271: Taulukko 6.)

Taulukko 6: Taloudellisen väkivallan seuraukset miesten kokemana Kaittä & Nyqvistiä (2014) mukailleen.

Taloudellinen tilanne	Henkilökohtainen pääoma	Terveys	Toimijuus	Muutokset isä-lapsi suhteeseen
-Taloudellisen tilanteen heikentyminen - Taloudellinen ahdinko	- Katkonainen työura - Uudelleen kouluttautuminen - Ystävien menetys	-Henkinen romahdus, masentuneisuus - Fyysiset oireet taloudellisen ja henkisen taakan kantamisesta	- Toimijuuden heikentyminen tai sen menettäminen hetkellisesti	-Haaste vanhempien tilanteen oikeudenmukaisuudesta heijastuu omaan jaksamiseen ja sitä kautta lapsiin -Suhteen etääntyminen ja kärsiminen -Lasten sopeutuminen tilanteeseen

6.3. Taloudellisen väkivallan kohtaaminen

Taloudellisen väkivallan tunnistaminen niin parisuhteen osapuolille kuin ammattilaisille voi olla haastavaa, minkä aineistomme myös vahvisti. Väkivallan tunnistaminen on kuitenkin edellytys sille, että siihen voidaan puuttua sekä hakea ja tarjota apua. Kokemusten jakaminen lisää tietoa taloudellisesta väkivallasta ja voi toimia vertaistukena sen kokijoille.

6.3.1. Taloudellisen väkivallan tunnistaminen kokijan näkökulmasta

Kaikki miehet kertoivat, että he olivat vasta parisuhteen päättymisen jälkeen alkaneet miettiä tarkemmin suhteen aikaisia raha-asioita. Moni mies kuvaili, ettei suhteen aikana ollut mahdollisuutta pysähtyä miettimään asioita, vaan olo tuntui kuin olisi ollut oravanpyörässä. Suurin osa miehistä oli kuullut ensimmäistä kertaa termin taloudellinen väkivalta, kun oli lukenut haastattelukutsumme, ja he olivat huomanneet, että kutsun teksti vastasi heidän kokemuksiaan. Jotkut miehet olivat kuulleet termin aiemmin mediassa, ja alkaneet sen jälkeen miettiä kokemuksiaan ja sitä, olivatko he kokeneet juuri taloudellista väkivaltaa. Yksi mies oli parisuhteen päättymisen jälkeen lukenut termin viranomaisen kirjauksessa, jossa miehen entinen puoliso oli sanonut miehen käyttäneen häntä kohtaan taloudellista väkivaltaa. Aineistomme perusteella miehet olivat selvästi kokeneet taloudellista väkivaltaa, mutta kokeneet sen jonakin tunnistamattomana, kenties henkisenä väkivaltana, joka vasta nyt sai selkeän käsitteen taloudellinen väkivalta.

Tää on niinku täysin uusi termi mulle. Vasta tästä teidän mainoksesta, et aha, tämmöistäkin ja sit tajusin.

Mä en tienny tätä käsitettä, mä en niinku osannu ajatella, et siin ois väkivaltaa. Et mä en osannu ajatella.

Suurimmalle osalle miehistä taloudellisen väkivallan termi oli uusi, ja osa koki hämmentävänä sen, että entisen puolison teossa oli kyse väkivallasta. Väkivalta sana koettiin vahvana ja voimakkaana. Moni mies mietti, että kyseessä oli kuitenkin taloudellinen hyväksikäyttö tai puolison ajattelemattomuus.

Aineistosta nousi esiin, että osa miehistä koki olleensa parisuhteen aikana epäkypsä raha-asioden hoitamiseen, jolloin he itse eivät tunnistanee puolison tekoja välttämättä vääriksi tai taloudelliseksi väkivallaksi. Vasta myöhemmin, kun asiasta oli keskusteltu ystävien tai ammattiauttajan kanssa, oli opittu tunnistamaan omaa käyttäytymismallia. Sitä kautta miehet olivat ymmärtäneet tulleensa taloudellisesti hyväksikäytetyiksi.

Taloudellisen väkivallan syynä voi olla taloudellisen hyödyn tavoittelu ja pyrkimys kontrolloida tai vahingoittaa kumppania rahan avulla (Kaittila 2017, 72). Nämä syyt tulivat esille myös meidän analyysissämme. Parisuhteen aikana nousi esille taloudellisen hyödyn tavoittelu ja pyrkimys kontrolloida miestä rahan avulla. Suhteen päättymisen jälkeen nousi esille taloudellisen hyödyn tavoittelun lisäksi pyrkimys vahingoittaa puolisoa taloudellisesti. Miehet miettivät oliko puolison toiminta ollut tietoista vai tiedostamatonta. Suurin osa ajatteli

sen olleen parisuhteen aikana tiedostamatonta ja johtuneen esimerkiksi puolison mielenterveysongelmista, vaikeista lapsuuden kokemuksista tai traumaista. Eron jälkeen tapahtuneen taloudellisen väkivallan miehet ajattelivat olleen enemmän tietoista. Miehet kokivat, että entinen puoliso halusi kostaa jotain tai käyttää oikeusjärjestelmää taloudellisen väkivallan välineenä, koska siihen oli mahdollisuus. Useamman miehen kertomasta nousi esiin, ettei entinen puoliso osannut ajatella, että taloudellinen väkivalta vaikuttaa miehen kautta myös yhteisiin lapsiin ja heidän hyvinvointiinsa.

Muutama mies mietti haastattelun aikana, oliko oikeasti kokenut taloudellista väkivaltaa ja millaisena se oli näyttäytynyt. Pohdinnoissa tuli hyvin esille se, että miehet käsittelivät asiaa edelleen eivätkä olleet tienneet taloudellisesta väkivallasta.

Mä en tiiä just, et onko nää riittävän huonoi kokemuksii, et pitäiskö olla viel huonommat kokemukset, et mä olisin viel. Mä seison kuitenkin nyt kahdel jalal tässä näin ja pystyn pyörittää arkee, ettei oo mitää semmosii ongelmii, et olisin ihan vuodepotilaana. Ettei oo niin ikäväks viel onneks menny.

Suurin osa miehistä kertoi, että taloudellinen väkivalta oli alkanut suhteen alkupuolella. Puolisot olivat alusta alkaen olettaneet miehen maksavan enemmän, tai jopa kaikki yhteiset kulut, eikä asiasta juuri keskusteltu parisuhteen aikana. Jos keskusteluja käytiin, niin miehet jäivät usein siihen käsitykseen, että kulut maksetaan puoliksi, mitä ei suhteen aikana kuitenkaan tapahtunut.

Kyllä se nyt lähinnä niinku annettiin, kerrottiin, että sinä maksat.

Suurin osa miehistä ei suhteen aikana kyseenalaistanut sitä, että maksaa enemmän yhteisistä kuluista. Osa miehistä ajatteli, ettei ole väliä, vaikka itse maksaisi enemmän yhteisiä kuluja, koska he olivat parisuhteessa. Osa miehistä taas ajatteli, että jos maksaisi nyt enemmän kuluja, niin puoliso tasoittaisi tilanteen suhteen jatkuessa. Näin ei kuitenkaan kenelläkään käynyt.

Jotenkin ajattelin, et tota se on vaan rahaa, et jos se toinen nyt on sillä tyytyväinen, et mä maksan, ni siitä vaan, ettei se niinku raha oo silleen tärkeä, et tärkeintä nyt oli, et saatiin ruokaa ja laskut maksettu ja näin.

Miehet eivät kokeneet itse rahan olevan niin tärkeää. Tärkeämpänä he kokivat sen, että oli rahaa millä sai katettua perheen pakolliset menot. Muutama mies myös kertoi, että pääsi itse helpommalla, jos suostui puolison vaatimukseen, eikä ollut jatkuvaa riitaa asiasta. Useat miehet toivat esille, että parisuhteen aikana puhuttiin raha-asioista ja puolisot olivat

kiinnostuneita aiheesta, kun taas muutama kertoi, ettei rahasta puhuttu suhteen aikana juuri lainkaan.

6.3.2. Ammattilaisten rooli taloudellisen väkivallan tunnistamisessa

Aineistostamme nousi esiin, ettei taloudellisen väkivallan muotoja juurikaan tunnisteta eri palvelujärjestelmissä. Kaikki miehet nostivat esiin sen, etteivät ammattiauttajat olleet kysyneet heiltä missään vaiheessa suhteen aikana, tai sen jälkeen, miten yhteiset taloudelliset asiat hoidettiin parisuhteessa. Miehet olivat asioineet monissa eri paikoissa, muun muassa neuvolassa, lastensuojelussa, lastenvalvojalla ja järjestöpuolen palveluissa. Ainoastaan lastensuojelussa oli puhuttu raha-asioista, mutta sielläkin oli näkökulmana ollut perheen taloudellinen tilanne, ja oli kerrottu mahdollisuudesta saada tukea esimerkiksi lasten harrastuksiin. Lastensuojelussa asioinut mies piti hyvänä sitä, että keskusteltiin raha-asioista, mutta hän olisi toivonut, että perheen raha-asioiden hoitamisesta olisi kysytty suoraan. Vaikka keskustelua raha-asioista oli käyty, niin keskustelu ei ollut sivunnut taloudellisen väkivallan mahdollisuutta. Sen lisäksi sitä ei oltu selvitetty eikä miehen kokemaa taloudellista väkivaltaa tunnistettu. Myöskään sen mahdollisuutta ei oltu selvitetty.

Kyllä varmasti kysy, että saat ihan myös taloudellista apuakin sieltä, niin kyllä siitä niinku keskusteltiin, mutta ei ei niinku tästä perspektiivistä, että onko teillä niinku taloudelliset suhteet balanssissa. Sitä kysymystä ei niinku ikinä kysytty, että kuka teillä niinku rahottaa nämä asiat. Että siinä olisi ehkä voinut aueta, jos joku olisi tajunnut sen kysyä, että millä tavalla.

Yksi miehistä pohti, että talouden ja raha-asioiden hoitamista olisi hyvä opettaa jo peruskoulussa. Hän koki, ettei koulussa ole tällä hetkellä lainkaan opetusta taloudenhallinnan taitoihin. Koulussa olisi hyvä opettaa taloudellista toimintakykyisyyttä ja sen keskiössä olevaa taloudenlukutaitoa. Taloudellinen toimintakykyisyys pitää sisällään ihmisen tiedon, taidon ja osaamisen taloudellisista asioistaan ja kyvyn hallita taloudellisia valintojaan sekä kehittää taloudellista toimijuuttaan. (Viitasalo 2018, 96–97.) Hän pohti myös, ettei perheneuvolassa ole minkäänlaista keskustelua siitä, miten parisuhteessa tulisi jakaa rahaa tai ylipäättään hoitaa yhteistä taloutta tasapainoisesti. Taloudellisesta hyväksikäytöstä ja taloudellisesta väkivallasta tulisi puhua enemmän ja avoimemmin niin koulussa, sosiaali- ja terveydenhoitoalojen kuin eri järjestöjen piirissä.

Mä en ehkä usko, että mä olisin pystynyt reagoimaan, kohtaamaan sitä asiaa (taloudellista väkivaltaa) millään lailla. Että jos joku kokee tällaista niin mä nään, et mä oon ollut ihan täysin epäkypsä käsittelemään niitä ongelmia noina aikoina. Joten jos joku tulisi mulle sitä ulkopuolisesti sanomaan, että tää on ihan pielessä

mitä sä teet, niin mä en keksi, että mikä se on se metodi, tai neuvo jolla tuoda se probleema julki, jos joku ulkopuolinen saa jotenkin hajua siitä, et tää asia ei ole kunnossa. -- Jos joku tässä taloudellisesti mättää sitten, että yks tekee ihan siivoojan hommaa tyyliin, ja toinen on tuolla niinku boss. Ulkopuolinen ihmettelisi mikä tää kuvio niin kun on. Mä olisin hävennyt ja mennyt piiloon sitä asiaa silloin.

Parisuhteen aikana koettu taloudellinen väkivalta oli osalle miehistä haastava tunnistaa. Aineistostamme nousi esiin, että parisuhteen aikana harvalla olisi ollut valmiutta käsitellä koettua taloudellista väkivaltaa. Koska taloudellinen väkivalta käsitteenä oli monelle vieras, niin parisuhteen aikana koettua väkivaltaa oli vaikea edes ymmärtää ja yrittää tuoda ongelman ydintä esiin. Taloudellisen väkivallan kohtaaminen olisi myös saattanut aiheuttaa häpeää.

6.3.3. Selviytyminen taloudellisesta väkivallasta

Väkivaltatilanteista selviytyminen vaatii paljon henkilökohtaista resilienssiä, kykyä hyödyntää omia voimavaroja henkisesti kuormittavissa tilanteissa. Sen merkitys korostuu erityisesti yllättävissä ja hankalissa tilanteissa, jotka haastavat yksilön totuttuja toimintamalleja. (Joutsenniemi & Lipponen 2015.) Haastattelemamme miehet kertoivat erilaisia keinoja, miten ovat selviytyneet taloudellisesta väkivallasta.

Mä seison kuitenkin nyt kahdel jalal tässä näin ja pystyn pyörittämään arkee, ettei oo mitään semmosii ongelmii. -- Mulla on itellä ollut semmoinen tiukka työmoraali, ni tavallaan just mikä on pitänyt mut silleen ruodussa ja arjessa kiinni.

Useampi mies kertoi pystyneensä pitämään itsensä toimintakunnossa pitäytymällä kiinni arkisissa asioissa, kuten työnteossa ja omissa mielenkiinnon kohteissa. Muutama mies kertoi turvautuneensa urheilun tuomaan endorfiinitason nousuun ja kuluttaneensa useampia tunteja vapaa-ajalla liikkuen. Urheilu oli heille henkisen tasapainon hakemista, ja sen avulla saattoi ylittää itsensä erilaisin suorittein. Eräs mies kertoi uskon tuoneen luottamusta tulevaisuuteen ja siihen, että asioista pidetään huolta. Hänelle oli tullut toisinaan tunne, että asioita johdetaan oman elämän ulkopuolelta. Taloudellisesta kuormasta selviytyminen ajoi suhteen aikana ainakin yhden haastateltavan hakemaan ja tekemään töitä enemmän. Suurin osa miehistä oli keskustellut kokemuksistaan ulkopuolisten kanssa ja kokenut sen avuksi omaan jaksamiseen.

Kun siihen kaikkeen niinku älyttömyyteen tottu, niistä ei jäänyt sitten niinku siis sellaista muistijälkeä niin kaikesta siitä mitä tapahtu, että en mä niinku yhtäkkiä nyt osaa kertoa enää niinku mitään sen ihmeempää oikeastaan.

Miehen kerronta osoitti, että kokemuksia pidettiin niin traumaattisina, ettei niitä haluttu enempää muistella. Selviytyäkseen kokemuksista, oli muistijäljet haluttu siirtää niin syvälle,

ettei niitä enää koskaan muistaisi. Tutkimukset traumaattisista tilanteista selviytymisestä osoittavat, että kokijalle on normaalia tietoisesti kieltää traumaattiset muistot ja unohtaa tuskaiset muistikuvat sekä niiden herättämät tunteet (Punamäki 2007, 98).

Ero puolisosta on usein stressaava tilanne, josta eteenpäin pääseminen vaatii erilaisia selviytymiskeinoja. Sosiaalista tukea pidetään yhtenä keskeisimpänä keinona selviytyä traagisista kokemuksista ja parisuhteen päättymisestä. (Kontula 2013, 209.) Miesten kokemuksissa eron liittyi lisäksi parisuhdeväkivaltaa, mikä lisää omat nyanssinsa erotilanteeseen ja eron jälkeiseen elämään. Haastattelemamme miehet olivat jakaneet omaa erokokemustaan kavereiden, nykyisen puolison tai ammattiauttajan kanssa.

Puhuminen muille oli tosi vaikeeta tosi pitkään. Kyllä. Että siihen auttoi se, että mä kävin tasasesti tai kausiluontoisesti jossain psykiatrisessa palvelussa ja mä opin puhumaan itsestäni, mä opin käsittelemään mun tuntemuksia, opin myöntämään, että mä ajattelen tosi sysimustasti mihin jokin asia on menossa. Ja, et ne autto kyl siinä sit eteenpäin. Enemmän mä olen puhunut tästä vasta sitten, kun se ero tapahtui, niin sittenhän mulla niinku hanat aukes ihan.

Puhuminen omasta tilanteesta voi olla haastavaa. Joko tilanteessa ei tunnusteta väkivallan merkkejä tai se voi aiheuttaa monenlaisia tunteita, esimerkiksi häpeää. Miehet valikoivat tarkoin kenelle kertovat kokemuksistaan, koska se ei ole helppoa ja kuuntelijaan täytyy pystyä luottamaan. Osa miehistä koki ammattiauttajalle puhumisen tärkeäksi, ja sen avulla lopulta ymmärsivät oman tilanteensa todellisen luonteen. Miehet kokivat ammattiauttajan tuen hyväksi, koska ammattiauttajalla on salassapitovelvollisuus ja he ovat tottuneet kuuntelemaan erilaisia kokemuksia työssään.

Osa miehistä kertoi, että oli löytänyt vertaistukiryhmiä, joista olisi voinut saada keskusteluapua parisuhdeväkivaltaan. Yksi mies kertoi ryhmästä, joka oli suunnattu eronneille miehille, joilla on yhteisiä lapsia entisen puolison kanssa. Hän koki, että ryhmässä olisi voinut olla mahdollisuus vaihtaa kokemuksia ja saada omaan tilanteeseen toivoa sekä erilaisia näkökulmia. Hän kuitenkin kertoi, että kynnys ottaa yhteyttä ja mennä paikan päälle oli hänelle liian korkea. Hän koki, että asioiden läpikäyminen siinä elämäntilanteessa nosti pintaan syviä tunteita, joita ei ollut valmis jakamaan tuntemattomien kanssa, ja se olisi vaatinut itseltä enemmän luottamusta tuntemattomia ihmisiä kohtaan.

Moni haastattelemistamme miehistä toi esiin, että on kokenut tilanteesta jutteleminen kavereiden kanssa auttaneen eteenpäin. ”*Et kavereitten kans ollaan puhuttu, mä saan sieltä sen mun tarvitseman avun*”. Useampi mies koki, että kokemusten jakaminen helpotti omaa

jaksamista. Kenelläkään miehellä ei ollut tuttavapiirissä yhtään miestä, joka olisi kokenut taloudellista väkivaltaa, tai kukaan ei ainakaan ollut kertonut siitä, vaikka muista parisuhdeväkivallan muodoista oli ehkä kerrottu.

Moni miehistä nosti esiin, että on löytänyt uuden puolison, jonka kanssa on voinut jakaa omia kokemuksiaan aiemmasta parisuhteesta. ”Uuden vaimon kanssa näitä asioita on niin ku oikeesti sit käyty läpi ja hänhän on sit suoraan kertonut, näyttänyt elämän vaiheista pointteja, et mitkä on ollut väärin mua kohtaan tapahtuneita asioita.” Uuden puolison tuki on ollut monelle merkittävä. Miehet toivat esiin, että uusi puoliso on tukenut niin kuuntelemalla kuin auttamalla eri oikeusprosessien läpikäymisessä. Muutama mies sanoi, ettei olisi jaksanut mennä oikeusprosesseissa niin pitkälle ilman uuden puolison apua ja tukea.

6.3.4. Avun hakeminen taloudelliseen väkivaltaan

Vaikka parisuhdeväkivallasta usein vaietaan, eikä maskuliinisuuden kohdistuvat odotukset ja ihanteet tee avun hakemista miehille helpoksi (Husso 2003), osa haastattelemistamme miehistä kertoi hakeneensa ulkopuolista ammattiapua jo parisuhteen aikana niin pariskuntana kuin itsenäisesti. Apua oli haettu, kun parisuhdeongelmien henkinen taakka oli kasvanut liian suureksi. Lisäksi keskusteluapua oli haettu koettuun henkiseen ja fyysiseen väkivaltaan sekä kokemukseen talouden epätasapainosta. Pariskunnat olivat hakeneet apua muun muassa parisuhdeterapiasta, avioliittoleiriltä sekä perheneuvolasta.

Semmonen avioliittoleiri, käytiin siellä. Siellä paljon asioita käsiteltiin, tuli kerrottua ne asiat, mut ei ne aiheuttanut mitään muutosta. Kunnan järjestämä pariterapia, niin siinä kans kyl asiasta pysty keskustelemaan, tuomaan asiat esille, et se taloudellinen stressi ja taakka mikä on, niin tota, se ei ole ihan tasaisesti jakaantunut, mut ei se siihen tuonut mitään muutoksia. Et semmosesta taloudellisesta hyvinvoinnista mitä hän koki, niin siitä oli vaikea luopua.

Miesten tarinoista kävi ilmi, että, vaikka he olivat nostaneet esiin parisuhdeterapiassa kokemansa taloudellisen taakan, ei asiaan ollut tullut mitään muutosta. Parisuhdeterapiat tai perheneuvolakäynnit eivät tuottaneet miesten näkökulmasta helpotusta parisuhteen taloudelliseen tilanteeseen eivätkä ne ratkaisseet sitä mitenkään. Aineistosta nousi esiin, että parisuhdeterapiaa pidettiin niin sanottuna ensiapulaastarina kriiseihin, mutta lopullista ratkaisua parisuhteen ylläpitämiseen sieltä ei löytynyt.

Ei ollut helppo (puhua) puolison toiminnasta. Että mä aina odotin jotenkin, että se niinku tulisi puheeksi tai tälle. Että, kun usein niissä tilanteissa sitten oli tää puoliso myös läsnä, kun niistä puhuttiin, niin sitten ei ollut tosiaankaan helppo

ottaa sitä mitenkään puheeksi, että olisiko tässä tämmöistä henkistä ja taloudellista jopa, että, koska ne ei ole mitenkään selviä. Miten sä yhtäkkiä rupeat puhumaan jossain? Pitäis olla tosi turvallinen tilanne, kun sä kuitenkin meet sen puolison kanssa sitten takaisin sinne kotiin.

Miehen kertomuksesta käy ilmi, että tilanteessa, missä molemmat ovat läsnä, tulisi olla turvallinen olo jakaa omia tuntemuksiaan. Ammattilaiselta vaaditaan taitoa kuunnella ja ottaa asioita puheeksi niin, että asiakkaalle tulee luottavainen olo keskustella omista tunteistaan. Tärkeää on, että voi olla varma, ettei tule haavoitetuksi. Ammattilaiselta vaaditaan tilanteessa läsnäoloa sekä hienovaraisuutta käsitellä asioita niin, että jokainen tulee kuulluksi. Aineistosta nousi esiin, että ammattilaisten odotettiin tapaamisilla nostavan esiin eri teemoja, kuten taloudellinen ja henkinen väkivalta.

Lisäksi tapaamisilla tulisi molemmilla suhteen osapuolilla olla tunne, että he ovat tasavertaisessa asemassa. Eräs mies koki tapaamisten asetelman olevan sellainen, että mies on väkivallan tekijä ja nainen on uhri, eikä koskaan tullut puheeksi, että nainen voisi miehen kokeman mukaan alistaa tai dominoida parisuhteessa. Tämä vahvistaa aikaisempia tutkimustuloksia siitä, että miehet ovat kokeneet väheksyntää avun tarpeesta tai heidät nähdään ainoastaan väkivallan tekijöinä, vaikka molemmat ovat voineet käyttää väkivaltaa parisuhteessa. (ks. Drijber, Reijnders & Ceelen. 2013; Dutton & White 2013; Morgan & Welles 2016.) Yksi miehistä puolestaan kertoi, että hän oli yhteisellä käynnillä puolisonsa kanssa avoimesti jakanut parisuhteen tilannetta. Hän koki avoimuuden johtuneen siitä, että heidän parisuhteensa voi jo niin huonosti, ettei heillä ollut syytä kaunistella ja kierrellä parisuhteen vaikeuksia.

Suurin osa miehistä oli niin parisuhteen aikana kuin eron jälkeen hakenut ulkopuolista keskusteluapua psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämiseen. Avun hakeminen saatetaan kokea vaikeaksi, jos ei esimerkiksi tiedä, mistä apua hakea. Aikaisemmat tutkimukset osoittavat, että miehet ovat kokeneet niin poliisin kuin mielenterveyspalveluiden tarjonnan hyvää palvelua omaan tilanteeseen (ks. Dixon ym. 2020; Machado ym. 2020; Bates 2020a.)

Oon mä melko paljon, tämmöstä terapeutista keskusteluapua ottanut vastaan. Työterveyteen se on liittynyt paljon, et työkyky on ollut hyvinkin heikkoo tietyissä vaiheissa. Mennyt yönet ja tämmöstä. Työpaikat ja työkaverit on olleet silleen ymmärtäväisiä, et he on antaneet mahdollisuuden tehdä sit sillä kyvyllä mitä sillä hetkellä on. Se on ollut hyvä. Ja sitten työpaikat on myöskin tarjonnut sitä terapiamahdollisuutta käydä keskustelemassa työpsykologin kanssa. Ja varmaan kaikki ilmaiset keinot mitä on, niin oon käyttänyt sitten.

Kyllä mä kävin eroryhmäs ja siis joo, kyllä mä nyt niinku, sanotaanko omaakin päätä kävin niinku hoidattamassa niinku silleen muutamia kertoja.

Aineistostamme kävi ilmi, että osa miehistä oli hakeutunut työterveyden kautta avun piiriin, koska kokivat kodin tilanteen vaikuttaneen työssä jaksamiseen. Eroaminen on yksi merkittävimmistä muutoksista ihmisen elämässä ja suuri stressitekijä (Kontula 2013, 52). Osa miehistä kertoi, että oli käynyt läpi omia tuntemuksiaan eroryhmässä. Yksi mies kertoi kokeneensa raskaana sen, kun joutui terapiassa palaamaan kipeisiin ja ikäviin tunnemuistoihin arjen pyörittämisen keskellä. Hän koki helpommaksi tarkentavien kysymysten kautta käydä läpi omia muistoja ja tunteita. Myös kolmannen sektorin läheissovittelupalveluista oli ollut yhdelle miehelle apua hänen tilanteessaan. Hän koki työmuodon olleen silloin ainut, missä edes yritettiin löytää tilanteeseen ratkaisua.

Kyllä nuo vapaaehtoisjärjestöt, ei siellä ole mitään semmoista asenneongelmaa miestä kohtaan, mutta virkaatekevät, siellä on siis karkeasti, että puolet on niinku tasapuolisia ja puolet ajaa sitten niinku naisen asemaa, että kyllä se niinku se lastenvalvojan rooli on yleensä niinku, et se pitää äidin puolia, et se on se perinteinen.

Kolmannen sektorin palveluista oli eräälle miehelle jäänyt kokemus, että miehet otetaan siellä paremmin vastaan kuin kunnan palveluissa. Hän koki, että viranhaltijoilla, tässä tapauksessa lastenvalvojilla, oli osalla asenneongelma miehiä kohtaan, ja he selvästi asettuivat naisten puolelle erotilanteessa.

Lastenvalvojalla asioiminen herätti miehissä erilaisia tunteita. Suurin osa haastatelluista miehistä oli käynyt lastenvalvojalla entisen puolison kanssa sopimassa lasten asioista. Muutama mies koki lastenvalvojan neutraaliksi henkilöksi, vaikka he kokivat, että lastenvalvojan persoonalla on suuri merkitys sopimuksen aikaansaamisessa. Suurin osa miehistä koki lastenvalvojan kanssa työskentelyn negatiiviseksi ja tämän toimineen stereotyyppien pohjalta, esimerkiksi lasten äidistä tuli automaattisesti lapsen lähivanhempi ja isä tapasi lapsia vain joka toinen viikonloppu.

Aineistomme perusteella lastenvalvojat eivät tunnistanee taloudellisen väkivallan muotoja. Miehet kokivat, että lastenvalvoja olisi voinut avoimemmin ottaa puheeksi elatusavun määrät ja sen tarkoituksen, sekä kertoa enemmän elatusapuun liittyvistä velvoitteista ja kuluista, jotta molemmat vanhemmat olisivat olleet tietoisia elatusavun merkityksestä. Osa haastattelemistamme miehistä kertoi, etteivät olleet saaneet riittävästi tietoa

elatussopimusasioista, ja siitä, mitä toiselta vanhemmalta voidaan vaatia lainpuitteissa elatusapuun liittyen.

Kaikki miehet eivät tienneet, mikä on lastenvalvoja ja tämän tehtävä, ja esimerkiksi täytyykö suostua kaikkeen, mitä lastenvalvoja ehdottaa. Osa miehistä toivoi, että lastenvalvoja olisi antanut ensin perustietoa asioista, esimerkiksi mistä kaikesta tulee sopia eron jälkeen, ja tapaaminen olisi ollut keskustelelevampi. Osa miehistä sanoi, että mieluummin itse etsii tiedot, ja lastenvalvoja olisi voinut keskittyä enemmän juuri kyseisen perheen asioihin.

Lastenvalvojat ovat ihan kumileimasimia. -- Ja he eivät pysty, et jos vanhemmat eivät ole saman mielisiä jostain sopimuksen sisällöstä, niin he eivät pysty siihen tuomaan mitään omaa mielipidettään. Et he vaan allekirjoittaa ne viralliset paperit, joista vanhemmat ovat saman mielisiä, kun he tulevat lastenvalvojan luokse.

Miehiä myös mietitytti, millainen valta lastenvalvojalla on ja millaisen sen tulisi olla. Monet miehet kokivat, ettei lastenvalvojalla ole mitään valtaa eikä mahdollisuutta tuoda mielipidettään esille. Moni oli myös kokenut lastenvalvojan olevan välinpitämätön tai epäammattimainen eikä tämä halunnut nähdä perheen tilannetta ja juuri tämän lapsen etua vaan lastenvalvoja toimi yleisten ohjeiden ja oletusten mukaan.

Lastenvalvojien tapaamisissa ei tulleet esille perheiden raha-asiat muuten kuin elatusavun maksamiseen liittyvissä asioissa. Miehet kokivat, että lastenvalvojat käyttivät valmista taulukkoa niiden laskemisessa eivätkä nämä ottaneet aina huomioon sitä, että mies oli maksanut suhteen aikana kaikki perheen kulut.

Muutamat poliisithan oli hyvinki empaattisia, ja sano, et älä oo tähän ihmiseen missään yhteydes, et jos se soittaa tai laittaa viestiä, ni älä vastaa mitään. Et niillä riittää virtaa siihen, et ne kirjoittelee sulle vaikka viikon putkeen, yöt päivät läpeensä. Et anna olla vaa.

Poliisin tarjoama apu koettiin positiivisena, niin kuin aiemmissakin tutkimuksissa on käynyt ilmi. (ks. Dixon ym. 2020; Machado ym. 2020; Bates 2020a.) Mies koki poliisilta saavansa empatiaa omaan tilanteeseensa. Yksi haastateltava kertoi, että oli hakeutunut talous- ja velkaneuvonnan piiriin, josta koki saaneensa talousasioiden hoitamiseen tarvitsemaansa apua. Osa miehistä kertoi taloudellisen tilanteen huonontuneen hetkellisesti niin, että olivat hakeneet ruoka-avusta apua.

Ja siinä vaiheessa, kun nämä kaikki läheissovittelut ja perheneuvolat ja lastenvalvojat ja asianajajien viestit on niin ku menneet, valuneet kuuroille korville, niin siinä vaan tuntuu sit, et ei sitä ole. Ei oo saanut apua.

Osa miehistä koki avun saamisen hyvin haasteelliseksi tai jopa mahdottomaksi. Osa oli hakenut apua monista eri palveluista, mutta entisen puolison tekemä taloudellinen väkivalta jatkui siitä huolimatta. Miehet kokivat haasteeksi myös monimutkaisen palvelujärjestelmämme eivätkä he kokeneet saaneensa tarpeeksi palveluohjausta.

Osa miehistä oli joutunut pyytämään juridista apua taloudelliseen väkivaltaan. Useampi oli joutunut kääntymään asianajajan puoleen eron jälkeen, jotta saa apua oikeusprosessissa. Osa miehistä oli siirtynyt edustamaan oikeudessa itseään, kun olivat ensimmäisten oikeudenkäyntikulujen jälkeen joutuneet maksamaan asianajajilleen suuret oikeudenkäyntikulut. Yksi haastateltavista pohti, että juridista apua olisi voinut olla enemmänkin tarjolla, niin parisuhteen aikana kuin eron jälkeen, kun parisuhdeväkivaltaan liittyviä asioita käytiin läpi. Hän oli miettinyt, miksi juridinen apu on erotettu sosiaalipalveluista erilliseksi palveluksi. Hänen näkemyksensä mukaan monet sosiaalipalveluiden asiakkaat voisivat hyötyä myös juridisista palveluista.

Aineistosta nousi esiin myös miesten taloudellisen tuen tarve eron jälkeen. Osa miehistä kertoi kärsineensä huomattavaa taloudellista väkivaltaa eron jälkeen, kun joutuivat maksamaan lasten äidille suuria elatusmaksuja. Oma talous piti järjestää uudelleen, ja miettiä miten pyörittää arjen taloutta pienemmillä kustannuksilla. Omat kiinteät kulut pysyivät samoina, ja sen lisäksi joutui maksamaan suuria elatusmaksuja lasten äidille. Lapset kävivät paljon isän luona, joten menot heidänkään osaltaan eivät pienentyneet. Miehet toivat esille, että isää ei tueta taloudellisesti valtion tai kunnan taholta, kun äiti ottaa lähivanhemman roolin ja saa valtion tukia sekä isältä elatusapua. Yksi miehistä kuvasi taloudellisen tuen tarvetta osuvasti ”puukko kylkeen” -metaforalla:

No varmaan just sen takia, et ainut mitä tukea ois tarvinnut, niin taloudellista tukea. Et tää on metaforalisesti sama asia, kun jos tulee nyt mulle puukko kylkeen, niin mä tarviin sairaalahoitoa, et se paikataan se juttu. Kun mä menetän rahaa, niin mä tarviin paikan siihen. Et jos mulle tulee puukko kylkeen, niin ei se keskustelu auta siihen. Se ei paikkaa sitä. Et se samalla, kun se raha menee pois, niin ei se keskustelu auta siihen, et alota uus harrastus tai, että kuvittele joku negatiivinen väri ja sit sä uloshengität sen negatiivisen värin ja sit sä sisäänhengität voimavärii. Ei ei ei.

6.3.5. Kokijan neuvot vertaisilleen

Miehet kertoivat oppineensa kokemuksistaan monia erilaisia asioita. Suurin osa kertoi, että ei ole enää niin suostuvainen kaikkiin pyyntöihin, ja sopii esimerkiksi nykyisen puolisonsa

kanssa yhteisen talouden pyörittämisestä jakamalla kuluja puoliksi. Useampi mies toi esiin myös keskustelewansa nykyisen puolison kanssa avoimemmin rahasta.

Kyllä mä suoraan sanoen oon oppinut sen, et en mä kyl enää oo niin sellainen höveli ja suostuvainen kaikkiin pyyntöihin. Kyl mä oikeesti niin karvaasti oon kokenut, et mihin se voi johtaa, et siin tekee hallaa enemmän kuin voittaa. Lyhyellä aikavälillä voittaa jonkun sen, ettei tarvitse riidellä tai kuunnella jotain naputusta, mut sit pitkäl aikavälil myy itseään ja tavallaan aiheuttaa taloudellisia ongelmia ja tavallaan sitä suurempaa painolastii.

Tärkeäksi asiaksi nostettiin kokemusten jakaminen niin, että miehet kuulisivat muiden miesten kokemia tarinoita taloudellisesta väkivallasta ja sitä kautta ymmärtäisivät, etteivät he ole yksin tämän asian kanssa. Taloudellinen väkivalta ei ole hyväksyttävää, eikä sitä tarvitse sietää. Esiin nousi, miten maskuliinisuuteen liitetään muun muassa tunteiden patoaminen, yleinen miehinen kovuus sekä empatiakyvyttömyys, ja nämä saavat monet miehet vaikenemaan kokemuksistaan ja kantamaan huolensa vaitonaisina (ks. Brander 2020). Asiasta puhuminen, ja kokemuksista kirjoittaminen esimerkiksi julkisuuteen medioissa voisi olla avuksi samassa tilanteessa oleville miehille. Tämä voisi auttaa ymmärtämään paremmin omaa tilannetta, ja löytää keinoja selviytyä siitä. Esiin nostettiin myös vertaistukiryhmien tärkeys, joissa pääsisi niin kuulemaan kuin jakamaan omia kokemuksia aiheesta.

Miehet halusivat jakaa tutkielmamme kautta neuvoja eteenpäin, jotta heidän virheitään ei toistettaisi. Eräs mies kertoi omasta kokemuksestaan, ettei kannata luovuttaa puolisolle omia pankkitunnuksiaan. Hän kertoi, että jos hän olisi ymmärtänyt hankkia rinnakkaistunnukset puolisolle, niin tämän käyttökerroista olisi jäänyt jälki pankkiasioinneista. Tämä olisi estänyt hänen maksettavakseen jääneet velat, jotka entinen puoliso oli ottanut hänen nimissään.

Yhteisen talouden suunnittelun tärkeyttä haluttiin korostaa. Miehet kokivat, että yhteistä elämää rakentaessa mennään helposti tunne edellä, eikä välttämättä ajatella järjellä, mihin kaikkeen on esimerkiksi nimensä allekirjoittanut. Eräs miehistä halusi tuoda esiin, miten hyvä olisi pitää kirjaa veloista, ja kumpi on kirjoittanut kunkin lainan alle oman nimensä. Lisäksi taloudellista taakkaa voisi etukäteen vähentää jakamalla laskuja tasaisesti molemmille, ja kirjaamalla ylös kumpi on maksanut tietyn laskun tai velan. Näin vastuu jakaantuisi yhteisestä taloushoidosta.

Haastattelemamme miehet kertoivat, ettei heille ollut tarjottu apua silloin, kun täytyi miettiä, mitkä asiat tulisi talouden hoidossa ottaa huomioon eroprosessissa. Eräs mies nosti esiin, että olisi hyvä olla opas, jossa kerrotaan, mitä asioita olisi hyvä ottaa huomioon eron hetkellä,

jotta ei kuluta liikaa henkistä kapasiteettiä ja rahaa eri viranomaisilla asioidessa. Lisäksi todettiin kokemusasiantuntijoiden tärkeys eron jälkeen. Tällöin ei välttämättä osata toimia järjellä, ja siksi tulisi olla mahdollisuus käydä keskustelua miehen kanssa, joka on ollut aiemmin samassa tilanteessa. Näin voisi saada tukea niissä asioissa, joita isänä tulee ottaa huomioon eron jälkeen.

Pitäisi olla niitä ihmisiä heti siinä, niitä miehiä, jotka on kokenut sen mankelin, niin ne pitäis olla heti ulottuvilla, kun sä teet niitä virheitä siinä alussa kaikenlaisia, laitat nimiä väärin papereihin ja sitä. Se akuuttiapu heti, kun se tilanne tulee niin pitäisi, esimerkiksi lastenvalvoja, että hei täällä on, vois kertoa, et hei täällä on, sattuu tommosta tilannetta, soitapa tänne, mutta ei ole kukaan mainostanu, kyl ite pitää kaivella sitten, kukaan ei sieltä julkiselta sektorilta ei kyllä auta miestä.

Yksi miehistä perusteli tätä sillä, että varsinkin heti eron jälkeen saattaa tehdä virheitä, kun laittaa nimiä väärin papereihin. Hän mietti, että esimerkiksi lastenvalvoja voisi olla se henkilö, joka kertoisi miehille palveluista, eikä itse tarvitsisi olla etsimässä jokaista asiaa yksittäin ja joutua oppimaan kaikkea aivan alusta, kun tekee ajattelemattomia virheitä heti eron jälkeen. Toisen miehen pohdinnassa nousi esiin, että sosiaalipalveluissa yhteisen talouden hoidosta pitäisi kysyä jo varhaisessa vaiheessa. Olisi hyvä olla työntekijä, joka näkisi kokonaisuuden ja osaisi ottaa pariskunnan taloudellisen tilanteen ohjaukseensa, jotta tilanne ei eskaloituisi niin, että sen selvittäminen esimerkiksi lastenvalvojalle eron jälkeen olisi liian vaikeaa.

6.4. Taloudellinen väkivalta osana parisuhdeväkivaltaa

Väkivallan eri muodot linkittyvät usein toisiinsa parisuhteessa (Flinck 2006; Notko 2011; Nyqvist 2001), mikä näkyy myös taloudellisen väkivallan kokemuksissa (Postmus ym. 2012a). Tämä nousi myös aineistossamme esille, kun kaikki haastateltavat miehet kertoivat kokeneensa parisuhteessa taloudellisen väkivallan lisäksi muutakin parisuhdeväkivaltaa. Miesten puheista nousi esiin, että he kokevat taloudellisen väkivallan osana parisuhdeväkivaltaa. Kaikki miehet olivat kokeneet henkistä väkivaltaa, ja muutama mies oli kokenut lisäksi fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa. Osalle miehistä oli haastavaa tunnistaa puolison käyttämä väkivalta ja vasta kertoessaan kokemuksistaan meille, he alkoivat pohtia kokemuksiaan uudelleen ja tunnistivat muita väkivallan muotoja.

Kaikki miehet olivat kokeneet parisuhteessa henkistä väkivaltaa, ja osalla se jatkui myös eron jälkeen. Se ilmeni useissa eri muodoissa, kuten nimittelynä, uhkailuna, kontrollointina,

rajoittamisena, manipulointina, mustasukkaisuutena ja sosiaalisena eristämisenä. Henkistä väkivaltaa tapahtui eniten kotona, mutta myös sosiaalisissa tilanteissa, puoliset esimerkiksi vähättelivät ja nöyryyttivät miehiä muiden kuullen. Miehet kokivat suhteessa epävarmuutta, kun eivät tieneet mitä voivat tehdä tai sanoa, ja mitä sen seurauksena voi tapahtua.

Väkivallan uhrit elävät usein väkivallan uhan ja tekojen välimaastossa, mikä aiheuttaa varuillaan oloa (Notko 2011, 103–104). Aineistomme miesten kokema henkinen väkivalta jatkui pitkälti koko suhteen ajan, mikä on Notkon (2011, 103) mukaan tyypillistä henkisessä väkivallassa. Joidenkin miesten oli haastavampaa kertoa henkisestä väkivallasta, koska se ei ollut niin näkyvää tai selvää. Henkinen väkivalta tuli miesten kertomissa kokemuksissa selvästi esille, mutta miehet eivät aina osanneet sanoittaa sitä.

Se on on semmoista niinku pinnan alla koko ajan semmoista niinku ikävää fiilistä ja tuntemusta, mikä jatkuu. Ja puukotteluu ja semmoista sivalteluu --, just se semmoinen niinku miehisyyteen meneminen, miehisyyden kyseenalaistaminen ja tavallaan ne odotukset ja vaatimukset ja sitten se painostus, ja manipulointi, et mikset sää nyt jo sitä, ja kaikki semmoinen jotenkin vähättely.

Semmonenkin tilanne oli, ku joskus esimerkiksi, kun olin menossa johonkin ystävän luo käymään, ni tulee soitto perään, et mihin sää lähdit, et tuu takasin. Että hyvin tämmöstä niinku, et suljetaan kaikki niinku ympäristö ja keskitytään vaan siihen parisuhteeseen ja sen tapahtumiin.

Monissa parisuhteissa näkyi kontrollointia, sosiaalista eristämistä tai rajoittamista, mikä kohdistui muun muassa puolison vapaa-aikaan, sosiaalisiin suhteisiin ja isyyteen. Isyyden rajoittaminen näkyi esimerkiksi siinä, kun puoliso kielsi miestä viettämästä aikaa kaksin lapsen kanssa. Mies ei voinut mennä mihinkään lapsen kanssa, ei edes kauppaan tai pihalle leikkimään. Puoliso uhkaili soittaa poliisille, jos mies ei tottelisi. Isyyttä rajoitettiin myös sillä, että puoliso oli lähtenyt lapsen kanssa yllättäen yhteisestä kodista eikä mies saanut puolison yhteyttä eikä nähnyt lastansa pitkään aikaan. Myös jatkossa puoliso rajoitti miehen ja lapsen tapaamisia. Pyrkimys miehen kontrolloimiseen ja hallitsemiseen sisältyvät henkiseen väkivaltaan (Bates 2020b; Corbally 2015; Morgan & Welles 2016).

Muutama mies oli kokenut fyysistä väkivaltaa puolison suunnalta. Se ilmeni muun muassa tönimisenä, lyömisenä, potkimisena ja tavaroiden heittelemisenä miestä kohti. Kaikki miehet eivät ajatelleet fyysisen väkivallan olleen vakavaa, koska he kokivat olevansa fyysisesti sen verran isompia, ettei puoliso voisi heitä satuttaa. Tämä on tullut esille aiemmissakin tutkimuksissa (ks. Bates 2020a; Morgan & Welles 2016). Jotkut miehet olivat kokeneet myös seksuaalista väkivaltaa. Väestöliiton (2021) mukaan siihen voi liittyä muun muassa vähättelyä miehen seksuaalisista kyvyistä sekä miehen seksuaalisten tarpeiden toteuttamisen kieltämistä,

mistä myös haastattelemamme miehet kertoivat. Näiden lisäksi miehet kokivat nöyryyttämistä ja puoliso käytti viettelyä yhtenä keinona miehen manipuloinnissa. Myös pettäminen koettiin seksuaalisena väkivaltana, kun miehelle valehdeltiin, että suhteessa on kaikki hyvin ja kuitenkin puoliso oli suhde toisen miehen kanssa.

Osa miehistä koki eron jälkeen puolison toimesta taloudellisen väkivallan lisäksi henkistä väkivaltaa. Se limittyi taloudellisen väkivallan kanssa eikä niiden erottaminen ollut yksinkertaista. Entisen puolison tavoitteena oli edelleen miehen kontrolloiminen. Entinen puoliso käytti yhteisiä lapsia väkivallan välineenä. Puoliso muun muassa valehteli lapsille näiden isästä ja väheksyi isän kotia, rajoitti isyyttä esimerkiksi vaikeuttamalla isän ja lapsen tapaamisia ja yritti saada lapsen yksinhuoltajuuden. Miesten kertoman mukaan entinen puoliso myös valehteli isästä viranomaisille sekä teki perättömiä lastensuojeluilmoituksia. Miehet kokivat epävarmuutta myös asuinpaikasta, kun he halusivat asua lasten lähellä, mutta lasten äiti uhkaili muuttamisella kauemmas isästä. Joissain tapauksissa uhkaukset kohdistuivat myös miehen vanhempiin ja sukulaisiin sekä miehen uuteen puolisoon.

7. Johtopäätökset ja pohdinta

Tutkielman tarkoituksena oli selvittää, millaista on miesten kokema taloudellinen väkivalta parisuhteessa, millaisia seurauksia koetulla taloudellisella väkivallalla on miehille sekä miten miehet kohtaavat ja tunnistavat sen. Tutkielman tavoitteena oli tehdä näkyväksi miehiin kohdistuvan taloudellisen väkivallan muotoja ja seurauksia parisuhteessa. Lisäksi selvitimme, miten miehet kohtaavat ja tunnistavat kokemansa taloudellisen väkivallan. Tässä luvussa kertaamme tutkielmamme keskeiset tulokset ja esitämme johtopäätökset. Lisäksi arvioimme tutkielmamme merkittävyyttä yhteiskunnallisesta näkökulmasta ja sen linkittymistä sosiaalityöhön. Pohdimme lopuksi vielä tutkielmamme aiheeseen liittyviä jatkotutkimuksen aiheita.

Tutkielman mukaan miesten kokema taloudellinen väkivalta poikkeaa osittain naisten kokemasta taloudellisesta väkivallasta (ks. Kaittila ja Nyqvist 2014). Tutkielmamme osallistuneiden miesten kokemusten perusteella laajimpana taloudellisen väkivallan osa-alueena nousi esiin rahan liittyvä kontrollointi. Puolisot pyrkivät muutoinkin kontrolloimaan miehiä eri tavoin ja käyttivät siihen parisuhdeväkivallan eri muotoja. Henkisen väkivallan eri muodot näyttäytyivät taloudellisen väkivallan rinnalla. Rahan liittyvä kontrollointi näkyi siinä, että miehiltä odotettiin taloudellista vastuunottoa elättää perhe maksamalla suurin osa perheen yhteisistä kuluista ja hankinnoista. Miehet joutuivat pyytämään puolisoltaan lupaa omiin hankintoihin tai salaamaan hankintoja, koska tiesivät, että puoliso saattaa suuttua tai jopa kiristää miestä, jos hankinnat eivät puolisoa miellytä. Miehille ei annettu mahdollisuutta käyttää varojaan omiin henkilökohtaisiin menoihinsa, vaan heidän oletettiin käyttävän tulonsa perheen elättämiseen ja muihin yhteisiin asioihin, kuten huonekaluihin ja lomamatkoihin.

Tutkielmamme tuloksista nousi esiin, että puolisot odottivat miesten ylläpitävän korkeaa elintaso, vaikka samaan aikaan puolisot saattoivat itse olla pois työelämästä tai laiminlyödä vastuutaan perheen taloudellisesta hyvinvoinnista. Tarkastellessamme tutkielmassamme naisten käyttämää taloudellista väkivaltaa pohdimme tutkijoina, että naisilla oli selvästi tarve hallita miehiä kontrolloimalla heitä kokonaisvaltaisesti. Rahan avulla he ovat pystyneet käyttämään merkittävää valtaa parisuhteessa, koska raha on perheen arjessa keskeisessä asemassa. Rahan liittyvä arvolataus voi saada henkilön toimimaan konfliktitilanteissa odottamattomin tavoin, ja se voi johtaa yllättäviin ristiriitatilanteisiin pariskunnan vuorovaikutuksessa. Pohdimmekin, että opituilla ja perinteisillä parisuhdemalleilla ja rahankäyttötavoilla voi osaltaan olla vaikutusta siihen, miksi haastattelemamme miehet

joutuivat taloudellisen väkivallan kohteiksi. Miesten kokemuksista nousi esiin, että rahakonfliktit eskaloituivat niin, että vuorovaikutustilanteissa oli selkeästi nähtävissä vallan epätasapaino sekä halu loukata toista. (vrt. Kaittila 2017.)

Tutkielmamme tulokset osoittavat, että perheen rahakonfliktitilanteissa sukupuolella nähdään olevan merkitystä, sillä sukupuolten eriarvoisuus korostuu puolisoiden rahankäytössä. Aiemmat tutkimukset osoittavat, että varsinkin perheissä, joissa on pieniä lapsia, miesten ja naisten tavat kuluttaa rahaa eroavat toisistaan. Miehet kuluttavat enemmän rahaa omaan hyvinvointiinsa ja naiset kuluttavat useimmiten perheeseen ja lapsiin. (ks. Kaittila & Nyqvist 2016, Kaittila 2012, Repo 2003.) Tutkijoina pohdimme, että tämä on voinut olla myös oletuksena haastattelemiemme miesten puolisoilla, että he joutuvat käyttämään omia tulojaan perheen ja lasten menoihin. Naiset ovat valtaa käyttämällä estäneet tämän ja vaatineet miehiä ottamaan taloudellisen vastuun perheen elintasosta. Tällöin korostuu myös yksi länsimaisen miesideaalin tunnusmerkki, oman perheen elättäminen (ks. Jokinen 2000, 210).

Historian luoma ydinperheajattelu siitä, että kotityöt ja lastenhoidolliset tehtävät ovat usein naisten vastuulla, näkyy edelleen yhteiskunnan rakenteissa. Historian edetessä on pyritty tasaamaan miehen ja naisen valta-asemia myös eri yhteiskuntarakenteiden, kuten valtion myöntämien perhevapaiden avulla. Perhevapaaudistuksella pyritään lisäämään työelämän ja vanhempien keskinäistä tasa-arvoa, minkä toivotaan näkyvän muun muassa siinä, että isät osallistuisivat enemmän lasten hoivaamiseen. Tutkielmamme tuloksista on nähtävissä, että miehet ottavat omalta osaltaan vastuuta kodin ja perheen huolehtimisesta. Miehet käyvät töissä hankkiakseen perheen elättämiseen rahaa, ja viettävät aikaa perheen kanssa vapaa-ajalla. Miehet haluavat olla osa perhettä, olla isiä ja hoivata lapsia. Miehiltä selvästi odotetaan edelleen taloudellista vastuuta perheen elättämisestä, mutta samaan aikaan äidit odottavat heiltä myös osallistumista kodin- ja lastenhoidollisiin tehtäviin. Se miten vastuut perheessä jaetaan, ja miten avoimesti perheen talouden hallinnasta keskustellaan vaikuttaa siihen, miten puoliset selvittävät rahakonfliktit. Pohdimme, että tilanne vaatii perheiltä avointa keskustelua sekä molemmilta vanhemmilta vastuunottamista ja -jakamista perheen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista ja taloudenhoidosta.

Tutkielmamme osoittaa, että myös mies voi ottaa parisuhteessa naiselle määritellyn hoivaroolin. Miesten kokemukset parisuhdeväkivallasta osoittavat kuitenkin, että he ovat edellä mainitun kaltaisessa alisteisessa asemassa suhteessa naisiin. Nainen on ottanut

suuremman vallan parisuhteessa ja perheasioiden hoitamisessa, jolloin mies on jäänyt alisteiseen asemaan.

Tutkielman tarkoituksena oli selvittää, millaisia seurauksia parisuhteessa koetulla taloudellisella väkivallalla on ollut miehille. Tutkielmamme osoittaa, että miesten ja naisten kokemat taloudellisen väkivallan seuraukset olivat erilaisia. Miesten kohdalla heidän elämänlaatunsa heikkeni ja se vaikutti negatiivisesti heidän elämänsä eri osa-alueisiin. Miehet kokivat taloudellisen väkivallan vaikuttaneen negatiivisesti heidän taloudelliseen tilanteeseensa, toimijuuteensa, henkilökohtaiseen pääomaansa, terveyteensä sekä isä-lapsi suhteeseensa. Tutkielman mukaan edellä mainitut miesten kokemat taloudellisen väkivallan seuraukset kietoutuivat yhteen. Monet miehet toivat esiin, että taloudellinen tilanne heikkeni väkivallan myötä, mikä vaikutti omaan terveydentilaan joko hetkellisesti tai pidempiaikaisesti, kun joutui miettimään oman taloudellisen tilanteen tasapainossa pitämistä. Toisille taloudellinen väkivalta oli saanut oman toimijuuden heikentymään, eikä heillä ollut hetkellisesti kykyä käydä töissä, ja oman arjen hoitaminen oli tuntunut ajoittain raskaalta. Suurimmalla osalla miehistä taloudellinen väkivalta vaikutti myös lapsisuhteisiin, sillä moni mies koki eron jälkeistä taloudellista väkivaltaa suurten elatusmaksujen kautta, mikä taas vaikutti miesten henkiseen jaksamiseen. Miehet miettivät eron jälkeisen taloudellisen väkivallan vuoksi uusia koulutus- ja työuria pienentääkseen tulojaan, jotta säästyisivät suurilta elatusmaksuilta.

Elatusjärjestelmällä on alun perin pyritty turvaamaan yksinhuoltajakotitalouksissa asuvien lasten toimeentulo. Nykyään perhelainsäädäntö korostaa jaettua vanhemmuutta, jolla pyritään turvaamaan huolenpito vastuu lapsesta myös eron jälkeen. (Hakovirta & Hiilamo 2012.) Jaetun vanhemmuuden ihanne on keskustelua aktiivisen isyyden muutoksesta sekä siitä, että vanhemman ja lapsen suhde jatkuisi myös vanhempien eron jälkeen (Rantalaiho 2003; Haapanen & Hakovirta 2019). Haapanen ja Hakovirta (2019) ovat tutkineet lapsen elatuksen vaikutusta vanhempien toimeentuloon ja köyhyyteen. Tutkimus osoittaa, että suurempituloiset äidit saivat elatusapua useammin lapsen isältä ja pienituloisille yksinhuoltajaäideille maksettiin elatusukea. Elatusapujen maksaminen lisäsi etenkin yksinasuvien isien köyhyyttä samalla, kun elatusapu vähensi yksinhuoltajaäitien kotitalouksien köyhyyttä. Aineistomme miehet kokivat ristiriitaisena sen, että joutuivat maksamaan suuria elatusmaksuja lasten äidille, vaikka lapset viettivät lähes puolet kuukaudesta heidän luonaan. Lasten äidit eivät suostuneet päivittämään tapaamissopimusta todellisuutta vastaavaksi, koska muutos olisi

vaikuttanut elatusavun määrään ja yhteiskunnalta saataviin tukiin. Tämä kertoo mielestämme siitä, että naisilla on valta-asema suhteessa miehiin myös eron jälkeen.

Elatusjärjestelmän toimivuuden arviointi ja mahdollisesti sen uudistaminen olisi paikallaan, kun mietitään vanhemman elatuskykyä. Elatusjärjestelmässä tulisi huomioida paremmin isän maksaman elatusavun suuruus hänen toimeentuloonsa. Haastattelemamme miehet toivat esiin, että he joutuivat selvästi taloudelliseen ahdinkoon suurien elatusapumaksujen takia.

Elatusavun maksamisella on riski lisätä köyhyyttä elatusvelvollisten ja heidän uusien perheidensä keskuudessa. Tärkeää olisi selvittää, miten hyvin Suomessa elatusapumääräykset vastaavat vanhemman elatuskykyä. (ks. Haapanen ja Hakovirta 2019).

Tutkielmamme perusteella voidaan todeta, että taloudellista väkivaltaa ei vielä tunnisteta tarpeeksi osana parisuhdeväkivaltaa. Sen tunnistaminen niin kokijalle kuin ammattilaiselle on edelleen haastavaa. Haastattelemistamme miehistä kukaan ei ollut suhteen aikana tunnistanut kokeneensa taloudellista väkivaltaa. Jos taloudellista väkivaltaa ei tunnisteta eikä siihen saa apua, niin sillä voi olla monia negatiivisia seurauksia, mikä tuli esille tutkielmassammekin. Lisäksi se voi normalisoitua ja muuttua esimerkiksi ylisukupolviseksi. Osa miehistä oli törmännyt käsitteeseen parisuhteen päättymisen jälkeen, ja osa tunnisti kokeneensa taloudellista väkivaltaa luettuaan tutkielmamme haastattelukutsun. Päädyimme siihen, ettei taloudellisen väkivallan muotoja vielä tunnisteta. Myöskään haastattelemamme miehet eivät olleet hakeneet apua taloudelliseen väkivaltaan, vaan esimerkiksi henkiseen pahoinvointiin. Suurin osa miehistä prosessoi kokemuksiaan vielä haastattelumme aikana, ja koki, ettei välttämättä ollut kokenut taloudellista väkivaltaa parisuhteen aikana vaan vasta sen jälkeen. Haastattelumme edetessä huomasimme kuitenkin näiden miesten kertomuksista, että heillä oli ollut henkistä väkivaltaa parisuhteessa, mihin liittyi myös taloudellista väkivaltaa.

Huolimatta siitä, että miehet prosessoivat taloudellisen väkivallan kokemuksia vielä haastattelumme aikana, he eivät kokeneet tarvitsevansa apua tai tukea asian käsittelyyn. Pohdimme olisiko hyvä, että taloudellista väkivaltaa kokeneet miehet saataisiin hakemaan apua ja tukea, jos he eivät itse koe tarvetta siihen. Jäimme myös miettimään taloudellisen väkivallan käsitteen tunnistettavuutta siitä näkökulmasta, että emme saaneet yhteydenottoja niiltä henkilöiltä, jotka olivat parisuhteen aikana tunnistaneet kokeneensa taloudellista väkivaltaa tai mahdollisesti hakeneet siihen apua. Mielestämme tämä viittaa siihen, että taloudellinen väkivalta käsitteen tunnistettavuutta tulee lisätä. Käsitteellistämisen avulla pystytään paremmin puuttumaan taloudelliseen väkivaltaan, ja ymmärtämään, että

taloudellinen väkivalta on monella tavalla haitallista. Lisäksi seulontatekniikoiden on oltava riittävän kattavia, jotta voidaan havaita taloudellisen väkivallan eri muotoja ja kokemuksia.

Tuloksista oli nähtävissä, että monella miehellä oli parisuhteen aikana rahaan hyvin välinpitämätön asenne. Miehet eivät kokeneet tulleen taloudellisesti hyväksikäytetyiksi silloin, kun he parisuhteen aikana maksoivat enemmän perheen yhteisiä kustannuksia. Moni mies ajatteli, että ”se on vain rahaa”. Parisuhteen jälkeen he olivat ymmärtäneet paremmin taloudellisen valta-aseman ja tilanteen epäsuhtaisuuden, ja kokeneet, että heitä on käytetty mahdollisesti taloudellisesti hyväksi. Miehet kuvailivat, että parisuhteen aikana elämä oli kuin oravanpyörässä olemista eikä itse osannut tai ymmärtänyt katsoa asioita ulkopuolisen silmin.

Kaikissa tutkielmamme miesten kokemuksissa yhteistä oli, että puolisoitten tulotasoihin liittyvät muutokset eivät vaikuttaneet heidän käyttämään taloudelliseen väkivaltaan.

Suurimmalla osalla puolisoista tulotaso muuttui parisuhteen aikana, joko koheni töihin menon vuoksi tai heikkeni hoitovapaalle jäämisen vuoksi, mutta taloudellinen väkivalta jatkui koko parisuhteen ajan. Kun puolison tulotaso nousi, niin puoliso käytti enemmän rahaa itseensä ja, kun tulotaso laski, niin mies veloitettiin maksamaan entistä suurempi osa yhteisistä kuluista ja elintaso-vaatimukset pysyivät samoina, elleivät nousseet.

Tutkielmamme osoittaa, että myös miehet kokevat vakavaa väkivaltaa parisuhteessa, minkä vuoksi palvelujärjestelmämme on tarjottava apua parisuhdeväkivaltaan niin miehille kuin naisille (ks. Heiskanen & Ruuskanen 2010). Miehillä on tarve puhua kokemastaan väkivallasta parisuhteessa, ja he kaipaavat tukea irrottautuessaan väkivaltaisesta suhteesta (Drijber, Reijnders & Ceelen 2013). Olisikin ensiarvoisen tärkeää, että miehille tarjotaan mahdollisuus keskustella luottamuksellisesti omista kokemuksistaan ja tuntemuksistaan parisuhteessa matalalla kynnyksellä niin, että he kokisivat tulevansa kuulluiksi.

Jos yhteiskunnassa ei ole miehille tarjolla apua parisuhdeväkivaltaan, se voi viestittää heille, ettei sellaisiin asioihin tarvita apua, mikä nostaa kynnystä avun hakemiseen. Lisäksi se voi viestittää kaikille, ettei tällaisia ongelmia ole olemassa, vaikka tilanne on todellisuudessa päinvastainen. Myös viranomaisten ja muiden auttajatahojen asenteilla on suuri merkitys avun hakemiseen maskuliinisuuden näkökulmasta. Miehen näkemys ja kokemus itsestään, ja yhteiskunnan odotukset eivät välttämättä kohtaa, jolloin mies voi ajatella olevansa vääränlainen. Miehet voivat kokea esimerkiksi häpeän ja epäonnistumisen tunteita jouduttuaan parisuhdeväkivallan uhriksi. Jos mies lisäksi kokee vähättelyä kokemuksilleen

auttajatahojen puolelta sukupuolensa takia, niin hän ei välttämättä hae jatkossa apua. Tällä voi olla pitkäaikaisia seurauksia miehelle sekä hänen läheisilleen, esimerkiksi lapsille.

Aineistosta nousi esiin, että tutkielmamme on toiminut eräänlaisena vertaistukena haastateltaville, kun he ovat saaneet koetulle väkivallalle nimen sekä kuulleet, että muillakin miehillä on vastaavia kokemuksia. Ajatteleimme, että tutkielmamme voi toimia vertaistukena myös sen lukijoille. Tutkielman tekoon osallistuneet miehet halusivat tuoda kokemuksiaan esille, jotta asiasta puhuttaisiin enemmän ja mahdollisesti samassa tilanteessa olevat miehet ymmärtäisivät kokemaansa. Jotta miesten kokemukset parisuhdeväkivallasta ja siihen liittyvistä eri väkivallan muodoista tulevat enemmän esiin, tarvitaan lisää tutkimusta ja näkyvyyttä näille tutkimuksille. Haastattelemamme miehet painottivat sitä, että haluavat tulla kuulluiksi ja nähdyiksi taloudellisen väkivallan kokijoina.

Haastatellut miehet toivat esille, että kokivat väkivalta sanan hyvin voimakkaana ja he ajattelivat kokeneensa enemmänkin hyväksikäyttöä kuin väkivaltaa. Käytimme haastattelukutsussa väkivalta- termiä ja pohdimme, olisiko ollut parempi käyttää jotain muuta sanaa, esimerkiksi hyväksikäyttöä. Mietimme, olisiko se voinut kannustaa useampaa miestä osallistumaan tutkielmaamme. Jouduimme tosin jo nyt rajaamaan haastatteluiden määrää, emmekä olisi pystyneet tekemään enempää haastatteluja. Toivomme, että kutsu itsessään jo levitti tietoa taloudellisesta väkivallasta ja kannusti miehiä etsimään lisätietoa aiheesta, vaikka haastatteluun osallistuminen ei olisi tuntunut mahdolliselta vaihtoehdolta.

Jäimme myös pohtimaan, minkä takia haastatellut miehet eivät kokeneet omakseen puhua taloudellisesta väkivallasta, vaan mielsivät omaksi näkemykseksen ennemminkin taloudellisen hyväksikäytön tai taloudellisen riiston. Mietimme, mielletäänkö sana väkivalta vahvempaan kokemukseen parisuhdeväkivaltaa, jolloin sanat hyväksikäyttö ja riisto olisivat miehille itselleen ikään kuin hyväksyttävämpiä parisuhdeväkivallan muotoja. Se, että miehet eivät olleet aiemmin olleet tietoisia kokemastaan taloudellisesta väkivallasta eivätkä olleet käsitelleet sitä paljoakaan tai ollenkaan, saattaa vaikuttaa haastattelun aikana myös miesten ajatuksiin ja kerrottuihin kokemuksiin taloudellisesta väkivallasta. Monelle miehelle oli pysäyttävä hetki, kun omat kokemukset saivat käsitteen ja selityksen.

7.1. Tutkimustulosten kytkös sosiaalityöhön

Työskennellessä väkivaltaa kokeneiden asiakkaiden kanssa, on erityisen tärkeää luoda hyvä keskusteluyhteys sekä luottamuksellinen suhde. Jotta väkivallan syytä pystytään

ymmärtämään paremmin, on osattava kuunnella asiakasta aidosti. Tärkeänä asiana tutkielmassamme nousi esiin se, että sukupuolittunut väkivalta tunnistettaisiin paremmin, eikä keskityttäisi siihen kuinka suuri osa tekijöistä ja kokijoista on mitäkin sukupuolta. Se, että uhri tulee kuulluksi sukupuolestaan huolimatta, vaatii työntekijältä erityistä herkkyyttä asian kuulemiseen sekä puheeksi ottamisen taitoa. (Lidman 2015, 63–64.)

Raha on hyvin keskeisessä asemassa parisuhteessa ja perheen arjessa. Aiemmin esitetty rahakonfliktin nelijako auttaa työntekijää ymmärtämään, miten paljon raha määrittelee arkea. Rahakonfliktien esille nostaminen auttamistyössä voi paljastaa parisuhteen ydinongelmia, kuten elämäntilanteen kuormittavuutta, kommunikoinnin vaikeutta tai riippuvuusongelmia. Toisaalta suhteen haasteita voi olla rahaan liittyvät arvot ja eroavat näkemykset siitä, miten rahaa on tapana kuluttaa. Rahariitojen taustalla on usein muutakin, kuten kuormittunut arki, näkemyserot rahasta ja sen käytöstä sekä rahahuolet. Tärkeää olisikin, että raha ja sen aiheuttamat ristiriidat tulisivat osaksi pariskuntien kanssa tehtävää työtä perheneuvolassa, pariterapiassa sekä väkivaltaa ehkäisevää palvelua tarjoavissa paikoissa. (Kaittä & Nyqvist 2016, 28.)

Sosiaalityössä on pitkä historia köyhyyden vastaisessa toiminnassa ja pienituloisten kanssa työskentelyssä. Sosiaalityöntekijät tavoittavat työssään taloudellisesti haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä, jotka eivät yrityksistään huolimatta kykene ratkaisemaan vaikeita ongelmiaan. Taloussosiaalityön tarkoituksena on asiakkaan taloudellisen toimintakyvyn vahvistaminen ja elämäntilanteen tukeminen, missä korostuu taloudellisesti haavoittuvassa asemassa olevan henkilön kohtaaminen. (Viitasalo 2019, 12.) Taloussosiaalityön näkökulmasta taloudellisen väkivallan tunnistaminen korostuu. Taloudellisen väkivallan muotojen tunnistaminen mahdollistaa siihen puuttumisen niin yksilön kuin yhteisön tasolla. Erilaisten ilmiöiden havainnoiminen ja analysoiminen ovat rakenteellista sosiaalityötä, jonka avulla kehitetään ihmisten sosiaaliseen hyvinvointiin vaikuttavia toimintatapoja. Sillä, että miehiin kohdistuvan taloudellisen väkivallan ilmiöstä aletaan puhua ajoissa ja tehdään sitä näkyvämmäksi, pystytään ennalta ehkäisemään sosiaalisia ongelmia ajoissa, mikä on rakenteellisen sosiaalityön keskeinen tavoite. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022.)

Mietimme termien käyttöä myös sosiaalityötä tehdessä. Asiakkaille sosiaalialan ammattisanasto ja erilaiset termit voivat olla tuntemattomia, ja niiden merkitys tulee asiakkaalle aina kertoa. Koemme, että raha-asioista keskusteltaessa termien avaaminen korostuu entisestään, koska aiheesta ei välttämättä ole helppoa puhua ja aiheesta

keskusteltaessa voi nousta yllättäviä asioita esille. Työntekijällä tulee itsellään olla tarpeeksi tietoa aiheesta ja valmius keskustella myös hyvin sensitiivisistä aiheista. Tutkielmamme osoittaa, että taloudellisen väkivallan kokija ei itse välttämättä tiedä kokevansa väkivaltaa, jolloin sen tunnistaminen palvelujärjestelmässä korostuu. Muutenkin raha-asioista tulisi keskustella avoimemmin sosiaalialalla, sekä muutenkin yhteiskunnassamme. Mietimme, voiko yhtenä haasteena rahasta puhumisessa olla se, ettei työntekijä koe tietävänsä tai osaavansa auttaa asiakkaita raha-asioden hoitamisessa, jolloin siitä on helpompaa vaieta. Tai voidaanko ajatella, ettei raha-asioista keskusteleminen kuulu omaan työnkuvaan, jolloin vastuu siitä siirretään toisaalle.

Sosiaalityössä voitaisiin keskustella perheen raha-asioden hoitamisesta, esimerkiksi kysymällä kuka hoitaa perheen laskut, onko molemmilla puolisoilla omat tilit ja pankkikortit ja millaisia keskusteluja parisuhteessa käydään rahasta. Vastausten avulla voi saada kokonaiskuvan perheen raha-asioden hoitamisesta ja niiden pohjalta voi olla helpompaa keskustella aiheesta. Myös parisuhteen osapuolet voivat hyötyä keskustelusta. Kaikissa parisuhteissa ei keskustella rahasta, mikä tuli myös tutkielmassamme esille.

7.2. Jatkotutkimusehdotukset

Mahdollisessa jatkotutkimuksessa olisi tärkeää selvittää, miten sosiaalityössä tällä hetkellä tunnistetaan ja huomioidaan miesten kokema taloudellinen väkivalta sekä miten taloudellisen väkivallan kokemuksia pystyttäisiin entistä paremmin huomioimaan ja tukemaan miehiä. Yhteiskunnassamme on osittain edelleen vallalla näkemys, että miehen rooliin kuuluu olla töissä hankkimassa perheen elanto, kun nainen on kotona hoitamassa lapsia ja kotia. Tämän näkemyksen tasa-arvoistaminen ja tutkiminen olisi keskeistä, sillä tänä päivänä pyritään kannustamaan myös isää jäämään kotiin lasten kanssa äidin palatessa aikaisemmin työelämään. Tarpeellista olisi saada lisätietoa myös siitä, miten taloudellisen väkivallan kohteeksi joutuneiden miesten hyvinvointia voidaan tukea. Väkivalta voi jättää hyvin syvät haavat, ja todennäköisyys joutua uudelleen samankaltaiseen suhteeseen voi olla suurempi, jos apua ongelmien selvittämiseen ei ole ollut.

Lisäksi olisi tarpeellista selvittää, miten eri palvelujärjestelmissä tunnistetaan ja otetaan huomioon taloudellinen väkivalta osana parisuhdeväkivaltaa. Tutkimusten avulla pystyttäisiin kehittämään eri palveluja ja lisäämään tietoisuutta taloudellisen väkivallan muodoista.

Tutkielmassamme tuli esille monia taloudellisen väkivallan muotoja. Huomioitavaa on, että esille tulleet muodot ovat tähän tutkimukseen osallistuvien miesten kokemuksia. Hyvin todennäköistä on, että on olemassa muitakin taloudellisen väkivallan muotoja. Tämän takia aihetta tulisi tutkia lisää. Miehiin kohdistuvaa taloudellisen väkivallan tutkimusta tarvitaan lisää, jotta miesten asemaa saadaan näkyvämmäksi. Taloudellisen väkivallan seurauksilla on kauaskantoiset vaikutukset muun muassa henkilön terveyteen ja toimijuuteen, ja siksi sitä on naisten kokemana jo tutkittu enemmän.

Taloudellista väkivaltaa voi olla monissa eri ihmissuhteissa, ja sen vaikutukset voivat olla huomattavia. Taloudellista väkivaltaa tulisi tutkia lisää myös muissa läheissuhteissa, esimerkiksi lapsen vanhempansa kohdistamaa sekä sisarusten välistä taloudellista väkivaltaa. Yksi tärkeä jatkotutkimusaihe olisi myös se, miten lapset kokevat vanhempien välisen taloudellisen väkivallan ja mitä seurauksia sillä on lasten elämään. Taloudellisella väkivallalla voi olla merkittäviä ja pitkäaikaisia vaikutuksia lapsen elämään. Jos taloudellinen väkivalta normalisoituu lapsen elämässä, niin lapsi ei välttämättä osaa kyseenalaistaa sitä ja voi esimerkiksi toistaa samoja malleja omissa läheissuhteissaan.

Aineistostamme nousi esiin, että osa miehistä halusi osallistua tutkielmaamme, jotta aihe tulisi näkyvämmäksi ja tunnetummaksi. Vaikuttaa siltä, että aihe on yhteiskunnassamme tabu, aihe, josta ei puhuta tai haluta puhua. Osa haastateltavista oli kokenut voimakkaimmin taloudellista väkivaltaa eron jälkeen, ja se kohdistui elatusapumaksujen perimiseen. Haastatteluista nousi esille eron jälkeistä taloudellista ja henkistä väkivaltaa sekä järjestelmän mahdollistamaa taloudellista väkivaltaa. Miehet kokivat, ettei yhteiskunnassamme toimita tasa-arvoisesti, koska lähivanhemmalla, näissä tapauksissa äideillä, on mahdollisuus viedä elatusmaksuasiat eri oikeusasteille, valtion maksaessa heidän kulunsa. Etävanhempi on pääsääntöisesti velvollinen maksamaan omat oikeudenkäyntikulunsa, riippumatta siitä mikä on oikeuden päätös. Jatkotutkimusaiheena olisikin mielenkiintoista tutkia miesten kokemuksia lasten asioita koskevista oikeudenkäynneistä, sekä niihin liittyvästä miesten kokemasta taloudellisesta väkivallasta, esimerkiksi onko lasten isällä etävanhempana mitään mahdollisuuksia ja oikeuksia välttää isoilta oikeus- ja elatusapukustannuksilta.

Tutkimusta taloudellisesta väkivallasta tarvitaan Suomessa lisää. Taloudellista väkivaltaa ei selvästi tunnisteta tarpeeksi hyvin osaksi parisuhdeväkivaltaa. Tästä syystä myös tämän tutkielman ulkopuolelle jäivät ne miehet, jotka eivät ole tunnistaneet taloudellista väkivaltaa parisuhteessaan. Taloudellisen väkivallan kohtaaminen, sen vaikutusten ymmärtäminen ja

sanoittaminen sekä jatkotutkimus ovat tie uusien käsitteiden ja työvälineiden löytämiselle sekä sosiaalitieteiden että käytännön sosiaalityön tekijöille.

Lähteet

- Adams, A., Sullivan, C., Bybee, D. & Greeson, M. (2008) Development of the Scale of Economic Abuse. *Violence Against Women* 14 (5), 563–588.
- Aho, A. ja Kylmä, J. (2012) Sensitiivinen tutkimus hoitotieteessä – näkökohtia tutkimusprosessin eri vaiheissa. *Hoitotiede* 24 (4), 271–280.
- Ahola, T. & Ahola, M. (2016) *Väkivallasta turvallisuuteen*. Helsinki: Lyhytterapiainstituutti Oy.
- Arias, I. (1999) Women's Responses to Physical and Psychological Abuse. Teoksessa Arriaga, X. & Oskamp, S. (toim.) *Violence in Intimate Relationships*. Thousand Oaks, CA: Sage, 139–162.
- Bildjuschkin, K., Ewalds, H., Hietamäki, J., Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J., Nipuli, S., October, M., Peltonen, J. & Siukola, R. (2020) *Väkivaltakäsitteiden sanasto*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). <https://bit.ly/3trhpEe> Viitattu 22.10.2021.
- Bates, E. A. (2020a) “No one would ever believe me”: An exploration of the impact of intimate partner violence victimization on men. *Psychology of Men & Masculinities* 21(4), 497–507.
- Bates, E. A. (2020b) “Walking on egg shells”: A qualitative examination of men's experiences of intimate partner violence. *Psychology of Men & Masculinities* 21(1), 13–24.
- Branigan, E. (2004) *His Money or Our Money? Financial Abuse of Women in Intimate Partner Relationships*. A Report for the Coburg Brunswick Community Legal and Financial Counselling Centre Inc.
- Britt, S. L., Huston, S. & Durband, D. B. (2010) The determinants of money arguments between spouses. *Journal of Financial Therapy* 1(1), 42–60.
- Coker, A.L., Davis, K.E., Arias, I., Desai, S., Sanderson, M., Brandt, H.M. & Smith, P.H. (2002) Physical and Mental Health Effects of Intimate Partner Violence for Men and Women. *American Journal of Preventive Medicine*, 23(4), 260-268.
- Connell, R.W. (2005) *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Corbally, M. (2015) Accounting for Intimate Partner Violence: A Biographical Analysis of Narrative Strategies Used by Men Experiencing IPV From Their Female Partners. *Journal of Interpersonal Violence* 30:17, 3112–3132.
- Dew, J. & Dakin J. (2011) Financial disagreements and marital conflict tactics. *Journal of Financial Therapy* 3(1), 43-61.

- Dew, J. P. & Stewart, R. (2012) A financial issue, a relationship issue, or both? Examining the predictors of marital financial conflict. *Journal of Financial Therapy* 3(1), 43-61.
- Dixon, Louise, Gareth J. Treharne, Elizabeth M. Celi, Denise A. Hines, Alexandra V. Lysova & Emily M. Douglas. (2020) Examining Men's Experiences of Abuse from a Female Intimate Partner in Four English-Speaking Countries. *Journal of Interpersonal Violence*.
- Drijber, B., Reijnders, U. & Ceelen, M. (2013) Male Victims of Domestic Violence. *Journal of Family Violence* 28(2), 173–178.
- Dobash, E. & Dobash, R. (1979) *Violence Against Wives: A Case Against the Patriarchy*. London: Open Books.
- Dutton, D.G. & White, K.R. (2013) Male Victims of Domestic Violence. *New Male Studies: An international journal* 2(1), 5–17.
- Dutton, D.G. (1995) Male abusiveness in intimate relationships. *Clinical Psychology Review* 15(6), 567–581.
- Fanslow, J. L. & Robinson, E. M. (2010) Help-seeking behaviors and reasons for help seeking reported by a representative sample of women victims of intimate partner violence in New Zealand. *Journal of Interpersonal Violence* 25(5), 929-951.
- Fernqvist, S. & Näsman, E. (2008) Ekonomiskt våld och barns utsatthet. Teoksessa Eriksson, M., Källström Cater, Å., Dahlkild-Öhman, G. & Näsman, E. (toim.) *Barns anröster om våld. Att tolka och förstå*. Malmö: Gleerups, 158–177.
- Flinck, A. (2006) *Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana – Rikottu lemменmarja*. Tampereen yliopisto: Hoitotieteen laitos. Akateeminen väitöskirja.
- FRA. European Union Agency for Fundamental rights (2015) *Violence Against Women: An EUWide Survey*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Gaman, A., McAfee, S., Homel, P. & Jacob, T. (2017) Understanding Patterns of Intimate Partner Abuse in Male–Male, Male–Female, and Female–Female Couples. *Psychiatric Quarterly* 88, 335–347.
- Haapanen, M. & Hakovirta, M. (2019) Lapsen elatus, vanhempien toimeentulo ja köyhyys. *Janus* 27 (4), 395-412.
- Hakovirta, M. & Hiilamo, H. (2012) Children's rights and parent's responsibilities. Child maintenance policies in Finland. *European Journal of Social Security* 14 (4), 286–303.
- Halberstam, J. (2002) *The Good, the Bad and the Ugly: Men, Women and Masculinity*. Teoksessa Gardiner, J.K. (toim.) *Masculinity Studies & Feminist Theory*. New York: Columbia University Press, 344- 368.

- Heiskanen, M. & Ruuskanen E. (2010) Tuhansien iskujen maa. Miesten kokema väkivalta Suomessa. Helsinki: Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti (HEUNI), Julkaisusarja No. 66, verkkojulkaisu.
- Hines, D. A., Brown, J. & Dunning, E. (2007) Characteristics of Callers to the Domestic Abuse Helpline for Men. *Journal of Family Violence* 22(2), 63–72.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2007) Tutki ja kirjoita. 13. painos. Helsinki: Tammi.
- Hearn, J. (1998) *The violences of Men: How Men Talk About and How Agencies Respond to Men's Violence to Women*. London: Sage.
- Hoff, L.A. (1990) *Battered woman as Survivors*. London: Routledge.
- Hulkko, A. (2011) Parisuhdeväkivallan varhaiset vaiheet. Teoksessa Hannus, R., Mehtola, S., Natunen, L. & Ojuri, A. (toim.) *Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 13*. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Husso, M., Mänttari-van der Kuip, M., Mäntysaari, M. & Kotiranta, T. (2015) Väkivaltatyö Itä-Suomessa. Väistö -hankkeen arviointi. Työpäperi 30/2015. Tampere: Terveystyön ja hyvinvoinnin laitos.
- Husso, M. (2005) Perhe- ja parisuhdeväkivalta yhteiskunnallisena ongelmana. Teoksessa Koskinen J. (toim.) *Perheväkivalta. Eduskunnan Naiskansanedustajien verkoston julkaisu 5*. Helsinki: Kustannusliike Susi.
- Husso, M. (2003) *Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila*. Tampere: Vastapaino.
- Hurtig, J. (2013) *Taivaan tammet. Uskonnollinen yhteisöllisyys ja väkivalta*. Tampere: Vastapaino.
- Hydén, M. (2013) Narrating Sensitive Topics. Teoksessa Andrews, M., Squire C., Tamboukou, M. (toim.) *Doing Narrative Research*. London: SAGE, 223–240.
- Hydén, M. (1995) *Kvinnomisshandel inom äktenskapet. Mellan det möjliga och det omöjliga*. Falköping: Liber.
- Jenkins, N. H., Stanley, S. M., Bailey, C. W. & Markman, H. J. (2002) *You paid how much for that?! How to win at money without losing at love*. San Francisco: Jossey Bass. A Wiley Company.
- Jokinen, A. (2010) Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus. Teoksessa Saresma, T., Rossi, L-M. & Juvonen, T. (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 128-139.
- Jokinen, A. (2000) *Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

- Julkunen, R. (2010) Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit. Tampere: Vastapaino.
- Jäppinen, M. (2015) Väkivaltatyön käytännöt, sukupuoli ja toimijuus: Etnografinen tutkimus lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten auttamistyöstä Venäjällä. Helsinki: Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja. Väitöskirja.
- Kaaitila, A. (2017) Rahakonfliktit ja taloudellinen väkivalta parisuhteissa. Turun Yliopisto: Sosiaalitieteiden laitos. Väitöskirja.
- Kaaitila, A. (2017) Parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset avun hakijoina. Teoksessa Niemi, J., Kainulainen H. & Honkatukia P. (toim.). Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 89–103.
- Kaaitila, A. & Nyqvist, L. (2016) Raha parisuhdesovun koetinkivenä. *Perheterapia* 32(3), 17–32.
- Kaaitila, A. & Nyqvist L. (2014) Taloudellinen väkivalta parisuhteessa. *Kirjallisuuskatsaus. Janus*, 22(3), 262–278.
- Kaaitila, A. (2012) Monetary conflicts within co-residential unions: a comparative perspective. *Research on Finnish Society* 5, 19-28.
- Kiiski, J. (2011) Suomalainen avioero 2000- luvun alussa. Miksi avioliitto puretaan, miten ero koetaan ja miten siitä selviydytään. *Dissertations in Education, Humanities and Theology*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- Koivunen, T. & Ylöstalo, H. (2017) Tutkimushaastattelu ruumiillisena kohtaamisena. *Janus*, 25(3), 240–247.
- Kontula, O. (2013) Yhdessä vai erikseen? Tutkimus suomalaisesta parisuhteiden vaikutuksista, ristiriidoista ja erojen syistä. *Perhebarometri 2013. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 47*. Helsinki: Väestöliitto.
- Kääriäinen, J. (2006) Väkivalta ja apuun turvautuminen. Teoksessa Piispa, M., Heiskanen, M., Kääriäinen, J. & Sirén R. (toim.) *Naisiin kohdistuva väkivalta 2005*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 3–122.
- Lautjärvi, N. (2019) Mikä on riidan ja väkivallan ero? Teoksessa Hakkarainen, L. (toim.) *Digitaalinen väkivalta parisuhteessaa ja sen jälkeen. Opas väkivallan kokijalle, ammattilaiselle ja läheiselle*. Helsinki: Naisten Linja Suomessa ry.
- Lidman, S. (2015) Väkivaltakulttuurin perintö. Sukupuoli, asenteet ja historia. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Lien, M. I. & Lorentzen, J. (2019) *Men's Experiences of Violence in Intimate Relationships*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-03994-3> Viitattu 15.4.2022.

- Lunabba, H. (2018) Laadullisen tutkimuksen näkökulma poikien koulu- ja hyvinvointikeskusteluun. Teoksessa Kivijärvi, A., Huuki, T. & Lunabba, H. (toim.) Poikatutkimus. Tampere: Vastapaino, 103- 120.
- Lundy, M., & Grossman, S. (2001) Clinical research and practice with battered women: What we know, what we need to know. *Trauma, Violence, & Abuse*, 2(2), 120–141.
- Magnusson, E. (2008) The Rhetoric of Inequality: Nordic Women and Men Argue against Sharing House-work. *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 16(2), 79–95.
- Magnusson, E. (2005) Gendering or Equality in the Lives of Nordic Heterosexual Couples with Children: No Well-Paved Avenues Yet. *NORA: Nordic Journal of Women's Studies* 13(3), 153-163.
- Machado, A., Hines, D. & Douglas, E. M. (2020) Male Victims of Female-Perpetrated Partner Violence: A Qualitative Analysis of Men's Experiences, The Impact of Violence, And Perceptions of Their Worth. *Psychology of Men & Masculinities* 21(4) 612–621.
- McHugh, M. C., Rakowski, S. & Swiderski, C. (2013) Men's experience of psychological abuse: conceptualization and measurement issues. *Sex Roles* 69(3), 168–181.
- Melkas, T. (2004) *Tasa-arvobarometri 2004*. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, 20/2004.
- Miller, R. B., Yorgason, J. B, Sandberg, J. G. & White, M. B. (2003) Problems that couples bring to therapy: A view across the family life cycle. *The American Journal of Family Therapy* 32, 395-407.
- Morgan, W. & Wells, M. (2016) 'It's deemed unmanly': Men's experiences of intimate partner violence (IPV). *Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 27(3), 404–418.
- Morgan, D. (1996) *Family Connections. An introduction to family studies*. Cambridge: Polity Press.
- Mullender, A. (1996) *Rethinking Domestic Violence*. London and New York: Routledge.
- Niemi-Kiesiläinen, J. (2004) *Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta*. Helsinki: WSOY.
- Notko, M. (2011) *Väkivalta, vallankäyttö ja vahingoittuminen naisten perhesuhteissa*. Jyväskylän yliopisto: Psychology and social research. Väitöskirja.
- Nyqvist, L. (2008) *Seksuaalinen väkivalta parisuhteessa*. Teoksessa Näre, J. & Ronkainen, S. (toim.) *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 129–167.

- Nyqvist, L. (2001) Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos: prosessiarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä. Turun Yliopisto: Sosiaalipolitiikan laitos. Väitöskirja.
- Ollikainen, V. (2006) Gender differences in unemployment in Finland. *Jyväskylä Studies in Business and Economics* 51. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Otonkorpi-Lehtoranta, K., Salin M., Hakovirta, M. & Kaittila, A. (2021) Gendering boundary work: Experiences of work–family practices among Finnish working parents during COVID-19 lockdown. *Gender, Work and Organization*, early view edition.
- Piispa, M. & Heiskanen, M. (2017) Sukupuoli ja väkivalta tilastoissa. Miksi tarvitaan tietoa väkivallan yleisyydestä. Teoksessa Niemi, J., Kainulainen H. & Honkatukia P. (toim.) *Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Tampere: Vastapaino, 68–86.
- Piispa, M. (2004) Väkivalta ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely surveytutkimuksessa. Helsinki: Yliopistopaino.
- Postmus, J., Hoge, G., Breckenridge, J., Sharps-Jeffs, N. & Chung, D. (2020) Economic Abuse as an Invisible Form of Domestic Violence: A Multicountry Review. *Trauma, Violence & abuse* 21(2), 261-283.
- Postmus, J., Plummer, S.-B. & Stylianou, A. M. (2016) Measuring economic abuse in the lives of survivors. *Violence Against Women* 22(6), 692–703.
- Postmus, J. L., Plummer, S., McMahon, S., Murshid, N. & Kim, M. (2012a) Understanding economic abuse in the lives of survivors. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(3), 411–430.
- Postmus, J. L. & Huang, C.C. & Mathisen-Stylianou, A. (2012b) The Impact of Physical and Economic abuse on Maternal Mental health and Parenting. *Children and Youth Services Review* 34(9), 1922–1928.
- Puusa, A. (2020) Näkökulmia laadullisen aineiston analyysiin. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus Oy, 141-152.
- Rantalaiho, M. (2003) Pohjoismaisen isyyspolitiikan isyyskuva. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) *Perhe murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus, 202–229.
- Repo, K. (2003) Perheen sisäisen rahatalouden jännitteitä. Teoksessa Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim.) *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus Oy, 64–85.

- Reuna, V. (1998) Perhebarometri. Vastuu perheen arjessa. Väestöntutkimuslaitos E 4/1998. Helsinki: Väestöliitto.
- Ronkainen, S. (2017) Mitä väkivalta on? Teoksessa Niemi, J., Kainulainen, H. & Honkatukia, P. (toim.) Sukupuolistunut väkivalta – Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 19-35.
- Ronkainen, S. (2008) Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. Yhteiskuntapolitiikka 73(4), 388.
- Roy, M. (1976) Battered Women: A Psychosocial Study of Domestic Violence. New York: Van. Nostrand Reinhold.
- Sanders, C. K. (2015) Economic abuse in the lives of women abused by an intimate partner: A qualitative study. Violence Against Women 21(1), 3–29.
- Siukola, R. (2014) Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? Esimerkkinä päihde- ja mielenterveystyö. Opas 34 / 2014. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.
- Sisäasiainministeriö (2012) Selvitys perhe- ja lapsensurmien taustoista vuosilta 2003-2012. Julkaisut 35. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) Finlex <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301> Viitattu 14.6.2022.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2022) <https://stm.fi/rakenteellinen-sosiaalityo> Viitattu 15.6.2022.
- Suomen mielenterveysseura (2021) Henkinen väkivalta satuttaa sisältäpäin. <https://mieli.fi/vaikea-elamantilanne/vakivalta/henkinen-vakivalta-satuttaa-sisaltapain/> Viitattu 28.10.2021.
- Swan, S. C. & Snow, D. L. (2002) A typology of women's use of violence in intimate relationships. Violence Against Women 8(3) 286-319.
- TENK. (2019) Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf Viitattu 1.3.2022.
- Tilastokeskus (2021) Rikos- ja pakkokeinotilasto. Väkivaltarikokset. Helsinki: Tilastokeskus. <https://findikaattori.fi/fi/57> Viitattu 4.10.2021.
- Tilastokeskus (2020) Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto [verkkojulkaisu]. ISSN=2342-9151. 15 2020, Liitetaulukko 1. Perhe- ja

- lähisuhdeväkivallan uhrit epäillyn iän mukaan 2019-2020. Helsinki: Tilastokeskus.https://www.stat.fi/til/rpk/2020/15/rpk_2020_15_2021-06-01_tau_001_fi.html Viitattu 4.10.2021
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi
- Valtioneuvosto (2022) Perhevapaaudistus astuu voimaan elokuussa 2022. <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/perhevapaaudistus-astuu-voimaan-elokuussa-2022> Viitattu 4.10.2021.
- Viitasalo, K. (2019) Mistä taloussosiaalityössä on kyse? Teoksessa Zechner, M., Karjalainen, S. & Viitasalo, K. (toim.) Avauksia taloussosiaalityöstä. Jyväskylän yliopisto.
- Viitasalo, K. (2018) Äitien pyrkimykset ja toimintamahdollisuuksien valikko. Käsitteellinen tutkimus äitien taloudellisista toimintamahdollisuuksista. Jyväskylän yliopisto: Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Väitöskirja.
- Virkki, T. (2004) Vihan voima: toimijuus ja muutos vihakertomuksissa. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Vuori, J. (2009) Men's Choices and Masculine Duties. Fathers in Expert Discussions. *Men and Masculinities* 12 (1), 45–72.
- Vuori, J. (2004) Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Ilana Aalto & Jani Kolehmainen (toim.) Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino, 29-63.
- Väestöliitto (2021) Muita parisuhdeväkivallan muotoja. Tuottanut VäkiValtaa Kokeneet Miehet -toiminta, Miessakit ry. <https://www.hyvakysymys.fi/kurssi/miesten-kokema-parisuhdevakivalta-miessakit-ry/lisatietoa-vakivallan-muodoista-miessakit-ry/> Viitattu 28.10.2021.
- Walker, A., Lyall, K., Silva, D., Craigie, G., Mayshak, R., Costa, B., Hyder, S., & Bentley, A. (2020) Male victims of female-perpetrated intimate partner violence, help-seeking, and reporting behaviors: A qualitative study. *Psychology of Men & Masculinities* 21(2), 213–223.
- Walker, L. E. (1984) *The Battered Woman Syndrome*. New York: Springer Publishing Co.
- Watson, L. B. & Ancis, J. R. (2013) Power and Control in the Legal System: From Marriage/Relationship to Divorce and Custody. *Violence Against Women* 19(2), 166–186.
- World Health Organization (2021) Definition and typology of violence. <https://www.who.int/groups/violence-prevention-alliance/approach> Viitattu 30.7.2021.

Liitteet

Liite 1. Haastateltavien hakemus

Mies, oletko kokenut taloudellista väkivaltaa parisuhteessa?

Opiskelemme Turun yliopistossa sosiaalityötä, ja teemme pro gradu -tutkielmaa miesten kokemasta taloudellisesta väkivallasta parisuhteessa. Olemme kiinnostuneita siitä, millaisia kokemuksia miehillä on heihin kohdistuvasta taloudellisesta väkivallasta.

Etsimme haastateltaviksi miehiä, jotka ovat kokeneet parisuhteessa taloudellista väkivaltaa. Taloudellinen väkivalta tarkoittaa muun muassa rahan käyttöön liittyvää rajoittamista ja kontrollointia, työssäkäynnin rajoittamista ja häiriköintiä sekä painostusta velan ottamiseen. Lisäksi siihen voi liittyä taloudellista hyväksikäyttöä sekä eron jälkeistä taloudellista väkivaltaa. Jos koet, että sinuun on kohdistunut taloudellista väkivaltaa parisuhteessasi ja olisit valmis keskustelemaan aiheesta, olet etsimämme henkilö.

Tutkimus toteutetaan täysin luottamuksellisesti ja vastauksia käsitellään anonyymisti niin, ettei kukaan haastateltavista ole tunnistettavissa. Haastattelut nauhoitetaan analysointia varten. Nauhoitteet kirjoitetaan tekstimuotoon, mitkä tuhoetaan analysoinnin jälkeen. Tekstiaineistoa käytetään tutkielmaan sekä mahdollisesti tutkimuksen pohjalta laadittavaan tieteelliseen artikkeliin. Näiden valmistuttua tekstiaineisto hävitetään. Haastattelut on mahdollista toteuttaa loka-marraskuussa 2021, joko virtuaalisesti Teams- tai Zoom-ohjelmien kautta tai kasvoitusten haasteltavalle mieluisassa paikassa.

Teemme tutkimusta yhteistyössä Viola ry:n, Taloudellinen väkivalta tutuksi- hankkeen kanssa.

Jos kiinnostuit, niin ota yhteyttä ja sovitaan jatkosta!

Ystävällisin terveisin Veera Päiviö ja Elisa Kokkonen

Sosiaalityön opiskelijat, Turun yliopisto

Vaihtoehtoisesti voit olla yhteydessä Viola ry:n hankesuunnittelijaan Hanna Nyléniin, hän on lupautunut tarvittaessa toimimaan yhteyshenkilönä meidän ja haastateltavan välillä.

Liite 2. Haastattelurunko

- Kiitokset haastatteluun osallistumisesta
- Kerrataan, mistä tutkimuksessa on kysymys
- Tässä vaiheessa, jos on kysyttävä, annetaan mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta tai haastattelusta
- Vaitiolovelvollisuus ja anonymiteetti
- Haastattelun nauhoittaminen ja litterointi
- Aineiston säilyttäminen ja mahdollinen tutkielman pohjalta laadittava tieteellinen artikkeli
- Haastattelun eteneminen. Mahdollisuus keskeyttää missä vaiheessa vain, haastateltava kertoo sen verran kuin haluaa
- Sensitiivinen aihe, voi nostaa monenlaisia tunteita pintaan
- Haastateltavat saavat esittää kysymyksiä haastattelun missä vaiheessa tahansa, tarkentaa kysymyksiä sekä korjata jos esim. käytämme väärin termejä heidän tilanteestaan

1. Mistä sait tietää tästä tutkimuksesta?
2. Minkä ikäinen olet?
  - a) alle 18-vuotias
  - b) 18-29- vuotias
  - c) 30-39-vuotias
  - d) 40-49-vuotias
  - e) 50-59-vuotias
  - f) 60-69-vuotias
  - g) Yli 70-vuotias
3. Taloudellisen väkivallan tekijä:
  - a) nykyinen puoliso
  - b) entinen puoliso
4. Kuinka pitkä parisuhteenne on ollut?
5. Oletteko olleet:
  - a) Naimisissa
  - b) Avoliitossa
  - c) Seurustelusuhhteessa, asutte erillään
6. Mikä tilanne on nyt:
  - a) Naimisissa
  - b) Avoliitossa
  - c) Seurustelusuhhteessa, asutte erillään
  - d) Asumuserossa

- e) Eronneet avioliitosta
  - f) Eronneet avoliitosta
7. Mikä tilanne on nyt:
    - a) Parisuhde jatkuu
    - b) Eronneet
  8. Onko teillä
    - a) yhteisiä lapsia
    - b) Ei yhteisiä lapsia, mutta uusperhe
    - c) Ei lapsia
  9. Kertoisitko parisuhteestasi missä tätä taloudellista väkivaltaa olet kokenut?
  10. Millaista kokemasi taloudellinen väkivalta on/oli?
  11. Millaisia seurauksia kokemalla väkivallalla on ollut elämääsi? Mitä merkitsee/on merkinnyt elämässäsi?
  12. Miten reagoit kokemaasi taloudelliseen väkivaltaan? (silloin/nyt?)
  13. Kuinka kauan väkivaltaa on jatkunut?
  14. Onko suhteessa esiintynyt muita väkivallan muotoja, mitä? (haastateltava määrittelee)
  15. Missä kohtaa ja miten tunnistit taloudellisen väkivallan muodot parisuhteessa?
  16. Kerro taloudellisesta väkivallasta puhumisesta muille ihmisille
  17. Haitko apua kokemaasi taloudelliseen väkivaltaan, miten ja mistä?
  18. Minkälaista tukea olisit kaivannut prosessin aikana? Mitä koet tärkeäksi, kun autetaan taloudellisen väkivallan kokijoita?
  19. Kerro nykytilanteestasi
  20. Onko jotain mitä haluaisit vielä kertoa?

Kiitossanat. Kerromme mistä saa tarvittaessa apua ja tukea sekä mahdollisuudesta saada tieto gradun valmistumisesta.